

JAPONSKO

**Souhrnná teritoriální informace
za rok 2003**

ZÚ Tokio, červen 2004

OBSAH

OBSAH	2
1. ZÁKLADNÍ INFORMACE O TERITORIU	6
1.1. Oficiální název státu.....	6
1.2. Rozloha.....	6
1.3. Počet obyvatel, hustota na km ² , podíl ekonomicky činného obyvatelstva.....	6
1.4. Průměrný roční přírůstek obyvatelstva a jeho demografické složení	6
1.5. Národnostní složení.....	6
1.6. Náboženství	6
1.7. Úřední jazyk a ostatní nejčastěji používané jazyky	6
1.8. Administrativně správní členění, hlavní město a další velká města	7
1.9. Peněžní jednotka a její dělení, používání cizích měn	7
2. VNITROPOLITICKÁ CHARAKTERISTIKA	8
2.1. Stručná charakteristika politického systému, politické strany, hlavní politické události	8
2.1.1. Japonský politický systém	8
2.1.2. Hlavní politické strany.....	9
2.1.3. Hlavní politické události roku 2003	11
2.2. Hlava státu	18
2.3. Složení vlády	18
3. ZAHRANIČNĚ POLITICKÁ ORIENTACE.....	20
3.1. Členství v mezinárodních organizacích a regionálních uskupeních.....	21
3.2. Účast země v mnohostranných smlouvách a dohodách	21
3.3. Přehled bilaterálních smluv	21
3.4. Kulturní, sportovní, školská a vědecká spolupráce.....	23
3.4.1. Kulturní spolupráce	23
3.4.2. Sportovní spolupráce	24
3.4.3. Školská a vědecká spolupráce	25
4. EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA ZEMĚ	27
4.1. Zhodnocení hospodářského vývoje v roce 2003 a prognóza na rok 2004	27
4.1.1. Japonské hospodářství v roce 2003	27
4.1.2. Výhled na rok 2004	29
4.2. Základní makroekonomické ukazatele za posledních 5 let	30
4.2.1. Struktura a objem HDP.....	30
4.2.2. Nezaměstnanost, inflace a stabilita měny	31
4.3. Průmysl.....	33
4.3.1. Tempo růstu průmyslové výroby	33
4.3.2. Struktura průmyslové výroby a nosné obory	33
4.4. Stavebnictví	34
4.5. Zemědělství	35
4.5.1. Rostlinná a živočišná výroba	36
4.5.2. Rybolov.....	36
4.5.3. Lesnictví.....	37
4.6. Služby.....	37
4.7. Infrastruktura	38

4.7.1.	Doprava.....	38
4.7.2.	Spoje a telekomunikace	39
4.7.3.	Energetika	40
4.8.	Přijímaná a poskytovaná rozvojová pomoc.....	40
5.	FINANČNÍ SEKTOR.....	43
5.1.	Státní rozpočet	43
5.2.	Platební bilance, devizové rezervy	45
5.3.	Zahraniční zadluženost a dluhová služba.....	46
5.4.	Bankovní soustava	46
5.5.	Daňový systém.....	48
6.	ZAHRANIČNÍ OBCHOD.....	50
6.1.	Obchodní bilance za posledních 5 let	50
6.2.	Teritoriální struktura zahraničního obchodu	51
6.3.	Komoditní struktura	53
6.3.1.	Komoditní struktura vývozu	53
6.3.2.	Komoditní struktura dovozu	53
6.4.	Dovozní podmínky a dokumenty, celní systém, kontrola vývozu.....	54
6.4.1.	Dovozní režim	54
6.4.2.	Doklady vyžadované při dovozu.....	55
6.4.3.	Kontrola vývozu	56
6.5.	Ochrana domácího trhu	56
6.6.	Zóny volného obchodu.....	57
7.	EKONOMICKÁ A OBCHODNÍ SPOLUPRÁCE S ČR	58
7.1.	Smluvní základna.....	58
7.2.	Bilance vzájemné obchodní výměny za posledních 5 let.....	58
7.3.	Komoditní struktura českého vývozu/dovozu	60
7.3.1.	Komoditní struktura vývozu z ČR do Japonska.....	60
7.3.2.	Komoditní struktura dovozu z Japonska do ČR.....	60
7.4.	Perspektivní odvětví pro české exportéry	61
7.5.	Nejdůležitější firmy a joint-ventures ve vzájemném obchodu a v ostatních oblastech ekonomické spolupráce.....	62
7.5.1.	Obchodní firmy	62
7.5.2.	Přímé japonské investice v ČR	64
7.5.3.	Výrobní spolupráce	68
7.5.4.	Ostatní japonské firmy.....	68
7.6.	Vyhodnocení poptávek na ZÚ po českém zboží, službách a výrobní kooperaci	69
7.7.	Rozvojová pomoc poskytovaná a přijímaná ČR	70
7.8.	Účast ČR na veletrzích v Japonsku v r. 2003.....	70
8.	ZÁKLADNÍ PODMÍNKY PRO UPLATNĚNÍ ČESKÉHO ZBOŽÍ NA TRHU	71
8.1.	Distribuční a prodejní kanály, využívání místních zástupců a další faktory ovlivňující prodej.....	71
8.1.1.	Distribuční síť v Japonsku - velkoobchod, maloobchod	71
8.1.2.	Využívání místních zástupců	71
8.1.3.	Tradingové společnosti	72
8.1.4.	Spolupráce se zastoupeními japonských firem v ČR a v Evropě.....	73
8.1.5.	Výrobní a dovozní sdružení	73
8.1.6.	Obchodní domy	73

8.2.	Podmínky zaměstnávání cizinců a místních sil	74
8.3.	Podmínky pro zřízení kanceláře, reprezentace, společného podniku	74
8.3.1.	Vlastní zastoupení, filiálka (branch office, shiten).....	74
8.3.2.	Zastupitelská kancelář (representative office)	75
8.3.3.	Zastoupení formou kontaktní kanceláře - "liaison office"	75
8.3.4.	Provozní náklady na zřízení vlastního zastoupení	75
8.4.	Požadavky na propagaci, marketing, reklamu	75
8.4.1.	Nákladovost	75
8.4.2.	Vyhledávání obchodních partnerů, navazování kontaktů.....	76
8.4.3.	Doporučení českým firmám pro styk s japonskými partnery	76
8.4.4.	Spotřebitelské zvyklosti	77
8.5.	Způsoby řešení obchodních sporů	78
8.6.	Režim zadávání veřejných zakázek	78
8.7.	Problémy a rizika místního trhu.....	79
8.8.	Obvyklé platební podmínky, platební morálka	79
8.9.	Významné veletrhy a výstavy v letech 2004 - 2005 v Japonsku	79
8.10.	Vybrané celostátní organizace podporující ekonomickou spolupráci a zahraniční obchod	83
8.10.1.	JETRO	83
8.10.2.	Organizace na podporu dovozu zpracovaných výrobků (MIPRO).....	84
8.10.3.	Japonská obchodní a průmyslová komora	85
8.10.4.	Agentura pro podporu malých a středních podniků	86
8.10.5.	Japonská asociace dovozců strojírenské techniky (JMIA)	86
8.10.6.	Japonská asociace pro obchod s Ruskem a Střední a Východní Evropou (ROTOBO).....	87
8.11.	Vybrané prefekturní, regionální a místní organizace podporující ekonomickou spolupráci a zahraniční obchod	88
8.11.1.	Prefekturní správy	88
8.11.2.	Tokijská asociace pro zahraniční obchod	90
8.11.3.	IBO Osaka.....	91
9.	INVESTIČNÍ KLIMA	93
9.1.	Podmínky vstupu zahraničního kapitálu	93
9.2.	Přímé zahraniční investice (odvětvová a teritoriální struktura).....	93
9.3.	České investice	94
9.4.	Nejperspektivnější odvětví pro investice, privatizační a rozvojové programy	94
9.5.	Rizika investování.....	95
10.	OČEKÁVANÝ VÝVOJ	96
10.1.	Významné události očekávané v roce 2004	96
10.2.	Vnitropolitické a ekonomické trendy, přijetí nových zákonů, apod.	96
10.3.	Předpoklady, resp. nové možnosti pro český vývoz nebo jinou ekonomickou spolupráci	97
11.	ZASTOUPENÍ ČR, MÍSTNÍ PODMÍNKY	99
11.1.	Kontaktní údaje ZÚ	99
11.2.	Zastoupení ostatních českých institucí.....	99
11.3.	Víza, poplatky, specifické podmínky cestování do Japonska	100
11.4.	Podmínky využívání místní zdravotnické péče českými občany	101
11.5.	Státní svátky, obvyklá pracovní doba a prodejní doba	101
11.6.	Vybrané jiné zvyklosti v zemi	102

PŘÍLOHY	104
1. Statistické přehledy.....	104
1.1. Všeobecné statistické údaje o Japonsku.....	104
1.2. Obchodní statistiky o česko-japonské obchodní výměně	104
2. Významné adresy.....	105
2.1. Významné asociace a organizace	105
2.2. Obchodní a průmyslové komory.....	110
2.3. Zastoupení českých firem v Japonsku.....	112
3. Seznam významných předpisů	113
4. Nejdůležitější internetové zdroje informací o Japonsku	114
5. Různé.....	115
5.1. Reforma vlády a ústředních státních orgánů platná od roku 2001	115
5.2. Webové adresy firem, které nakupují subdodávky prostřednictvím internetu.....	115
5.3. Užitečné webové adresy na „business matching“	116

1. ZÁKLADNÍ INFORMACE O TERITORIU

Zdroj: Statistics of Japan (měsíční přehledy vydávané Statistics Bureau, Ministry of Public Management, Home Affairs, Posts and Telecommunications, 2003-4, www.stat.go.jp/english/index.htm)

1.1. Oficiální název státu

Japonsko

(japonsky: Nihon-koku nebo Nippon-koku, anglicky: Japan)

1.2. Rozloha

377.880 km² (délka pobřeží 33.889 km)

1.3. Počet obyvatel, hustota na km², podíl ekonomicky činného obyvatelstva

127,67 miliónů obyvatel (potvrzený odhad k 1.12.2003)

127,71 miliónů obyvatel (předběžný odhad k 1.4.2004)

- z toho: 62,32 mil. mužů, 65,35 mil. žen

hustota 338 osob/km²

66,66 miliónů ekonomicky činného obyvatelstva (k 1.12.2003)

1.4. Průměrný roční přírůstek obyvatelstva a jeho demografické složení

absolutní roční přírůstek obyvatelstva k 1.10.2003: cca. 184 tisíce osob

relativní průměrný roční přírůstek obyvatelstva v roce 2003: 0,14%

demografické složení v roce 2003:

děti do 15 let 14,0% populace, osoby nad 65 let 19,0% populace

průměrná délka dožití: muži 78,32 let; ženy 85,23 let

1.5. Národnostní složení

Japonsko je etnicky velmi homogenní zemí, zhruba 99% obyvatelstva činí Japonci.

Kromě Japonců žijí v zemi zejména následující minority:

cca 632 tis. Korejců, 381 tis. Číňanů, 265 tis. Brazilců, 156 tis. Filipínců, 46 tis. Američanů,

50 tis. Peruánců, 31 tis. Thajců, 20 tis. Indonésanů, 19 tis. Vietnamců, 17 tis. Britů,

celkem žije v Japonsku přes 1,77 mil. nejaponského obyvatelstva

1.6. Náboženství

hlavními náboženskými směry v zemi jsou šintoismus a buddhismus, k nimž se hlásí většina obyvatelstva

zhruba 1,8 mil. Japonců jsou křesťané

1.7. Úřední jazyk a ostatní nejčastěji používané jazyky

úředním jazykem je japonština

nejpoužívanějším cizím jazykem je angličtina

1.8. Administrativně správní členění, hlavní město a další velká města

47 prefektur

hlavní město: Tokyo (8,35 mil. obyvatel, cca 12,37 mil. i s předměstími)

další významná města (nad 1 mil. obyv.): Yokohama (3,53 mil.), Osaka (2,63 mil.), Nagoya (2,2 mil.), Sapporo (1,86 mil.), Kobe (1,52 mil.), Kyoto (1,47 mil.), Fukuoka (1,38 mil.), Kawasaki (1,3 mil.), Hiroshima (1,14 mil.), Sendai (1,02 mil.), Kitakyushu (1 mil.)

1.9. Peněžní jednotka a její dělení, používání cizích měn

japonský jen (kód ISO: JPY),

1 USD = cca 115,94 JPY (průměrný kurz roku 2003)

V Japonsku se používá k placení za zboží a služby výhradně JPY. Ostatní konvertibilní měny je možné směnit v husté síti bank a směnárén.

Podrobné statistické údaje o Japonsku jsou k dispozici např. na internetové adrese:

<http://web-japan.org/stat/index.html>

2. VNITROPOLITICKÁ CHARAKTERISTIKA

2.1. Stručná charakteristika politického systému, politické strany, hlavní politické události

2.1.1. Japonský politický systém

Japonsko je konstituční monarchií. Parlamentní systém je nejstarší v Asii. Historie japonského zákonodárského shromáždění sahá do roku 1889, kdy byla císařem Meiji (jméno posmrtné, ale takto je všeobecně znám) vyhlášena nová ústava, která konstituovala vznik prvního císařského parlamentu.

K zásadní historické změně s dalekosáhlými důsledky pro následný vývoj došlo po druhé světové válce. Nová demokratická **Ústava** vyhlášená 3.11.1946 vytvořila podmínky pro rozvoj japonské společnosti směrem k demokracii a modernímu státu. Je založena na principech suverenity, pacifismu a respektu k lidským právům. Znamenala též demilitarizaci a demonopolizaci Japonska.

Zákonodárná moc přísluší dvoukomorovému parlamentu (Diet) s výsadním postavením Dolní sněmovny.

Dolní sněmovna má 480 poslanců, z nichž 300 je voleno v jednomandátových volebních obvodech a 180 podle principu poměrného zastoupení v 11 volebních obvodech pokrývajících celé území Japonska. Volební období je čtyřleté, sněmovnu rozpouští premiér.

Horní sněmovna má 247 křesel, z nichž 100 je voleno podle principu poměrného zastoupení a 147 poslanců je voleno ve 47 volebních obvodech totožných s prefekturami. Funkční období je šestileté, volby se konají každé tři roky a týkají se vždy poloviny všech mandátů. Horní sněmovna nemůže být rozpuštěna.

Jednání ani jedné ze sněmoven nemůže být zahájeno, pokud je přítomna méně než jedna třetina poslanců. K přijetí návrhů stačí souhlas nadpoloviční většiny přítomných poslanců s výjimkou případů, kdy je stanovena potřeba kvalifikované (dvoutřetinové) většiny. Řádné zasedání parlamentu trvá 150 dní - od poloviny ledna do poloviny června. V případě potřeby je možné řádné zasedání prodloužit, obvykle však maximálně do konce července, kdy od začátku srpna začínají „parlamentní prázdniny“. V případě potřeby je možné Dolní komoru parlamentu svolat i na mimořádné zasedání. Řádné zasedání parlamentu slavnostně zahajuje císař. Návrhy zákonů schválené Dolní komorou musí ještě projednat a schválit Horní komora parlamentu. V poslední době se vede vnitropolitická diskuse o poslání a smyslu Horní sněmovny a v souvislosti s diskusemi o změně ústavy (ať již od pouhé „změny interpretace“ některých článků ústavy přes změnu ústavy v textu některých článků až po přijetí zcela nové ústavy) je silný politický trend do reformy ústavy zahrnout především změnu poslání a smyslu Horní sněmovny.

Výkonná moc přísluší vládě sestavované na základě poměru sil mezi politickými stranami v Dolní sněmovně parlamentu. Nová vláda je sestavována vždy po volbách, ale často i v období mezi volbami na základě úvahy a rozhodnutí premiéra. Vláda se skládá z premiéra a maximálně 20 ministrů, přičemž zvláštní postavení má tzv. hlavní tajemník vlády („Chief Cabinet Secretary“), který obvykle funguje jako de facto místopředseda vlády se zodpovědností za řádný chod vlády a koordinaci spolupráce mezi resortními ministry (de iure funkce místopředsedy vlády neexistuje). Vláda je zodpovědná parlamentu. Kladný výsledek hlasování o nedůvěře vládě má za následek buď hromadnou rezignaci vlády nebo rozpuštění parlamentu do 10 dnů. Premiér je vybírán z členů parlamentu, je jmenován císařem a je vždy civilistou. Premiér jmenuje a odvolává své ministry podle své vůle.

Soudní moc je nezávislá na moci výkonné i zákonodárné. Soudci jsou jmenováni vládou na základě doporučení Nejvyššího soudu. Jednou z reformních politik vlády premiéra Koizumiho je reforma soudního systému s cílem podstatně zvýšit jeho efektivitu, dosáhnout zkrácení doby soudních procesů, modernizovat jej a přizpůsobit současným představám o moderním a efektivním soudním systému a více zapojit občanskou společnost do přímého výkonu soudních funkcí soudů. Reforma soudního systému souvisí také s diskusemi o nutné reformě vězeňského systému a jeho modernizace.

2.1.2. Hlavní politické strany

První politická strana Aikoku Koto vznikla v Japonsku v roce 1874. První parlamentní volby se konaly v roce 1890 a daly vzniknout prvnímu volenému zákonodárnému sboru v Asii, japonskému parlamentu zvanému Diet. Význam a rozsah činností i počet politických stran v Japonsku pak zaznamenaly rychlý nárůst přerušovaný až v období těsně před a během druhé světové války. Současný systém politických stran se v Japonsku zformoval po druhé světové válce v souladu s poválečnou japonskou ústavou. Hlavní rozdělení japonské politické scény se datuje do roku 1955, kdy probíhala debata o oprávněnosti Japonska vydržovat vlastní ozbrojené síly a o vhodnosti v té době uzavřené japonsko-americké dohody o bezpečnostní spolupráci. V této debatě se vytvořily dva politické tábory vedené dvěma tehdejšími hlavními stranami, LDP - Liberálně demokratickou stranou (pro-tábor) a JSS - Japonskou socialistickou stranou (proti-tábor). Tehdejší rozdělení politické scény na LDP a její spojence na jedné straně a opozici vedenou JSS, resp. jejími pozdějšími nástupci na straně druhé přetrvává prakticky do současnosti. V Japonsku nyní působí pět hlavních politických stran a dále různé menší strany a politická hnutí.

Tradičně nejsilnější politickou stranou je od svého vzniku v roce 1955 LDP (**Liberálně demokratická strana**). Navzdory svému jménu reprezentuje konzervativní část společnosti. LDP byla členem vlády nepřetržitě od roku 1955 s krátkou přestávkou v první polovině 90. let (několik měsíců na přelomu let 1993 a 1994). Politika LDP tradičně spočívá v podpoře a rozvoji japonského demokratického systému, ochraně soukromého vlastnictví a podpoře hospodářské prosperity sladěním zájmů a aktivit soukromého a veřejného sektoru, upevňování tradičních japonských sociálních jistot a výkonu mírové zahraniční politiky založené zejména na bezpečnostní spolupráci s USA.

Vládní koalice v roce 2003 vedle LDP zahrnovala též stranu **Nové Komeito** a **Novou Konzervativní stranu** (do listopadu 2003). Strana Nové Komeito vznikla v roce 1964 jako politická složka náboženské organizace Soka Gakkai, která sdružuje přívržence buddhistické sekty Nichiren Shochu. V roce 1967 strana New Komeito vyhlásila nezávislost na náboženských doktrínách, nadále se však hlásí k myšlenkám a působení organizace Soka Gakkai. Nová Konzervativní strana vznikla v roce 2000 odštěpením části poslanců od Liberální strany v době, kdy se tato strana rozhodla vystoupit z vládní koalice a přejít do opozice. Po volbách do Dolní sněmovny, které se konaly 9.11.2003 členové Nové konzervativní strany rozhodli s ohledem na její tristní volební výsledek (před volbami 9 poslanců, po volbách 4 poslanci) o sloučení strany s LDP. Činnost Nové konzervativní strany tak byla formálně ukončena 21.11.2003.

Liberální strana vznikla v roce 1998 sloučením několika menších politických organizací a stran. V letech 1999-2000 se stala krátce součástí vládní koalice, avšak od roku 2001 působila jako strana opoziční. V létě 2003 se sloučila s Demokratickou stranou Japonska a její předseda Ichiro Ozawa se stal místopředsedou Demokratické strany.

Hlavní opoziční parlamentní stranou je nyní **Demokratická strana Japonska**. Vznikla v roce 1960 jako netřídní, lidová strana s cílem "prosazování alternativního společenského zřízení nahrazujícího kapitalismus i pravicové a levicové totalitní systémy".

Strana se trvale profiluje jako programově mimo tradiční dichotomii pravice-levice. Odmítá extrémní ideologie a usiluje o "pokojné vytvoření sociálně spravedlivé společnosti zachovávající demokratické principy". Do současné doby se nikdy nepodílela na vládě, ani jako součást širší koalice. Do čela strany byl v prosinci 2002 zvolen Naoto Kan poté, co odstoupil její dosavadní předseda Yukio Hatoyama. Po delším období váhání v létě 2003 došlo ke sloučení Demokratické strany a Liberální strany. Motivy ke sloučení byly především politické - v listopadu 2003 se konaly parlamentní volby a obě hlavní opoziční strany chtěly využít šance a získat mnohem silnější pozici v parlamentu. Podle výsledků voleb lze souhlasit s názorem, že politický tah sloučených opozičních stran byl úspěšný. Demokratická strana Japonska (jak se po sloučení strana jmenuje) ve volbách hodně získala, třebaže ani ne tak na úkor LDP, jako především na úkor dalších menších parlamentních stran - Sociálně demokratické strany, Nové konzervativní strany (která se nakonec v parlamentu sloučila s vládnoucí LDP) a Komunistické strany.

Demokratická strana se tak poměrně úspěšně snaží etablovat jako hlavní (resp. jediná významná) opoziční parlamentní strana s cílem postupně vytvořit v zemi systém dvou hlavních (nebo jediných) politických stran. Již v minulosti byly pokusy postupně vytvořit v Japonsku systém dvou hlavních parlamentních stran, ale nikdy se to však nepodařilo. Propad popularity a politické síly menších opozičních parlamentních stran v posledních volbách v listopadu 2003 sice dává Demokratické straně naději na postupný růst do úrovně rovného partnera, ale vnitropolitický vývoj v Japonsku na jaře 2004 a četné skandály poslanců parlamentu (napříč politickým spektrem) a vynucená odstoupení dvou hlavních politických vůdců strany - předsedy Naoto Kana a místopředsedy Ichiro Ozawy však Demokratické straně hodně ubraly na popularitě a důvěryhodnosti.

Další parlamentní opoziční stranou je **Sociálně demokratická strana Japonska**, která vznikla v roce 1996 transformací původní Japonské socialistické strany (JSS), jejíž kořeny sahají až do roku 1945. Strana usiluje o "vytvoření socialistické společnosti cestou pokojné a demokratické revoluce při zachování současné ústavy". Několik skandálů a vynucených rezignací vedoucích představitelů strany v letech 2002 a 2003 a současně úspěšný politický tah sloučené Demokratické strany způsobily, že strana v parlamentních volbách v listopadu 2003 hodně ztratila a z politického nebe téměř zmizela.

Opoziční stranou s nejdelší tradicí, ale postupně slábnoucí politickou silou, je **Japonská komunistická strana (JKS)**, která vznikla již v roce 1922 jako ilegální podzemní hnutí. Po druhé světové válce byla legalizována a stala se trvalou součástí japonské politické scény. JKS usiluje o "vytvoření komunistické společnosti cestou nejprve demokratické a poté socialistické revoluce". Jejím současným předsedou je Kazuo Shii. Rovněž i tato strana, třebaže její voličská základna patří mezi nejstabilnější a nejvěrnější, v listopadových volbách 2003 dost ztratila a její politická síla v parlamentu je jenom marginální.

Dolní sněmovna (stav k 4. červnu 2004)

Strana	Dolní sněmovna
Liberálně demokratická strana	249 (9)
Demokratická strana Japonska a Klub nezávislých	178 (16)
Nové Komeito	34 (4)
Japonská komunistická strana	9 (2)
Sociálně demokratická strana	6 (3)
Nezávislí a ostatní	4(0)
Celkem	480 (34)
Neobsazeno	0
Počet křesel	480

(Údaj v závorce představuje počet žen)

Horní sněmovna (stav ke dni 13.4.2004)

Strana	Horní sněmovna
Liberálně demokratická strana	115 (11)
Demokratická strana Japonska a Shin-Ryokufukai	72 (10)
Nové Komeito	23 (3)
Japonská komunistická strana	20 (10)
Sociálně demokratická strana	5 (1)
Nezávislí (Moshuzoku no Kai)	4
Zelení	2 (1)
Nezávislí	4
Celkem	245 (36)
Neobsazeno	2
Počet křesel	247

(Údaj v závorce představuje počet žen)

2.1.3. Hlavní politické události roku 2003

Volba předsedy Liberálně demokratické strany (LDP) a následné změny na nejvyšších stranických postech LDP

V sobotu 20.9.2003 byly vyhlášeny výsledky volby předsedy vládní politické strany LDP (Liberal Democratic Party). V souladu s očekáváními ve volbě zvítězil stávající předseda a současně premiér **Junichiro Koizumi**, který tak získal mandát na další tříleté období. Následující den, v neděli 21.9., Koizumi oznámil změny, které provedl v nejužším stranickém vedení.

O hlasy voličů se ve volbě ucházeli celkem 4 kandidáti. Vedle Koizumiho jimi byli bývalý ministr dopravy Takao Fujii, bývalý předseda Rady politických analýz LDP Shizuka Kamei a bývalý ministr zahraničních věcí Masahiko Komura. Kandidáti usilovali o získání většiny z celkem 657 hlasů - 357 hlasů od parlamentních členů LDP a 300 hlasů od členů strany z jednotlivých prefektur. Pokud by žádný z kandidátů nezískal absolutní většinu, postoupili by do druhého kola dva kandidáti s nejvyšším ziskem hlasů. Ve 2. kole by o vítězi rozhodli svými hlasy již jen straničtí členové obou parlamentních komor.

Druhé kolo ale nakonec nemuselo být připravováno, neboť Koizumimu se ziskem 399 hlasů (194 hlasů od členů parlamentu, 205 hlasů z prefektur) podařilo přesvědčivě zvítězit již v kole prvním. Zejména zisk 205 hlasů od řadových členů v prefekturách (68,33%) svědčí o silné Koizumiho podpoře, i s ohledem na to, že se mu podařilo zvítězit ve 42 z celkového počtu 47 prefektur. Na druhém místě skončil Kamei se ziskem 139 hlasů (66 hlasů z parlamentu, 73 hlasů z prefektur), na pomyslné třetí příčce se umístil Fujii s 65 hlasy (50 z parlamentu, 15 z prefektur) a poslední místo náleží Komurovi se ziskem 54 hlasů (47 parlamentních, 7 prefekturálních).

V neděli 21.9. oznámil Koizumi změny, které se rozhodl provést ve vedení LDP. Novým generálním tajemníkem strany byl jmenován dosavadní zástupce Hlavního sekretáře vlády pro parlamentní záležitosti (od července 2000) **Shinzo Abe**. Vzhledem k jeho na japonské zvyklosti nebývale nízkému věku (49 let) a krátké politické kariéře (dosud jen třikrát zvolen členem parlamentu, poprvé v roce 1993), vyvolalo jeho jmenování do pozice druhého muže strany nemalé překvapení, a to nejen uvnitř LDP. Jeho jmenování zjevně napomohla jeho vysoká popularita mezi veřejností, neboť je znám díky svému ostrému postoji vůči KLDR, zejména v otázce unesených japonských občanů.

Do čela Rady politických analýz LDP byl jmenován dosavadní zástupce generálního tajemníka LDP **Fukushiro Nukaga** (59 let). Je považován za budoucího vůdce největší vnitrostranické frakce v LDP, nyní vedené bývalým premiérem Ryutaro Hashimotem. Ve funkci předsedy Generální rady LDP zůstal **Mitsuo Horiuchi** (73 let). Dosavadní generální tajemník LDP a Koizumiho blízký spolupracovník **Taku Yamasaki** byl jmenován do funkce místopředsedy strany. Tato pozice, momentálně neobsazená, je považována za čestný post disponující omezeným vlivem. V minulosti byla přidělována dlouholetým vůdčím členům strany, kteří vyšli naprázdno z posledního vnitrostranického měření sil.

Jmenování nové vlády

V pondělí 22.9.2003 dopoledne vyzval ministerský předseda Junichiro Koizumi členy své vlády k rezignaci. Odpoledne téhož dne pak představil kabinet nový a večer složili členové této nové vlády slib do rukou císaře. Výměna vlády je po obměně nejužšího vedení ve vládnoucí Liberálně demokratické straně (Liberal Democratic Party - LDP) druhým významným krokem, který Koizumi realizoval po svém znovuzvolení předsedou LDP v sobotu 20.9.2003.

Nový Koizumiho kabinet (již třetí pod jeho vedením) má 17 členů, z nichž 8 zůstalo z kabinetu předchozího (6 na stejném postu, 2 v jiné pozici), zatímco 9 tváří se ve vládě objevilo nově. Za největší překvapení je považována skutečnost, že Koizumi ponechal v čele Úřadu pro finanční služby i ministerstva pro hospodářskou a fiskální politiku Heizo Takenaku, který byl kritizován mnoha vlivnými členy LDP. Takenaka totiž není členem parlamentu a do předchozí Koizumiho vlády byl vybrán z privátní sféry. Dalším velkým překvapením pak je neodvolání ministryně zahraničních věcí Yoriko Kawaguchiové, která rovněž není členkou parlamentu, což bylo trnem v oku řadě předních veteránů v LDP.

Složení nové vlády nepřineslo překvapení ani tak, pokud jde o nové tváře, jako spíše v případě ponechání některých dosavadních členů. Neodvoláním Kawaguchiové potvrdil Koizumi úmysl pokračovat v dosavadním trendu japonské zahraniční politiky, zejména v otázkách vztahu s KLDR a účasti na obnově Iráku. Udržením Takenaky vyslal jasný signál, že realizace ekonomických reforem a úsporných fiskálních opatření zůstává prioritou jeho politiky. Jmenováním Ishihary zase ukázal, že privatizace 4 státem řízených společností pro stavbu veřejných komunikací by neměla zůstat jen na papíře. Z celkového složení vlády lze usuzovat, že Koizumi provedl rekonstrukci svého kabinetu zcela nezávisle na doporučeních členů LDP, těžíc ze silné pozice přesvědčivého vítěze voleb předsedy strany.

Následující tabulka podává **jmenný přehled členů Koizumiho vlády** a jejich resortů tak, jak byl zaznamenán **k 5. červnu 2004**:

funkce	jméno	stranická příslušnost
předseda vlády	Junichiro Koizumi	LDP
m. financí	Sadakazu Tanigaki	LDP
m. hospodářství, obchodu a průmyslu	Shoichi Nakagawa	LDP
m. půdy, infrastruktury a dopravy	Nobuteru Ishihara	LDP
m. spravedlnosti	Daizo Nozawa	LDP
m. školství, kultury, sportu, vědy a techniky	Takeo Kawamura	LDP
m. veřejné správy, vnitra, pošt a telekomunikací	Taro Aso	LDP
m. zahraničních věcí	Yoriko Kawaguchi(ová)	bezpartijní
m. zdravotnictví, práce a sociálních věcí	Chikara Sakaguchi	Nové Komeito
m. zemědělství, lesnictví a rybolovu	Yoshiyuki Kamei	LDP

m. životního prostředí	Yuriko Koike(ová)	LDP
generální ředitel Úřadu obrany	Shigeru Ishiba	LDP
hlavní tajemník vlády (vedoucí Úřadu vlády)	Hiroyuki Hosoda	LDP
předsedkyně Nár. komise pro veřejnou bezpečnost	Kiyoko Ono(vá)	LDP
státní ministr pro finanční, hospodářskou a fiskální politiku	Heizo Takenaka	bezpartijní
státní ministr pro Okinawu, Severní teritoria a vědecko-technickou politiku	Toshimitsu Motegi	LDP
státní ministr pro oživení průmyslu a administrativní reformu	Kazuyoshi Kaneko	LDP
státní ministr pro prevenci přírodních katastrof a legislativu v případě nouze	Kiichi Inoue	LDP

Konference TICAD III

Od pondělí 30.9. do středy 1.10.2003 probíhala v Tokiu **Třetí tokijská mezinárodní konference o rozvoji Afriky (The Third Tokyo International Conference on African Development - TICAD III)**, jejímiž spoluorganizátory byly japonská vláda, OSN, Globální koalice pro Afriku a Světová banka. Konference, jejímž předsedou byl bývalý japonský premiér Yoshiro Mori, se zúčastnilo více než 1300 delegátů z 89 zemí a 47 regionálních a mezinárodních organizací, mezi zástupci 50 afrických zemí byly 23 hlavy států. Na konferenci vystoupil rovněž japonský ministerský předseda Junichiro Koizumi, který ve svém projevu představil hlavní body další japonské pomoci africkým státům. Závěrečný den konference přijali delegáti Deklaraci k 10. výročí TICAD, která předkládá koncepty dalšího rozvoje afrického kontinentu.

V úvodu prvního dne konference vystoupil japonský ministerský předseda Junichiro Koizumi, který ve svém projevu představil hlavní body další japonské pomoci africkým státům. Japonsko poskytne Africe v průběhu příštích pěti let rozvojovou pomoc ve výši 1 mld. dolarů (od konání TICAD I již celkem 12 mld.) na podporu základního vzdělání, stavby škol, zdravotní péče, zásobování pitnou vodou, nákupu očkovacích vakcín a dalších základních potřeb. Japonsko rovněž nejvíce zadluženým africkým státům odpustí půjčky ve výši 3 mld. dolarů a plánuje též během příštích pěti let prostřednictvím japonských společností v Africe investovat cca 300 mil. dolarů. Další plánovanou aktivitou je uspořádání mezinárodní konference na podporu obchodu a investic v Africe, která by se měla ve spolupráci se Světovou bankou konat v Tokiu na podzim 2004. Koizumi také vyjádřil japonskou podporu NEPAD a souhlasil s potřebou stanovení spravedlivých pravidel světového obchodu pro podporu hospodářství rozvojových zemí. Oznámil, že japonská pomoc Africe se zaměří především na rozvoj orientovaný na člověka, snižování chudoby podporou hospodářského růstu a mírovou konsolidaci.

Deklarace k 10. výročí TICAD vyzdvihla úspěchy dosažené v období od konání první konference a nastínila plány dalšího afrického rozvoje. Za významnou překážku tohoto rozvoje deklarace označila neexistenci spravedlivého obchodního systému a kritizovala obchodní překážky a subvence na straně rozvinutých zemí. Delegáti vyjádřili rovněž zklamání nad neúspěchem nedávné ministerské konference Světové obchodní organizace (WTO) v mexickém Cancunu. Na závěr konference potvrdil její předseda, bývalý japonský premiér Yoshiro Mori, záměr japonské vlády uspořádat TICAD IV v Tokiu v roce 2008.

Summit ASEAN na ostrově Bali

Ve dnech 7.-8.10.2003 proběhl na indonéském ostrově Bali **summit vrcholných představitelů států Sdružení zemí jihovýchodní Asie (Association of Southeast Asian Nations - ASEAN)**. K účasti na tomto setkání byli kromě delegátů z 10 členských zemí ASEAN přizváni i zástupci Číny, Indie, Japonska a Korejské republiky. Japonský ministerský předseda Junichiro Koizumi se v průběhu summitu setkal s premiérem ČLR Wen Jiabaoem a prezidentem Korejské republiky Roh Moo Hyunem. Při jejich setkání došlo k podpisu Společné deklarace na podporu třístranné spolupráce mezi Japonskem, Čínskou lidovou republikou a Korejskou republikou. Premiér Koizumi se na okraj summitu sešel rovněž s ministerským předsedou Myanmaru generálem Khin Nyuntem a vystoupil s projevem na Summitu ASEAN o podnikání a investicích. Na závěr summitu podepsal Koizumi spolu s vrcholnými představiteli členských států ASEAN Rámcové ujednání o všeobecném ekonomickém partnerství mezi Japonskem a ASEAN.

Z pohledu japonské strany lze za nejvýznamnější výsledek japonské účasti na summitu ASEAN považovat podpis **Společné deklarace na podporu třístranné spolupráce mezi Japonskem, Čínskou lidovou republikou a Korejskou republikou** (její plný text lze najít na www.mofa.go.jp/region/asia-paci/asean/conference/asean3/joint0310.html). Jakkoliv je text deklarace v řadě oblastí vágní, jde o první dokument tohoto druhu, ve kterém se tyto tři země zavazují k podpoře vzájemné spolupráce v politických a bezpečnostních otázkách, tedy nejenom v oblasti ekonomické, která byla doposud vnímána jako jediná a prioritní. V souladu s cíly deklarace mají Čína, Japonsko a Korea do budoucna posílit spolupráci v ekonomické, politické, kulturní a bezpečnostní oblasti, čímž přispějí k míru, stabilitě a prosperitě ve východní Asii. V souvislosti s bezpečnostní problematikou uvádí text deklarace, že tyto tři země potvrzují svůj závazek k mírovému řešení jaderné otázky Korejského poloostrova pomocí dialogu na cestě k denuklearizaci poloostrova, přičemž budou diskutovat všechny sporné otázky zúčastněných stran a budou spolupracovat s cílem udržení stability a míru na Korejském poloostrově. Státy se také dohodly na výměně zkušeností mezi vojenskými představiteli a na uspořádání rozhovorů k bezpečnostní problematice. Cílem je rovněž zesílit spolupráci při prevenci šíření dodávek zbraní hromadného ničení, stejně tak jako při podpoře procesu odzbrojení. Pokud jde o ekonomickou oblast, deklarace uvádí, že Čína, Japonsko a Korea prozkoumají vhodným způsobem směr užšího budoucího ekonomického partnerství. Země se shodly na potřebě pokračovat v mnohostranných jednáních v rámci Světové obchodní organizace (WTO) a na přípravě společné neformální studie, která by prozkoumala možnosti pro třístranné investiční dohody. Deklarace též volá po zesílené spolupráci v oblasti cestovního ruchu s cílem přilákat více zahraničních turistů do těchto tří zemí. Představitelé tří států se dále shodli na důležitosti opatření pro dodržení bezpečnosti potravin, na spolupráci při boji s obchodním pirátstvím, na potřebě reformy OSN, na spolupráci v oblasti kriminálního vyšetřování při boji s přeshraničním pašováním drog, na spolupráci v boji s terorismem, SARS a jinými infekčními nemocemi a dalších otázkách. Čína, Japonsko a Korea sestaví společný výbor, který bude plánovat, koordinovat a monitorovat společné aktivity zamýšlené v rámci Deklarace, a na pravidelných ročních summitech předloží zprávy o pokroku v naplňování cílů Deklarace.

Na závěr summitu podepsal premiér Koizumi spolu s vrcholnými představiteli členských států ASEAN **Rámcové ujednání o všeobecném ekonomickém partnerství mezi Japonskem a ASEAN**. V tomto dokumentu se jeho signatáři zavázali zahájit v roce 2004 neformální konzultace a v roce 2005 formální jednání o liberalizaci obchodu zbožím, službami a kapitálem, které by v roce 2012 vedlo k vytvoření ekonomického partnerství (s prvky dohody o volném obchodu) mezi Japonskem a šesti původními členy ASEAN (Brunej, Filipíny, Indonésie, Malajsie, Singapur a Thajsko). Novějším členům ASEAN (Kambodža,

Laos, Myanmar a Vietnam) bude ponecháno dalších pět let na implementaci principů partnerství. Spolupráce bude podporována především při snižování celních sazeb, odstraňování netarifních překážek, sladování standardů, v oblasti finančních služeb, informačních technologií, cestovního ruchu a energetiky. Text podepsaného dokumentu je k dispozici na www.mofa.go.jp/region/asia-paci/asean/pmv0310/framework.html.

Parlamentní volby do Dolní sněmovny a povolební situace

V neděli 9. listopadu 2003 se uskutečnily mimořádné volby do dolní komory japonského parlamentu - Sněmovny reprezentantů. Ve volbách dle očekávání zvítězila vládnoucí **Liberálně demokratická strana (Liberal Democratic Party - LDP)** v čele s ministerským předsedou Junichiro Koizumim, nečekaně rozsáhlé zisky ovšem zaznamenala hlavní opoziční strana - **Demokratická strana Japonska (Democratic Party of Japan - DPJ)**. Výrazné ztráty naopak pocítily opoziční **Japonská komunistická strana (Japan Communist Party - JCP)** a **Sociálně demokratická strana (Social Democratic Party - SDP)**. Na tuto nepříznivou situaci reagovala dlouholetá předsedkyně SDP Takako Doi odstoupením z funkce. Znatelným neúspěchem prošla rovněž **Nová konzervativní strana (New Conservative Party - NCP)**, jeden ze dvou koaličních partnerů LDP. Negativní výsledek voleb se odrazil v rozhodnutí členů NCP ukončit činnost strany a sloučit ji s LDP. Jediným koaličním partnerem LDP tak po volbách zůstává strana **Nové Komeito (New Komeito - NK)**, která si ve volebním klání naopak mírně polepšila.

Volebního soupeření se účastnilo šest politických stran, které byly zastoupeny ve Sněmovně reprezentantů před jejím rozpuštěním, několik menších uskupení a nezávislí kandidáti. Vládnoucí **LDP** nominovala celkem 336 kandidátů, přičemž před rozpuštěním Sněmovny v ní měla 247 poslanců. Nepodařilo se jí nicméně přímo ve volbě dosáhnout předvolebního cíle, tj. získat absolutní většinu křesel, když si zajistila „pouze“ 237 parlamentních míst (168 v jednomandátových obvodech a 69 v obvodech poměrného zastoupení). Krátce po volbách se k ní ale přidali 4 nezávislí poslanci a následně i 4 poslanci zvolení za NCP. Členové NCP rozhodli s ohledem na její tristní volební výsledek (před volbami totiž strana disponovala 9 poslanci) o sloučení strany s LDP. Činnost NCP tak byla formálně ukončena 21.11.2003. Pomocí těchto dvou událostí došlo ke zvýšení počtu poslanců LDP na 245, čímž nakonec překročila hranici absolutní většiny křesel.

NK nominovala 55 kandidátů ve snaze udržet alespoň 31 mandát, který držela před volbami. Strana se nakonec mohla radovat ze zisku 34 křesel (9 v jednomandátových obvodech, 25 v poměrném zastoupení). K tomuto výsledku dopomohla NK podpora ze strany náboženské organizace Soka Gakkai, která sdružuje přívržence buddhistické sekty Nichiren Shochu. NK vznikla v roce 1964 jako politická složka této organizace, v roce 1967 sice vyhlásila nezávislost na náboženských doktrínách, nadále se však hlásí k myšlenkám a působení této organizace, což ji ve volbách přináší hlasy. Po sloučení NCP s LDP zůstala NK jediným vládním partnerem LDP, což ve straně vyvolalo obavy z oslabení jejího vlivu na směřování práce kabinetu.

Nejsilnější opoziční strana **DPJ** vyslala do voleb celkem 277 kandidátů, přičemž před volbami jí v dolní parlamentní komoře příslušelo celkem 137 křesel. DPJ lze označit za neoficiálního vítěze voleb, neboť se jí podařilo vybojovat 177 poslaneckých míst (105 v jednomandátových obvodech, 72 v poměrném zastoupení). Tento volební úspěch lze pravděpodobně přičíst jednak touze voličů po změně ve vedení společnosti, jednak manifestu DPJ, který byl ve svém obsahu výrazně propracovanější a konkrétnější než manifest LDP.

Dvě menší opoziční strany, JCP a SDP, utrpěly ve volbě těžké ztráty. **JCP** sice nominovala kandidáty ve všech 300 jednomandátových volebních obvodech a dalších 16 zástupců se účastnilo klání v rámci poměrného zastoupení, přesto se jí podařilo získat pouze 9

křesel, což představuje oproti 20 předvolebním mandátům výrazný propad. Ještě hlubší ztráty zaznamenala ve volbách **SDP**, která je dnes již jen vadnoucím stínem slávy, kterou strana procházela v 90. letech minulého století. SDP vstoupila do volebního klání s 65 kandidáty, přičemž před volbami se účastnila na práci dolní parlamentní komory prostřednictvím svých 18 zvolených zástupců. Podařilo se jí ovšem získat pouhých 6 křesel, za což přijala osobní politickou odpovědnost dlouholetá předsedkyně strany **Takako Doi**, která 13. listopadu z této vedoucí funkce odstoupila. Následně byla 15. listopadu jako nová předsedkyně SDP zvolena dosavadní generální tajemnice strany **Mizuho Fukushima**. Někteří členové strany tomuto kroku nicméně oponovali s tím, že i ona by měla přijmout svůj díl odpovědnosti na volebním neúspěchu SDP. Část strany rovněž koketuje s myšlenkou spojit SDP s DPJ, vzhledem k pokračujícímu propadu preferencí strany.

O zbývajících 13 poslaneckých mandátů se podělila dvě menší politická uskupení a nezávislí kandidáti. Liberální liga (Jiyu Rengo) uhájila své 1 parlamentní křeslo, zatímco blok Mushozoku-no Kai, který před volbami disponoval 5 poslanci, se musel spokojit také se ziskem 1 místa. Celkem 11 mandátů získali nezávislí kandidáti, z nichž se ovšem 4 později rozhodli připojit k vítězné LDP (viz. výše).

Ačkoliv se volebního klání účastnil větší počet stran, hlavní souboj proběhl mezi vládoucí LDP a dominantní opoziční DPJ. Jak ukazuje volební výsledek, popularita vedoucích tváří LDP (Koizumi a generální tajemník Shinzo Abe) nezakryla vágní formulace manifestu LDP. LDP totiž získala jen o několik křesel více než např. za vlády málo oblíbeného premiéra Yoshiro Moriho na počátku 90. let. Za varovný signál pro vedení strany lze považovat především ztrátu značného podílu městského voličstva, ale i některých tradičních venkovských oblastí. Naopak DPJ přetáhla na svou stranu v městských oblastech právě dřívější voliče LDP a rovněž lákala většinu nerozhodnutých voličů. Volby tak potvrdily pokračující trend, kterým se japonská politická scéna profiluje do podoby systému dvou dominantních politických subjektů tak, jak jej známe z velkých západních demokracií (USA, Velká Británie, Německo).

Nově zvolení poslanci dále vybrali ze svého středu nového předsedu a místopředsedu Sněmovny. **Předsedou Sněmovny** byl zvolen ostřílený veterán z LDP **Yohei Kono**, který dříve působil jako předseda LDP či ministr zahraničních věcí. **Místopředsedou Sněmovny** se stal seniorní člen DPJ **Kansei Nakano**. Večer téhož dne pak svolal Koizumi k prvnímu zasedání novou vládu, jejímiž členy se bez výjimky stali členové jeho předchozího kabinetu, který zformoval dne 22. září 2003.

Vyslání jednotek japonských Sil sebeobraný do Iráku

V úterý 9.12.2003 na svém odpoledním zasedání schválila japonská vláda základní plán na vyslání příslušníků Sil sebeobraný (Self-Defense Forces - SDF) do Iráku. Jedná se o první případ nasazení japonských jednotek v zemi, ve které probíhají bojové operace, od skončení druhé světové války. Při realizaci tohoto plánu dojde k vyslání oddílů SDF o počtu cca 600 členů, 200 vozidel, 8 dopravních letadel, 2 obojživelných plavidel a 2 torpédoborců. Pro vyslání jednotek bylo vymezeno období jednoho roku, počínaje 15.12.2003, aniž by byla stanovena konkrétní data jednotlivých aktivit.

Předseda vlády Koizumi ve svém vystoupení před novináři zdůraznil, že v současné situaci si Japonsko nemůže dovolit poskytnout Iráku pouze finanční pomoc. Zástupcům médií připomněl hořkou vzpomínku na rekonstrukci Kuvajtu po válce v Perském zálivu v roce 1991, kdy Japonsko, ačkoliv přispělo částkou 13 miliard dolarů na působení mnohonárodních jednotek, nebylo nakonec zahrnuto v seznamu zemí, kterým Kuvajt vyjádřil poděkování za poskytnutou pomoc. Koizumi vyzdvihl, že je potřeba, aby Japonsko vzhledem k svému postavení v rámci mezinárodního společenství přispělo k obnově Iráku i lidskými zdroji,

neboť tito vyslaní příslušníci nepůjdou na irácké území bojovat, nýbrž poskytovat humanitární pomoc.

Premiér Koizumi dále důrazně odmítl kritiku, že plánované vyslání oddílů SDF je v rozporu s japonskou ústavou, jejíž pacifistický charakter je průkopnickým konceptem. V této souvislosti citoval preambuli ústavy, jejíž text uvádí, že se japonský lid zavazuje svou národní ctí všemožně usilovat o dosažení ideálů udržení míru a potlačení útlaku. Dle Koizumiho bylo Japonsko požádáno mezinárodním společenstvím, aby podniklo kroky, které jsou v souladu s ideologií a filozofií japonské ústavy a slouží spravedlnosti. Premiér rovněž potvrdil důležitost úzké vazby Japonska a Spojených států amerických a úlohu Japonska jako spolehlivého spojence pro USA.

Summit ASEAN – Japonsko

Ve dnech 11.-12. prosince 2003 se v Tokiu uskutečnil summit ASEAN – Japonsko, který poskytl příležitost k vrcholnému setkání hlav států a vlád deseti členských zemí Sdružení států jihovýchodní Asie (Association of Southeast Asian Nations – ASEAN) a Japonska. Na závěr summitu byla přijata „Tokijská deklarace pro dynamické a trvalé partnerství mezi Japonskem a ASEAN v novém tisíciletí“ a „Akční plán Japonsko-ASEAN“, který rozpracovává v konkrétních krocích vize nastíněné deklarací. Japonská ministryně zahraničních věcí Yoriko Kawaguchiová podepsala dále v průběhu summitu **„Deklaraci o přistoupení Japonska ke Smlouvě o přátelství a spolupráci v jihovýchodní Asii“**. Na okraj jednání summitu japonský předseda vlády Junichiro Koizumi při setkáních se svými protějšky z **Malajsie, Thajska a Filipín** oficiálně stvrdil vzájemné úmysly zahájit na počátku roku 2004 rozhovory vedoucí k uzavření příslušných **bilaterálních dohod o ekonomickém partnerství (dohod o volném obchodu)**.

Hlavním výstupem schůzky byl podpis „**Tokijské deklarace pro dynamické a trvalé partnerství mezi Japonskem a ASEAN v novém tisíciletí**“ a doprovodného „**Akčního plánu ASEAN – Japonsko**“. Tokijská deklarace jednak zdůrazňuje jako základní principy rozvoje vzájemných vztahů vládu práva, podporu a ochranu lidských práv a základních svobod všech lidí, demokratické prostředí a důležitost asijských tradic a hodnot, a jednak nastiňuje další kroky vedoucí k vytvoření plnohodnotného ekonomického partnerství a ke vzniku Východoasijského společenství, jehož členy by vedle Japonska a zemí ASEAN měly být také Čína, Korejská republika, Austrálie a Nový Zéland. Akční plán pak obsahuje cca 120 konkrétních opatření, jejichž realizace by měla vést k naplnění cílů obsažených v Deklaraci. Hlavy států a vlád rovněž potvrdily záměr vyhlášený na summitu na Bali v říjnu 2003, ve kterém nastartovaly ambiciózní projekt směřující k vytvoření zóny volného obchodu na celém území Japonska a všech členů ASEAN do roku 2012.

Summit ASEAN – Japonsko nesl historický význam hned z několika důvodů. Jednalo se totiž o první setkání hlav států a vlád zemí ASEAN na místě, které leží mimo území členů ASEAN, a zároveň o vrcholnou schůzku, jíž spolupředsedal premiér země, která není členskou zemí Sdružení. Navíc šlo o jakýsi „dodatečný“ summit, neboť řádný každoroční summit na této úrovni se již konal na indonéském ostrově Bali v říjnu 2003. Během tokijského summitu účastníci nejenom reflektovali kvalitu vzájemných vztahů přátelství a spolupráce, které prošly v uplynulých více než 30 letech intenzivním vývojem, ale podařilo se jim rovněž na nejvyšší úrovni nastínit kroky, jejichž provádění by mělo napomoci dalšímu rozvoji vztahů v široké paletě oblastí. Za význačný signál lze považovat shodu, že spolupráce a partnerství by měly být prohlubovány nejenom v oblasti ekonomiky a rozvojové pomoci, ale i v oblasti politické a bezpečnostní.

Lze se domnívat, že snahy Japonska i zemí ASEAN o vzájemně vyváženou spolupráci jsou z velké části motivovány obavami z rostoucího vlivu Číny v regionu jihovýchodní Asie,

a to navzdory tuto skutečnost popírajícím výrokům, které na summitu zazněly. Země ASEAN se obávají možného přílišného vlivu Číny na své ekonomiky a Japonsko cítí hrozbu ztráty politických i ekonomických pozic v oblasti. To se projevilo především v rozhodnutí připojit svůj podpis ke Smlouvě o přátelství a spolupráci v jihovýchodní Asii, mezi jejíž signatáře se na summitu na Bali zařadily i Čína a Indie. Tehdy ještě přitom premiér Koizumi prohlašoval, že japonský podpis pod Smlouvou není vzhledem k výborným vztahům se zeměmi ASEAN potřeba. Jak se zdá, stačily nicméně pouhé dva měsíce na to, aby tento svůj úsudek poopravil.

2.2. Hlava státu

Hlavou Japonska je **císař**. Ústava definuje císaře jako symbol státu a jednoty lidu a stanoví, že nemá žádné výkonné pravomoci s výjimkou protokolárních funkcí. Jedná ve státním zájmu pouze ve vyjmenovaných případech, které přísluší císaři buď na základě podnětu podaného vládou nebo schválení vládou. Císařský trůn je obsazován dynastickým principem po mužské linii.

Japonský kalendář určuje dodnes letopočet podle počtu let vlády stávajícího císaře. Po restauraci císařské moci ve druhé polovině 19. století tak nastala éra Meiji (1867-1912), následně éry Taisho (1912-1926) a Showa (1926-1989). S nástupem současného císaře Akihita začala éra Heisei, tzn. že rok 2003 byl 15. rokem éry Heisei, rok 2004 je označován jako Heisei 16.

Nynější císař Akihito (The Emperor Akihito) má titul Jeho Císařské Veličenstvo (His Imperial Majesty) a oslovuje se Vaše Veličenstvo (Your Majesty), císařovna Michiko (The Empress Michiko) se označuje Její Císařské Veličenstvo (Her Imperial Majesty) a oslovuje se rovněž Vaše Veličenstvo (Your Majesty). Císař Akihito se narodil v Tokiu 23.12.1933 jako první syn císaře Hirohita a císařovny Nagako. Korunním princem byl prohlášen v roce 1952 a v dubnu 1959 se oženil s Michiko Shoda, nynější císařovnou Michiko. Na trůn nastoupil 7.1.1989 po smrti svého otce, císaře Hirohita (posmrtné jméno Showa).

Císař Akihito vystudoval politické vědy na univerzitě Gakushuin v Tokiu. Je znám svou vědeckou činností v oboru ichtyologie, v němž publikoval několik výzkumných prací. Je spoluautorem knihy o japonských sladkovodních rybách (1987). Císařský pár má tři děti: korunního prince Naruhita (23.2.1960), prince Fumihita (30.11.1965) a princeznu Sayako (18.4.1969). Korunnímu princovi Naruhitovi a princezně Masako se v prosinci roku 2001 narodila dcera Aiko. Vzhledem k tomu, že je dosud jediným potomkem korunního prince, rozproudila se debata o možnosti budoucí změny pravidel nástupnictví - podle dosavadních totiž může na trůn nastoupit pouze mužský potomek císařské rodiny. S ohledem na mládí současného korunního prince však tato otázka rozhodně není ani aktuální, ani akutní.

Císař v roce 2003 úspěšně překonal operaci rakoviny prostaty a v prosinci 2003 oslavil 70. narozeniny.

2.3. Složení vlády

V čele japonské vlády stojí premiér volený parlamentem. Je současně zpravidla poslancem nejsilnější politické strany. Členy vlády jsou jednak ministři, kteří stojí v čele ministerstev, a dále vedoucí ústředních úřadů podřízených Úřadu vlády. Japonská vláda byla na přelomu roku 2000/2001 výrazně reorganizována v rámci správní reformy zahrnující i úpravu struktury vlády a ústředních státních orgánů. Japonská vláda má nyní 18 členů, včetně ministerského předsedy. De iure vláda nemá vicepremiéra, částečně tuto funkci plní hlavní tajemník vlády („chief cabinet secretary“), který má kromě jiného na starosti koordinaci spolupráce resortních ministrů a jejich resortů a zajišťování chodu vlády a úřadu premiéra.

Následující tabulka podává **jmenný přehled členů Koizumiho vlády** a jejich resortů tak, jak platil **ke dni 5. června 2004**:

funkce	jméno	stranická příslušnost
předseda vlády	Junichiro Koizumi	LDP
m. financí	Sadakazu Tanigaki	LDP
m. hospodářství, obchodu a průmyslu	Shoichi Nakagawa	LDP
m. půdy, infrastruktury a dopravy	Nobuteru Ishihara	LDP
m. spravedlnosti	Daizo Nozawa	LDP
m. školství, kultury, sportu, vědy a techniky	Takeo Kawamura	LDP
m. veřejné správy, vnitra, pošt a telekomunikací	Taro Aso	LDP
m. zahraničních věcí	Yoriko Kawaguchi(ová)	bezpartijní
m. zdravotnictví, práce a sociálních věcí	Chikara Sakaguchi	Nové Komeito
m. zemědělství, lesnictví a rybolovu	Yoshiyuki Kamei	LDP
m. životního prostředí	Yuriko Koike(ová)	LDP
generální ředitel Úřadu obrany	Shigeru Ishiba	LDP
hlavní tajemník vlády (vedoucí Úřadu vlády)	Hiroyuki Hosoda	LDP
předsedkyně Nár. komise pro veřejnou bezpečnost	Kiyoko Ono(vá)	LDP
státní ministr pro finanční, hospodářskou a fiskální politiku	Heizo Takenaka	bezpartijní
státní ministr pro Okinawu, Severní teritoria a vědecko-technickou politiku	Toshimitsu Motegi	LDP
státní ministr pro oživení průmyslu a administrativní reformu	Kazuyoshi Kaneko	LDP
státní ministr pro prevenci přírodních katastrof a legislativu v případě nouze	Kiichi Inoue	LDP

Protože dne 11. července 2004 se uskuteční řádné volby do Horní sněmovny parlamentu, očekává se (a premiér Koizumi to již částečně potvrdil), že po volbách do Horní sněmovny bude provedena výraznější rekonstrukce vlády a dojde k významným obměnám na postech ministrů a dalších vysokých ministerských úředníků.

3. ZAHRANIČNĚ POLITICKÁ ORIENTACE

V roce 2003 nedošlo k žádnému zásadnímu odklonu od dlouhodobé poválečné zahraničně-politické a obchodní orientace Japonska. Tato orientace je kontinuálně a dlouhodobě soustředěna v první řadě na úzké strategické spojení s USA (bezpečnostní otázky, boj proti terorismu, zahraniční obchod, věda a výzkum atd.) a na rozvíjení vztahů zejména se sousedními zeměmi. V těchto vztazích však Japonsko často čelí problémům vážícím se na historickou zkušenost některých asijských národů s japonským vlivem v období před a během druhé světové války.

Japonská zahraniční politika se v roce 2003 dále výrazně profilovala - bylo možné pozorovat zřetelně aktivnější a intenzivnější japonské zahraničně-politické úsilí a to nejenom na úrovni profesionálních diplomatických kontaktů, ale výrazně i na úrovni osobní angažovanosti premiéra Koizumiho. Japonsko usiluje o budování dlouhodobých a přátelských vztahů se zeměmi mimo okruh nejbližších sousedů a to jak v rámci JV Asie a tzv. pacifického regionu, tak v dalších částech světa, včetně EU a rozvojových zemí. V současné době je velmi výrazné sblížování se zeměmi ASEAN.

Rok 2003 byl vyhlášen rokem přátelství a spolupráce Japonska se zeměmi ASEAN a na pozvání japonské vlády se v prosinci 2003 konala v Tokiu velká mezinárodní konference. I v roce 2003 pokračovalo úsilí japonské diplomacie uzavírat dohody o volném obchodu (FTA) a přes velmi obtížné rozhovory nakonec (v březnu 2004) byla dojednána dohoda s Mexikem o budoucím uzavření smlouvy o volném obchodu. Další podobné smlouvy jsou v přípravě, naděje na relativně brzké dokončení (v horizontu dvou let) je snad se státy jako Thajsko, Malajsie, Filipíny atp. Strategický význam má rovněž spolupráce se zeměmi vyvážejícími ropu v oblasti Blízkého východu (Saúdská Arábie, Írán).

Významnou roli v politice Japonska vůči rozvojovým zemím hraje japonská rozvojová pomoc (Japonsko je dlouhodobě jedním z největších světových dárců rozvojové a humanitární pomoci) i účast na aktivitách mezinárodního společenství na platformě OSN a dalších mezinárodních organizací. Japonsko přes značnou redukci rozpočtových zdrojů na zahraniční rozvojovou pomoc i nadále zůstává jedním z hlavních přispěvatelů této pomoci, jejíž úroveň zůstává na úrovni asi 9 mld. USD ročně. Japonská zahraniční rozvojová pomoc nicméně v současné době prochází etapou velmi „drastického“ (velmi frekventovaný a oblíbený výraz v mnoha oblastech politických reforem) přehodnocování koncepce a metod pro poskytování pomoci s cílem, i při očekávaném trendu dalšího snižování finančních zdrojů, zachovat a dokonce zvýšit politickou účinnost pomoci a zvýšit její ekonomickou a sociální efektivitu v přijímajících státech.

Na přelomu září a října 2003 se v Tokiu uskutečnila Třetí tokijská mezinárodní konference o rozvoji Afriky, jejímiž spoluorganizátory byly japonská vláda, OSN, Globální koalice pro Afriku a Světová banka. Na konferenci vystoupil rovněž premiér Koizumi, který představil hlavní body další japonské pomoci africkým státům, čímž vyslal jasný signál, že navzdory redukci objemu rozvojové pomoci Japonsko na africké země nezapomíná.

I v roce 2003 se Japonsko velmi angažovalo v úsilí a aktivitách mezinárodního společenství proti terorismu a v tomto směru velmi úzce spolupracovalo s USA. Na základě rozhodnutí premiéra Koizumiho, po souhlasu vlády a schválení příslušných zákonných úprav japonským parlamentem Japonsko vyslalo koncem roku 2003 svoje pozemní vojenské síly do Iráku - námořní síly týlového, zásobovacího a podpůrného charakteru byly zařazeny do seskupení bojových sil a prostředků mezinárodního společenství již od počátku války v Iráku. Poslání a mandát japonských vojenských sil v Iráku je však striktně humanitární a rekonstrukční - vojenské jednotky mají jasný rozkaz nezapojovat se do žádných bojových operací.

3.1. Členství v mezinárodních organizacích a regionálních uskupeních

Japonsko je členem OSN od 18.12.1956. Je významným přispěvatelem do fondů OSN (19,52% rozpočtu OSN v roce 2003) a podporuje finanční a institucionální transformaci OSN. Na svém území hostí Univerzitu OSN, jejíž hlavní budova se nachází v Tokiu. V posledních letech Japonsko vyvíjí intenzivní úsilí o získání místa stálého člena RB OSN.

V listopadu 1996 Japonsko získalo, jako jediná asijská země, status pozorovatele ve výboru ministrů Rady Evropy. V regionálním uskupení ASEAN má podobný status v rámci platformy ASEAN + 3 (Japonsko, Čína, Jižní Korea). Japonsko je dlouhodobě členem skupiny G7/G8 a je jedinou zemí tohoto seskupení z Asie. Japonsko má také statut pozorovatele v organizaci OBSE (od roku 1992).

Japonsko není členem žádné mezinárodní organizace vojenského charakteru. Je členem velkého počtu mezinárodních institucí a organizací působících v rámci OSN i samostatně a je aktivní v mnoha multilaterálních uskupeních a dohodách. Důležité je zejména členství Japonska v MMF/SB a bankách pro regionální rozvoj (vedle ADB též EBRD a AfDB), OECD, ILO (Mezinárodní organizace práce), BIS (Bank for International Settlements) a WTO (Světová obchodní organizace).

3.2. Účast země v mnohostranných smlouvách a dohodách

Japonsko podepsalo a ratifikovalo všechny hlavní mezinárodní smlouvy, úmluvy a dohody směřující k posílení míru, mezinárodní spolupráce, stability světového hospodářství a odzbrojení (resp. nešíření ZHN). Jedná se o stovky dokumentů, často připravených na půdě nebo návazně na multilaterální smluvní rámec OSN.

V roce 2002 Japonsko přistoupilo ke Kjótskému protokolu a 4.6.2002 uložilo ratifikační listinu u generálního tajemníka OSN. Japonská diplomacie se velmi angažuje v procesu získávání dalších signatářských států Kjótského protokolu, především Ruské federace.

3.3. Přehled bilaterálních smluv

Výměnou nót mezi ZÚ Japonska v Praze a MZV ČR v roce 1994 byla oběma stranami formálně potvrzena sukcese ČR do smluv, které byly uzavřeny mezi Japonskem a Československem a byly účinné ke dni jeho zániku. Jedná se o následujících 6 dvoustranných smluv:

1. Protokol o obnovení normálních styků mezi Československou republikou a Japonskem, Londýn, 13.2.1957, vyhl. č. 26/1958 Sb.
2. Dohoda o kulturní spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Japonska, Tokio, 20.1.1976, vyhl. č.81/1976 Sb.
3. Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Japonskem o zamezení dvojího zdanění v oboru daní z příjmu, Praha, 11.10.1977, vyhl. č. 46/1979 Sb.
4. Dohoda o vědeckotechnické spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Japonska, Praha, 13.11.1978

5. Dohoda mezi vládou České a Slovenské Federativní republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Divadlu Oldřicha Stibora v Olomouci, Praha, 20.12.1991
6. Obchodní dohoda mezi vládou České a Slovenské Federativní republiky a vládou Japonska, Tokio, 24.4.1992, vyhl. č. 570/1992 Sb.

Po 1.1.1993 uzavřela Česká republika s Japonskem následující dohody:

1. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Divadlu na Vinohradech, Praha, 22.3.1994
2. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Janáčkovu divadlu v Brně, Praha, 20.3.1995
3. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Divadlu v Plzni, Praha, 5.2.1996
4. Na základě jednostranných opatření české a japonské strany byla s platností od 17.3.1996 (ve vztahu k vízům do ČR) a 23.4.1996 (ve vztahu k vízům do Japonska) zrušena vízová povinnost pro držitele diplomatických a služebních pasů
5. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Národnímu muzeu v Praze, Praha, 21.8.1997
6. Na základě jednostranných opatření české a japonské strany byla s platností od 15.8. 1998 pro japonské občany a od 10.9. 1998 pro české občany zrušena vízová povinnost mezi oběma zeměmi, Praha, 10.7.1998
7. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Universitě Karlově v Praze, Praha, 15.12.1998
8. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Národní galerii v Praze, podepsána 17.5.1999 v Tokiu (ministři Janem Kavanem a Masahiko Komurou)
9. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Státní filharmonii Brno, podepsána 11.12.2000
10. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Moravsko-slezskému národnímu divadlu v Ostravě, podepsána 25.4.2002
11. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Univerzitě Palackého v Olomouci, podepsána 20.3.2003

Návazně na smluvní závazky ČR související se vstupem do EU vláda ČR seznámila japonskou stranu s nutností ukončit platnost dvoustranné Obchodní dohody ze dne 24.4.1992. Pro japonskou stranu bylo rozhodnutí vlády ČR dlouho nepřijatelné a teprve jednání vedená v červenci 2003 v Tokiu náměstkem ministra zahraničních věcí JUDr. Pavlem Vošálíkem vedla k dohodě o **ukončení platnosti Obchodní dohody ke dni 30.6.2004.**

3.4. Kulturní, sportovní, školská a vědecká spolupráce

3.4.1. Kulturní spolupráce

Zájem Japonců o Českou republiku má stále vzrůstající tendenci. Svědčí o tom velký počet turistů směřujících do ČR, intenzivnější umělecké výměny i rostoucí obchodní kontakty obou zemí. Většina Japonců zná nejen české pivo, sklo, krásy českých památek, ale především českou kulturu. Ta zůstávala dominantní sférou zájmu Japonců i v r. 2003.

Na základě mezivládní Dohody o kulturní spolupráci mezi tehdejšími Československem a Japonskem z r. 1976 udělovala každoročně japonská vláda grant vybrané české kulturní nebo školské instituci. Realizaci grantů prováděla firma Japan International Cooperation System (JICS). V r. 2003 byl předán **grant Univerzitě Palackého v Olomouci** na vybavení jazykové laboratoře a audiovizuálního studia. Pomoc Japonska naší zemi ve formě kulturních grantů byla mimořádně záslužná. V dalších letech se již neuskutečnil vzhledem k tomu, že kulturní granty jsou určeny jen rozvojovým zemím. Se vstupem ČR do EU se naše republika do takové skupiny již nezařazuje.

Dle dostupných informací hostovalo v Japonsku v r. 2003 přibližně 30 českých hudebních souborů, 15 sólistů a dirigentů, svá díla samostatně vystavovalo 8 českých výtvarníků. Uskutečnilo se zde 5 přehlídek českých filmů.

Japonci "dovážejí" z ČR především českou hudbu. I přes silnou mezinárodní konkurenci, která v Japonsku bezesporu existuje, dlouhodobě oceňují českou interpretační i kompoziční školu.

Umělecké agentury však mají zájem pouze o prestižní české umělce. Na renomé souboru jim nesmírně záleží a neznámému souboru či sólovému interpretovi se do Japonska proniká velmi obtížně. Jednoznačně jsou upřednostňováni sólisté či malá komorní tělesa především díky menším finančním nákladům na jejich cestu a pobyt.

V r. 2003 účinkovaly v Japonsku menší komorní soubory (např. **České trio, Sextet České filharmonie, Oktet České filharmonie, Trio di Archi di Praga, Nosticovo kvarteto, Stamicovo kvarteto, Pražský spirit kvintet, Mozartissimo, Sukův komorní orchestr, Musica Bohemica, Pražákovo kvarteto, Czech Philharmonic Collegium, Pražští komorní sólisté, Kubelíkovo trio, Duo di basso**) i větší orchestrální tělesa (např. **FOK, Janáčkova filharmonie, Česká filharmonie**). Jejich virtuoza a typicky česká muzikálnost se setkaly se zvlášť vřelým ohlasem nejen u tokijského publika.

V r. 2003 navštívily Japonsko také dva české sbory: **Pueri Gaudentes a Pražský smíšený sbor**.

Mimořádnou událostí v loňské přehlídce českého umění v Japonsku byla bezesporu dlouhodobá turné **České filharmonie, Národního divadla Praha, Národního divadla Brno, Divadla J. K. Tyla v Plzni, Státní opery Praha**. Skutečně velkolepou japonsko-českou událostí byl pak koncert „5 000 umělců pro 5 000 posluchačů“, jehož protagonistou byla **Janáčkova filharmonie Ostrava**. Tento monumentální koncert se koná pouze jednou v roce a poprvé na něm hostoval český soubor. Pro ČR může být ctí, že se ho zúčastnili právě čeští umělci. Koncert je jen dalším dokladem toho, jaké místo zaujímá česká kultura v Japonsku a jak si Japonci váží české hudby.

Úspěchy české hudby podtrhují také koncerty českých dirigentů a sólistů, kteří vystupovali v Japonsku samostatně, či ve spolupráci s japonskými hudebníky (např. houslistka **G. Demeterová**, hornista **R. Baborák**, houslista **P. Šporcl**, varhaník **P. Kohout**, cellista **A. Bárta**, pěvci **M. Kožená**, **M. Bechyňová**, sólisté **ND Praha a Státní opery Praha**, dirigenti **P. Vronský**, **Z. Mácal**, **L. Svárovský** a další). Koncerty českých umělců pořádalo také Velvyslanectví ČR v Tokiu. Vystoupili zde např. sólisté **Národního**

divadla Praha, soubor Mozartissimo ze Stavovského divadla, Praga camerata, Violové kvarteto České filharmonie, České trio a další.

V r. 2003 byla v Japonsku poprvé prezentována ve festivalové podobě také česká soudobá hudba. Japonská laická i odborná veřejnost měla možnost se seznámit nejen s tvorbou **současných českých skladatelů skupiny „Ateliér 90“**, ale také nahlédnout do jejich hudební kuchyně na univerzitních přednáškách. Akce měla výměnný charakter a jejím cílem bylo nejen navázat nové kontakty, ale především překonat povědomí Japonců, že česká hudba je pouze Dvořák, Smetana, Janáček, maximálně Martinů.

V závěru roku se v Tokiu uskutečnil **1. ročník Soutěže v interpretaci české hudby**. Soutěž byla určena mladým umělcům a studentům vysokých hudebních škol a probíhala ve dvou kategoriích - zpěv a klavír. Cílem akce bylo vzbudit zájem o interpretaci skladeb mladší české skladatelské generace a rozšířit povědomí japonské veřejnosti o české hudební tvorbě.

Všichni Japonci obdivují české sklo. A nebývá to jenom křišťál. Rovněž umělecké sklo je naším vynikajícím vývozním artiklem, neboť je v Japonsku velmi ceněno. V r. 2003 měli možnost milovníci sklářského umění shlédnout ukázky z tvorby **B. Eliáše, St. Libenského, J. Brychtové, P. Mrkuse**. Mnohá z jejich děl jsou v majetku tokijské Galerie Nakama, ósacké Galerie Enomoto a Sklářského institutu v Toyamě, jež spolupracují s českými uměleckými skláři dlouhodobě.

Japonská veřejnost nemá příliš velké povědomí o českých malířích a sochařích. Skutečně známým českým malířem je zde pouze A. Mucha, který zde má také svou galerii (Alphonse Mucha Museum v Sakai u Osaky), a Josef Čapek. Větší povědomí mají Japonci o české fotografii. V r. 2003 zde např. vystavovali fotografové **J. Stibor, Fr. Chrástek, J. Pikous a M. Jetrová**.

Největší českou výtvarnou výstavou byla v roce 2003 putovní **výstava ilustrací a knižního designu „Bratři Čapkové a česká avantgarda“**. Čapkovské téma mohli diváci obdivovat také v Sagihamaře na samostatné a poměrně rozsáhlé výstavě fotografií **K. Čapka**.

Významnou dokumentární výstavou se stala **výstava z kreseb terezínských dětí** ve městě Shimonoseki.

Z oblasti filmového žánru znají Japonci především českou animovanou tvorbu. V r. 2003 se v zemi uskutečnily hned čtyři přehlídky animovaných filmů **K. Zemana, Jiřího Trnky a H. Tierlové**.

Do povědomí japonské veřejnosti se jen postupně dostává také česká celovečerní filmová tvorba. Nově se zde promítaly filmy **Rebelové, Cesta z města, Kytice, Jízda, Obecná škola, Návrat idiota, Pramen života, Všichni moji blízcí, Divoké včely, Knoflíkáři**.

V oblasti původní literární tvorby vyšly v japonštině v r. 2003 následující publikace: **„Zápisník z putování po Praze“** od Yoko Yamamoto, **„Kapsář Prof. China“** od Sonoko Watanabe, **„Design Josefa Čapka“**, **„56 kapitol informací o ČR a SR“** od Hideto Satsumy, **„Jan Letzel“** od Shimako Murai a **„Karel Zeman, animátor“**.

Z překladové literatury to byly publikace jako **„Mládí a smrt“** od K. Kosíka (přel. T. Ishikawa), **„Příběhy prasátka a ovečky“** od V. Čtvrťky (přel. Akiko Sekizawa) a **„Karel Čapek“** od M. Tasaie.

3.4.2. Sportovní spolupráce

Současná sportovní spolupráce se rozvíjí poslední léta pouze na poli gymnastiky, tenisu a japonských tradičních sportů. Na podzim se v Tokiu pořádal "Světový pohár v

umělecké gymnastice 2003". Českou republiku na něm zastupovala opětovně **gymnastická reprezentace z Brna**, vítězné medaile si však české gymnastky neodnesly. Na největší tenisovou soutěž v Japonsku „AIG Japan Open Tennis Championships 2003“ přijelo šest českých tenistů - **J. Vacek, J. Novák, B. Ulihrach a Tomáš Berdych, P. Luxa a P. Pála**. Ceny vítězů však nezískal žádný z nich.

V r. 2003 přijeli na vrcholná sportovní klání i další čeští sportovci. Do japonského finále mezinárodní soutěže karatistů se proboujel **Jan Soukup**, skončil však bez medaile. Světového poháru ve volejbalu se zúčastnil **český reprezentační volejbalový tým**, který japonskou skupinu vyhrál. Světového mistrovství World Children's Baseball Championship v Tokiu se zúčastnil český reprezentační **juniorský tým basketbalistů**. Medaile však domů nepřivezl.

3.4.3. Školská a vědecká spolupráce

Na základě oboustranné dohody v oblasti školské spolupráce mezi ČR a Japonskem se v uplynulém roce uskutečnila **výměna čtyř vládních stipendistů**. Japonští uchazeči o dvouleté stipendium v ČR projevovali zájem především o studium hudby na pražské AMU a o humanitní obory. O technické disciplíny v ČR se zajímali minimálně.

Také v r. 2003 využili někteří studenti možnosti **studovat v ČR na vlastní náklady**. Byli to opět studenti hudby, kteří vědí, že česká hudební interpretační škola je na vysoké úrovni. Mnozí z nich jsou proto ochotni studovat i na nižším stupni školy (např. na konzervatoři) jen za cenu toho, že budou mít kvalitního pedagoga.

Letní školy slovanských studií, která se zaměřuje na výuku češtiny pro cizince, se zúčastnili v r. 2003 na základě uděleného stipendia tři japonští stipendisté a další přicestovali do ČR na letní školu jako samoplátci.

Vzájemné školské výměny se v současné době rozvíjejí také na základě dvoustranných dohod japonských a českých vysokých škol. **Přímoou dohodu o spolupráci** a výměně studentů s japonskými partnery mají:

- Kyoto University s **ČVUT, MU Brno, UK Praha**
- Tokyo University of Agriculture and Technology s **ČVUT**
- University of Foreign Languages s **UK Praha**
- Tokyo University s **UK Praha**
- Tohoku University s **VŠB Ostrava**
- Waseda University s **UK Praha**
- Nippon Institute of Technology s **ČVUT**

O přesném počtu českých studentů v Japonsku není velvyslanectví informováno, neboť studenti nemají „ohlašovací povinnost“ a školy samy o jejich pozvání neinformují.

Některé nabídky japonských studijních grantů přicházejí do ČR také přímo od japonských nadací, a to především prostřednictvím japonské ambasády v Praze. Pro zájemce o zkvalitnění japonštiny je určen mezinárodní výměnný studentský program JET (The Japan Exchange and Teaching), který má však limitovaný počet účastníků.

Výměnné studijní programy nabízí japonská strana nejen studentům, ale také pedagogům. V r. 2003 se v Japonsku uskutečnilo dvoutýdenní **mezinárodní setkání učitelů středních škol** „2003 Secondary-School Educator's Study Tour“, které pořádá každoročně nadace Japan Foundation. Za ČR se ho zúčastnili dva frekventanti - J. Filouš z Gymnázia na Slovanském nám. v Brně a V. Aubrecht z Krajského úřadu Plzeň.

Rozšíření vědeckých kontaktů mezi ČR a Japonskem by mohla napomoci mezivládní **dohoda o vědecké spolupráci „Memorandum of Understanding“** (MOU), jejíž text byl již připraven k podpisu. Jednání však uvízla na procedurálních otázkách a s největší pravděpodobností bude třeba zahájit celou proceduru znovu.

V Japonsku se v průběhu roku konala řada mezinárodních vědeckých konferencí a kongresů. Za nejvýznamnější mezinárodní vědecká a odborná setkání považuje velvyslanectví mezinárodní workshop „Globalizace vědy a mezinárodní vědecká spolupráce“, jehož se zúčastnilo 60 zástupců vědeckých institucí včetně hlavních organizátorů z OECD, a sympóziium „From Richard Coudenhove-Kalergi's Pan European Vision to the Treaty of Athens“ za účasti vědecké i politické elity z Rakouska, ČR, Japonska a Německa.

Do Japonska zajíždějí v průběhu roku také desítky českých odborníků z nejrůznějších oblastí na základě přímých bilaterálních smluv vědeckých či školských ústavů. Převažují specialisté na přírodovědecké a technické disciplíny, kterým věnují Japonci stále největší pozornost (cca 90% veškerého výzkumu).

Dle dostupných informací pobýval v r. 2003 na vědecké stáži v Japonsku **Milan Marek, Ludmila Marková, Jiří Limpouch, Petr Grúz** (v Japan Atomic Energy Research Institute) a **Jiří Erhart** na Tokyo Institute of Technology. Programu JET se zúčastnila **Jana Šimonová**.

V r. 2003 nabídla japonská strana zahraničním zájemcům také některé postgraduální kurzy a vědecké pobyty, např.

Univerzita OSN v Tokiu - kurzy mezinárodní politiky, životního prostředí, lidských práv, mezinárodní spolupráce

Tokijská univerzita - dvouleté a tříleté studium v oboru kvantového inženýrství

Tokijský technologický institut - kurzy chemie a chemického inženýrství

Centrum slavistických studií Hokkaido University Sapporo - vědecká stáž v oboru slavistika

Matsumae International Foundation - přírodní vědy, medicína a inženýrské obory

Riken Brain Science Institute v Saitamě - kurzy pro mladé lékaře

Podmínky pro práci českých vědeckých a výzkumných pracovníků byly tradičně velmi dobré. Finančně nejlépe byl zajištěn pobyt pro slavisty na Hokkaido University v Sapporo.

4. EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA ZEMĚ

Japonsko patří mezi hospodářsky nejvyspělejší země světa. Ačkoli má velmi omezené zásoby přírodních zdrojů, stalo se v průběhu svého poválečného vývoje hospodářsky silnou zemí s významným postavením ve světové ekonomice. Japonská ekonomika se vyznačuje vysokým stupněm modernizace a značným zastoupením výrobků s velkou mírou přidané hodnoty a nevýrobních služeb v celkové hospodářské produkci. Dalším jejím charakteristickým rysem je široké využívání moderních technologií a vysoká technologická a infrastrukturní vyspělost mnohých japonských podniků i velké části ekonomického systému země jako celku. Pro japonskou ekonomiku je též charakteristický stále značný vliv vlády a státních orgánů na řízení ekonomiky, významný podíl státních zakázek a odraz mnoha tradičních společenských přístupů a způsobů v užívaných metodách výroby i řízení.

V 50. a 60. letech zaznamenávalo Japonsko velmi dynamický hospodářský růst v průměru 10% ročně. V 70. letech se hospodářský růst zpomalil na průměr 4,5%, ale i tak měla japonská ekonomika rychlejší růst než ostatní průmyslově vyspělé země. V 80. letech se růst zpomalil na průměr 2,5%. Posledním výrazným rokem ekonomického růstu byl rok 1988 s přírůstkem HDP 6,2%. V 90. letech se japonská ekonomika vyznačovala přetrvávající vleklou krizí, která v roce 1998 vyvrcholila vážnou hospodářskou recesí na základě utlumené domácí poptávky. Prohloubily se ekonomické problémy z předcházejících let a hospodářství vykázalo nejhorší výsledek v poválečném období s poklesem HDP o 2,2%. V průběhu roku 1999 se podařilo opakovanými mimořádnými rozpočtovými opatřeními vlády znovu nastartovat hospodářský růst a zhruba od poloviny roku 1999 průmyslová produkce i celkový výkon ekonomiky začaly vykazovat postupný nárůst. V roce 2000 se situace v hospodářství vyvíjela poměrně slibně, ve druhé polovině roku však došlo k prudkému zpomalení růstu a v závěru roku 2000 japonská ekonomika vstoupila poměrně nečekaně do dalšího období hospodářského útlumu, který se prohloubil v roce 2001. Na přelomu roku 2001 a v prvních měsících roku 2002 se začaly v japonském hospodářství objevovat první náznaky oživení, a to zejména díky posílení japonských vývozu a postupnému poklesu stavu zásob. Od počátku fiskálního roku 2002, tj. od dubna 2002 se japonské hospodářství začalo odrážet od pomyslného dna.

Japonsko se významnou měrou podílí na celkovém obratu světového obchodu. V dovozech dominují zejména suroviny. Skladba vývozu je velmi bohatá. Přestože je Japonsko známo jako významný světový vývozce, vývoj jeho ekonomiky záleží na vývoji vnitřního trhu a vývoz se podílí na HDP pouze 8-10%. Významný obchodní přebytek vznikl historicky nejen na základě obchodní dravosti japonských vývozců, ale i z důvodů silné ochranné politiky uplatňované až do 90. let. Japonsko si i přes složitý stav domácí ekonomiky v posledních letech udržuje ve světovém hospodářství pozici po USA druhé nejsilnější ekonomiky světa. Podíl Japonska na souhrnném světovém HDP činí cca 13%, podíl Japonska na HDP zemí OECD představuje zhruba 25%.

4.1. Zhodnocení hospodářského vývoje v roce 2003 a prognóza na rok 2004

4.1.1. Japonské hospodářství v roce 2003

Poté co došlo ve druhé polovině roku 2002 k obnovení reálného růstu HDP, pokračovalo mírné oživení ekonomiky i v první polovině roku 2003. V průběhu roku pak docházelo k akceleraci tempa růstu, takže čtvrté čtvrtletí zaznamenalo dokonce nejvýraznější hospodářský růst za poslední dekádu. Tento růst byl významně tažen silnými vývozy,

především díky rostoucí poptávce v asijských zemích. Mezi asijskými zeměmi pak dominoval vývoz do Číny, který dosáhl dosavadního maxima, přičemž pozitivním jevem nesporně je, že byl více méně rovnoměrně rozložen mezi všemi sektory. Tato situace se příznivě odrazila i v tradičních průmyslových odvětvích, např. v loďařském průmyslu či ve výrobě oceli. Domácí poptávka nejprve k růstu ekonomiky příliš nepřispívala, což vyvrcholilo v letním období. V důsledku nebývale chladného léta totiž došlo k výraznému propadu spotřeby typicky letního zboží (klimatizační jednotky, chladničky, pivo, letní oblečení a obuv). Tento nepříznivý vývoj však poptávka domácností nahradila zvýšenými nákupy před koncem roku, a to zejména v oblasti high-tech spotřebního zboží (digitální fotoaparáty, mobilní telefony, televizory s plochou plazmovou obrazovkou velkých úhlopříček, DVD rekordéry).

V oblasti spotřebitelských cen se japonská ekonomika ani v roce 2003 nevymanila z deflační fáze, ačkoli i zde došlo k růstu cen u některých položek, např. u lékařských služeb nebo u cigaret, u kterých došlo v červenci 2003 ke zvýšení spotřební daně. Na podzim došlo k nárůstu ceny i u jedné z hlavních potravinových komodit, rýže, na čemž se podepsala její nižší úroda v důsledku chladného léta. Podmínky na trhu práce se v průběhu roku zlepšovaly, ale sektorální a teritoriální nekompatibilita způsobily, že mimořádné navýšení pracovních nabídek se přeneslo do růstu zaměstnanosti jen z malé části. Navzdory význačnému nárůstu podnikových zisků, mzdy nejen že nerostly, ale v mnoha případech docházelo spíše k jejich poklesu, zejména v případě pravidelných půlročních bonusů. To mělo v případě domácností za následek propad míry jejich úspor na absolutní historické minimum.

Vývoji v bankovním sektoru dominovaly tři události. První z nich bylo březnové jmenování bývalého viceguvernéra japonské centrální banky (Bank of Japan) Toshihiko Fukuie novým guvernérem této klíčové národní monetární instituce. Druhou význačnou událostí byla státní záchrana bankovní skupiny Resona Holdings Inc., která byla vytvořena 1. března 2003 sloučením bank Daiwa Bank a Asahi Bank. Touto fúzí vznikla banka s významnou bilanční sumou, která ji zařadila do tzv. Velké bankovní pětky. Její finanční zdraví nicméně bylo značně podlomené, což se ukázalo již právě v květnu, kdy Resona formálně požádala vládu o poskytnutí 1,96 bil. JPY z veřejných fondů, aby mohla doplnit svůj nahodaný kapitálový základ a vydat se na cestu ozdravné finanční kúry. Třetí událost byla opět spojena se záchranným procesem, tentokrát v případě regionální banky Ashikaga Bank, která byla hlavním hráčem na trhu v prefektuře Tochigi. V listopadu 2003 prohlásila vláda tuto banku za nesolventní, poskytla jí finanční injekci ve výši 1 bil. JPY a nakonec došlo k úplnému znárodnění tohoto finančního domu.

Akciový trh prošel v roce 2003 bouřlivým vývojem. Nejprve se v měsících březnu a dubnu hlavní index tokijské burzy pohyboval na dvacetiletém minimu, aby ve druhé polovině roku narostl o úctyhodných 40%. Navzdory tomuto výkonu zůstává Nikkei 225 Stock Average více než 70% pod svým historickým maximem. Klíčové dlouhodobé úrokové sazby (pro desetileté vládní dluhopisy) se v červnu 2003 propadly na úroveň pouhých 0,43%, představující absolutní historické minimum. Díky následnému strmému růstu v prázdninovém období dosáhly tyto sazby v září úrovně 1,63%, aby poté opět mírně poklesly a po zbytek roku 2003 fluktovaly v pásmu 1,2-1,55%. Rychlé a trvalé posilování JPY vůči USD vyvolávalo během celého roku četné obavy z možného dopadu tohoto vývoje na japonské vývozce a na hospodářské oživení. Centrální banka uvolnila rekordní objem 20 bil. JPY na měnové intervence, kterými se pokoušela přibrzdit apreciaci JPY.

V roce 2003 poklesl počet podnikových bankrotů o 14,8% v porovnání s předchozím kalendářním rokem. I tak však celkem bankrot vyhlásilo 16 255 firem, které po sobě zanechaly pohledávky v celkové výši 11,582 bil. JPY. Mezi největší společnosti, které se dostaly do neudržitelných finančních potíží, patří firma Huis Ten Bosch Co. Tento provozovatel velkého zábavního parku v Nagasaki byl v únoru 2003 donucen požádat o ochranu před věřiteli, když jeho závazky dosáhly výše téměř 230 mld. JPY. Do ještě

závratnějších finančních problémů zabředla skupina Kanebo Ltd., jejíž závazky dosáhly na konci září 2003 astronomické hodnoty 520 mld. JPY. Kanebo Ltd. nejprve vyjednávala s konkurenční společností Kao Corp. o možnosti prodeje kosmetické divize Kanebo (v zásadě jediné zdravé části skupiny), ale nakonec (v únoru 2004) se rozhodla od těchto jednání ustoupit. Místo toho požádala Industrial Revitalization Corp. of Japan (IRCJ) o pomoc při restrukturalizaci jejich aktivit. IRCJ vznikla 16. dubna 2003 jakožto státní instituce, jejímž cílem je urychlit odpisy nesplacených dluhů a zachraňovat hluboce zadlužené, ale stále ještě životaschopné společnosti.

4.1.2. Výhled na rok 2004

Znovuzvolení předsedou vládnoucí Liberálně demokratické strany (LDP) v září 2003 a vítězství LDP ve volbách do Dolní sněmovny japonského parlamentu v listopadu 2003 posílilo postavení předsedy vlády Junichiro Koizumiho na domácí politické scéně. Premiér Koizumi se tak stal nejdéle sloužícím ministerským předsedou od vlády premiéra Yasuhiro Nakasoneho, který byl v úřadě od 27.11.1982 do 6.11.1987. Současná pozice tak umožňuje Koizumimu pokračovat v realizaci jeho strukturálních reforem, ve kterých se pokouší o narušení tradičních vazeb různých podnikatelských zájmových skupin a politických lobby a jejich vlivu na směřování národního hospodářství. Koizumi přislíbil, že jeho administrativa bude usilovat o urychlení reformy finančního a daňového systému, prohloubení deregulace státní správy v ekonomické oblasti a výrazné škrtání v rozpočtech určených na veřejné práce. Japonská vláda se tak pod taktovkou Koizumiho ve snaze podpořit slibné trendy oživení ekonomiky zavázala dále prohloubit reformní úsilí prostřednictvím včasné implementace dokumentu „Základní kroky pro řízení hospodářské a fiskální politiky a strukturální reformy v roce 2003“. Ve spolupráci s centrální bankou má pak vláda v úmyslu pokračovat v rozhodných krocích k zajištění stability měny a kapitálových trhů, při současném úsilí vymanit japonskou ekonomiku z deflace.

První předběžné údaje ekonomických ukazatelů v roce 2004 naznačují, že tendence započaté v roce 2003 budou pokračovat. Lze očekávat, že japonské hospodářství půjde v roce 2004 cestou mírného růstu, který bude tažen především soukromou poptávkou. Bude pokračovat oživení v soukromém sektoru, které již několik měsíců indikují zlepšující se výsledky „tankanu“ (byť stále v záporných hodnotách), což je ukazatel podnikatelské důvěry, který získává Bank of Japan z průzkumu názorů šéfů japonských společností. Zlepšení lze očekávat i na trhu práce a snad i v případě příjmů zaměstnanců. Tento vývoj by pak měl nesporně pozitivní zpětný vliv na oživení ekonomiky prostřednictvím růstu poptávky domácností. K růstu naopak příliš nepřispěje spotřeba vlády, která bude pokračovat v záměru snížit veřejné investice o 30% do rozpočtového roku 2006. Vláda se nicméně nevyhne cca 1,8% nárůstu ve výdajích, který je způsoben rostoucími příspěvky do systému zdravotního pojištění a systému péče o starší občany.

Stabilizovaný růst americké ekonomiky, jakožto nejvýznamnějšího japonského ekonomického a politického partnera, spolu s expanzí čínské ekonomiky a růstem v dalších asijských zemích podpoří bezpochyby další pozitivní vývoj japonských vývozu. Na straně importů lze také očekávat akceleraci, kterou podnítí oživující se domácí poptávka a definitivní odeznění efektů nemoci SARS. Významným mementem zde ovšem zůstává otázka obnovení dovozu hovězího masa z USA a drůbežího masa z několika asijských států (Čína, Thajsko) a USA. Zákaz na dovoz hovězího masa z USA japonská vláda uvalila na sklonku prosince 2003 v souvislosti s tamějším potvrzením prvního případu výskytu nemoci BSE, zákaz dovozu drůbežího masa z některých asijských zemí a USA platí od ledna, resp. února 2004 v souvislosti s vypuknutím epidemie ptačí chřipky.

V cenové oblasti lze předpokládat, že dojde k růstu indexu cen průmyslových výrobků, vyvolaném rostoucí domácí i zahraniční poptávkou. Jeho hodnoty se ale budou stále pravděpodobně pohybovat v červených číslech, stejně tak jako v případě indexu spotřebitelských cen. Lze se domnívat, že na trhu práce dojde k růstu zaměstnanosti zejména v dynamicky se rozvíjejícím sektoru služeb, přičemž budou probíhat strukturální změny, jako např. růst počtu pracovníků zaměstnaných pouze na částečný úvazek.

V roce 2004 lze s ohledem na všechny výše uvedené předpoklady očekávat v japonském hospodářství mírný kladný růst nominálního HDP. V kombinaci s cenovou stagnací, nebo spíše pokračující mírnou deflací, to bude samozřejmě znamenat reálný růst ekonomiky. Optimistické odhady japonské vlády hovoří o nominálním růstu ve výši cca 0,5% a růstu reálného HDP na úrovni 1,8%, odhady mezinárodních organizací jsou o několik desetin procentního bodu opatrnější.

4.2. Základní makroekonomické ukazatele za posledních 5 let

4.2.1. Struktura a objem HDP

Japonský HDP za fiskální rok 2003 (duben 2003-březen 2004) činil v běžných cenách podle předběžných odhadů 500,60 bil. JPY, HDP za kalendářní rok 2003 činil v běžných cenách 498,61 bil. JPY. Reálný HDP (v cenách roku 1995) činil v kalendářním roce 2003 podle předběžných odhadů 547,13 bil. JPY, což představuje poměrně výrazný nárůst oproti reálnému HDP za kalendářní rok 2002, jenž činil 532,96 bil. JPY. V kalendářním roce 2003 tak HDP vzrostl reálně o 2,7% v porovnání s kalendářním rokem 2002. Bez zohlednění deflace HDP vzrostl v kalendářním roce 2003 nominálně o 0,1%. Japonská ekonomika rostla reálně po celý rok 2003, počínaje druhým kvartálem rostl HDP nepatrně i nominálně. Hospodářství se tak, i s ohledem na pozitivní vývoj světové ekonomiky, podařilo pokračovat v cestě oživení, nastoupené v druhé polovině roku 2002. Vývoj v roce 2003, zejména pak v jeho druhé polovině, dokonce přiměl vládu, aby po sérii opatrných prohlášení veřejně deklarovala, že japonské hospodářství je již na cestě k plnému oživení. Za rozpočtový rok 2003 (duben 2003-březen 2004) zřejmě ekonomika vykáže ještě příznivější výsledky: nominální růst ve výši 0,5% a reálný růst na úrovni 1,8%.

Následující tabulka uvádí přehled vývoje HDP v posledních pěti letech. Údaje jsou uváděny v místní měně a v přepočtu na USD s použitím průměrného ročního kurzu JPY/USD dle materiálů japonské centrální banky:

rok	Nominální HDP	Reálný HDP v cenách 1995	Reálný růst HDP	Nominální HDP v USD	Nominální HDP na obyvatele
	(bil. JPY)	(bil. JPY)		(mld. USD)	(USD)
1999	507,22	517,81	0,1 %	4452	35138
2000	511,46	532,54	2,8 %	4745	37392
2001	505,84	534,85	0,4 %	4161	32671
2002	498,10	532,96	-0,4 %	3980	31218
2003	498,61	547,13	2,7 %	4301	33688

Zdroj: Měsíční a roční statistické přehledy: Úřad vlády, Ministerstvo financí, Bank of Japan

Na tvorbě japonského HDP se nejvýznamněji podílí terciární sféra (cca 72%), což odpovídá statutu Japonska jako jedné z ekonomicky nejvyspělejších zemí světa. Průmyslová výroba se na tvorbě HDP podílí cca 26%. Primární sféra (zemědělství, lesnictví a rybolov,

těžba nerostných surovin) vytváří pouze méně než 2% HDP. Podíl zemědělství již po řadu let setrvává na zhruba stejné úrovni, která vyplývá z jeho strategického sociálního významu. Následující tabulka podává přehled tvorby HDP ve srovnání fiskálních roků 1998 a 2001 podle jednotlivých hlavních ekonomických odvětví:

Odvětví	Podíl na HDP (1998, %)	Podíl na HDP (2001, %)
Zemědělství, lesnictví a rybolov	1,8	1,8
Těžba a dobývání nerostných surovin	0,2	0,2
Průmyslová výroba	25,9	28,8
Stavebnictví	7,8	9,5
Elektrická energie, plyn, voda	2,9	1,4
Velko- a maloobchod, restaurace, hotely	12,2	12,6
Správa nemovitostí	11,9	9,7
Finanční služby a pojišťovnictví	5,0	4,0
Doprava a spoje	6,3	5,7
Soukromé služby	16,4	12,4
Ostatní	9,6	13,9
Celkem	100,0	100,0

Zdroj: Měsíční a roční statistické přehledy (Statistics of Japan), ročenka Japan Economic Almanach 2002

4.2.2. Nezaměstnanost, inflace a stabilita měny

Úroveň **nezaměstnanosti** v Japonsku je stále relativně nízká v porovnání s ostatními vyspělými průmyslovými zeměmi. Vzhledem k hluboké a vleklé recesi národní ekonomiky však v posledních letech zaznamenala relativně nebyvalý nárůst. V roce 1995 činila míra nezaměstnanosti 3,2%, čímž byla poprvé přesažena hranice 2 mil. osob. V roce 2000 bylo na určitou dobu vyrovnáno poválečné maximum 4,9%, v roce 2001 bylo toto maximum překročeno a nepříznivý trend pokračoval i v roce 2002. V prosinci 2001 dosáhla nezaměstnanost 5,6%, v roce 2002 nezaměstnanost oscilovala nad hranicí 5%, avšak pod touto rekordní hodnotou. Průměrná nezaměstnanost za kalendářní rok 2003 dosáhla 5,3%, tedy o 1 desetinu procentního bodu nižší hodnotu než v roce 2002. Pozitivním jevem ovšem bezpochyby je vývoj míry nezaměstnanosti v průběhu roku. Nezaměstnanost totiž v průběhu druhého pololetí pozvolna klesala, až v samém závěru roku dosáhla hodnoty 4,9%, což představuje 30ti měsíční minimum této veličiny. Podle vyjádření premiéra Koizumiho chce vláda v roce 2004 přijmout opatření s cílem tvorby nových pracovních příležitostí, o jaké konkrétní kroky by se ale mělo jednat, však zatím nebylo specifikováno. Přes uvedený slibný trend totiž zůstává značně problematickou např. situace ve skupině mužů ve věku 15-24 let, kde naopak nezaměstnanost roste a dosáhla již 10%.

Údaje o nezaměstnanosti je třeba hodnotit i v souvislosti se skutečností, že v Japonsku pracuje běžně pouze jeden člen rodiny - případná ztráta zaměstnání je proto mnohem větším zásahem do života celé rodiny/domácnosti. Dále je třeba uvážit skutečnost, že díky přežívajícím společenským zvyklostem (zaměstnání jako výraz žádoucí příslušnosti k určitému kolektivu, nezaměstnanost naopak jako výraz nízké schopnosti zapojit se do společnosti a do značné míry příznak „vyobcování“ z komunity) se mnoho lidí v případě ztráty zaměstnání zdráhá vůbec kontaktovat příslušné orgány (úřad práce, úřad sociálního zabezpečení) a jejich nezaměstnanost tak zůstává evidenčně a statisticky nepodchycena. Z výše uvedeného vyplývá, že statistické údaje o japonské nezaměstnanosti mohou být při

použití evropských srovnání zavádějící - japonské údaje jsou oproti evropským zřejmě podhodnocené a i nižší absolutní hodnoty tak implikují větší negativní sociální důsledky.

Japonsko je zemí s relativně **stabilní úrovní cenové hladiny** a v mezinárodním srovnání zemí s nejvyšší cenovou úrovní spotřebitelských cen zboží a služeb na světě. Tokio a Ósaka patří tradičně k nejdražším městům světa s cenovou úrovní výrazně převyšující nejen průměr vyspělých zemí, ale i ostatní nadprůměrně drahé lokality. V souvislosti s recesí hospodářství v uplynulých letech vykazovala v posledním období japonská ekonomika tendenci k cenové deflaci, které se japonským úřadům nedařilo plně čelit ani extrémně volnou monetární politikou. Zatímco v rozpočtovém roce 2000 ceny průmyslových výrobků stagnovaly a spotřebitelské ceny vykázaly pokles o několik desetin procenta, v letech 2001 a 2002 se deflační tlaky prohloubily. Ve druhém pololetí roku 2002 se ale pokles cen zpomalil, takže do roku 2003 země vstupovala s poměrným uvolněním deflačních tlaků. Index spotřebitelských cen tak poklesl v roce 2003 o 0,3% v porovnání s rokem 2002, v případě indexu cen průmyslových výrobků šlo o pokles ve výši 0,7%.

Japonská měna byla v roce 2003 nadále relativně nestabilní, ovšem při zachování všech běžných atributů plně směřitelné měny hospodářské velmoci. Japonský jen prochází v posledním desetiletí dramatickým kursovým vývojem, který pokračoval i v roce 2003. Z kursu 126 JPY/USD na začátku roku 1993 posílil až na 80,65 JPY/USD v dubnu 1995, v létě 1998 pak dočasně oslabil až na 147 JPY/USD a na přelomu let 1999 a 2000 opět atakoval hranici 100 JPY/USD. Do roku 2003 vstupoval jen s kurzem v úrovni těsně pod 120 JPY/USD, což ještě odráželo vzdálené dopady poměrně značného oslabení měny v roce 2001. Od ledna do srpna 2003 jen více méně klidně fluktoval kolem úrovně 118 JPY/USD, aby od září zahájil dramatickou apreciaci, kdy na konci roku 2003 posílil až na hodnotu 107,9 JPY/USD, přičemž při několika obchodováních prolomil dokonce hranici 105 JPY/USD. Takové posílení jenu vyvolalo na americké straně reakci, ve které se apelovalo na japonskou centrální banku, aby provedla finanční operace, pomocí kterých by byla utlumena další aprece jenu vůči dolaru. Přestože Bank of Japan, především s ohledem na vyhlídky japonských exportérů, masivně intervenovala na devizových trzích proti dalšímu zhodnocování jenu (prostředky uvolněné na měnové intervence nakonec dosáhly neuvěřitelných 20 bil. JPY), převážil v tomto směru aspekt globálního oslabení dolaru v souvislosti s vývojem situace v Iráku. Vzhledem k vývoji v prvních třech čtvrtletích ale průměrný kurz činil v roce 2003 přesně 115,94 JPY/USD. Vývoj směnného kursu jenu vůči hlavním světovým měnám trvale potvrzuje, že pozice jenu na světových finančních trzích mnohdy neodpovídá základním ukazatelům japonské ekonomiky, ani běžným pravidlům tržního určování směnného kursu měny. Proto je vývoj směnného kursu jenu velmi těžko předvídatelný. Navzdory pokračujícím zásahům centrální banky se zdá, že i v roce 2004 bude jen nepatrně posilovat – v únoru se obchodoval průměrně za 106,55 JPY/USD.

Úrokové míry v Japonsku odrážejí vývoj ekonomiky. Japonské úrokové sazby patří k nejnižším na světě a dlouhodobě se drží na absolutním minimu. Vzhledem k pokračující hospodářské recesi přistoupila v únoru 1999 centrální banka po dohodě s vládou k bezprecedentnímu kroku a zavedla tzv. politiku nulové úrokové sazby. V rámci této politiky poskytuje centrální banka komerčním bankám krátkodobé peněžní zdroje na refinancování trvale za nulový úrok (s výjimkou krátkého pokusu o odvolání politiky nulové sazby v roce 2000). V roce 2003 pokračovala centrální banka ve velmi volné měnové politice, s výjimkou výše zmíněných intenzivních intervencí na devizovém trhu s cílem zbrzdit další posilování domácí měny. Politika centrální banky se logicky odpovídajícím způsobem odrazila i na míře úrokových sazeb v komerčním bankovním sektoru. Následující tabulka podává přehled vývoje výše zmíněných ukazatelů za posledních pět let:

Rok	Nezaměstnanost	Inflace		Směnné kurzy		Úrokové míry
		Ceny průmysl. výrobků	Spotřeb. ceny	JPY/USD	JPY/EUR	základní sazba
1999	4,7 %	-1,5 %	-0,3 %	113,94	121,32	0,05 %
2000	4,7 %	0,1 %	-0,7 %	107,78	99,47	0,20 %
2001	5,0 %	-2,3 %	-0,7 %	121,58	108,68	0,002 %
2002	5,4 %	-2,0 %	-0,9 %	125,14	118,06	0,002 %
2003	5,3 %	-0,7 %	-0,3 %	115,94	130,98	0,001 %

Zdroj: Měsíční a roční statistické přehledy (Statistics of Japan), japonské ministerstvo financí, centrální banka

4.3. Průmysl

4.3.1. Tempo růstu průmyslové výroby

Průmyslová výroba, resp. její rozvoj, byly základem japonského poválečného hospodářského zázraku. Od poloviny 70. let se však struktura japonské ekonomiky mění ve prospěch nevýrobních odvětví. I přes klesající podíl na tvorbě HDP však průmyslová výroba Japonska zaznamenávala tradičně vysoké tempo růstu. Toto tempo se zpomalilo v 90. letech zejména v důsledku rozsáhlé hospodářské recese, která postihla sekundární sféru národního hospodářství nejvíce. V roce 2000 došlo k prvnímu výraznějšímu růstu od poloviny 90. let a průmyslová výroba vzrostla meziročně o 5,7%. V roce 2001 však dramaticky poklesla o 7,9% v důsledku návratu hospodářské recese. Pokles pokračoval i v roce 2002, ačkoli menší měrou - dosáhl 1,4%. Naopak rok 2003 se již nesl ve znamení mírného nárůstu průmyslové výroby – předběžné údaje hovoří o hodnotě 0,6%, přičemž tento pozitivní vývoj bude letos patrně pokračovat.

Jedním z důvodů stagnace průmyslové výroby je její přemísťování do zemí s nižšími náklady na pracovní sílu - především do jihovýchodní Asie. Tento jev, označovaný jako "vymílání" (hollowing out) japonské ekonomiky, je předmětem kritiky řady ekonomů. Ti se obávají, že Japonsko nebude schopno dostatečně rychle uskutečnit potřebné strukturální reformy a úbytek pracovních míst, způsobený "vymíláním", výrazně zvýší nezaměstnanost v zemi. Přesun výroby do zahraničí se týká prakticky všech odvětví průmyslu. Zatímco v roce 1985 se pouze 4% výroby japonských firem odehrávala v zahraničí, o deset let později to bylo již 11,6%. V roce 2000 tento poměr činil již 14,5% a v roce 2003 se jednalo zřejmě již o téměř 20%. Nejmenší podíl výroby v zahraničí trvale vykazuje přesné strojírenství (3% v roce 2001) a potravinářský průmysl (pod 5% v roce 2001), největší podíl výroby v zahraničí mají naopak japonští producenti v elektrotechnickém průmyslu (32%) a výrobě dopravních strojů a zařízení (33%). Nejčastější destinací přesunu výroby je Čína, následovaná Thajskem, Filipíny a Malajsíí.

4.3.2. Struktura průmyslové výroby a nosné obory

Oborová struktura japonské průmyslové výroby v historii tradičně pružně reagovala na celosvětové ekonomické klima i na světové vývojové trendy a s nimi se měnící poptávku. Po druhé světové válce došlo k přeorientování z oblasti lehkého průmyslu na těžký a chemický průmysl. V obou těchto odvětvích dosáhlo Japonsko v poválečném období významných

úspěchů a i v současnosti si zde udržuje špičkovou úroveň. Současně však byla velmi cílevědomě budována struktura perspektivních výrobních odvětví s vysokou přidanou hodnotou (automobilový průmysl, elektrotechnika, elektronika, atd.). Po dvou ropných krizích v r. 1974 a 1978 došlo k zásadní reorientaci japonské průmyslové výroby na obory s nejnižší materiálovou a energetickou náročností a nejvyšším stupněm přidané hodnoty. Rozhodujícím činitelem rozvoje průmyslu se stal technický a technologický rozvoj a závažnou úlohu při restrukturalizaci průmyslu sehrává i snaha o co nejnižší míru znečišťování životního prostředí.

Těžiště průmyslové výroby v Japonsku spočívá v současnosti ve vyspělém strojírenství, elektrotechnice, chemii, petrochemii a papírenském průmyslu. Postupně klesá podíl ocelářství, výroby lodí a textilního průmyslu, stabilní úroveň si zatím udržuje stavební výroba. Japonsko je jedním z největších světových výrobců průmyslového strojního zařízení, elektrických strojů pro domácí a průmyslové užití, výpočetní techniky, polovodičů, tranzistorů, generátorů elektrické energie, elektromotorů, transformátorů, spotřební elektroniky (barevných televizorů – dnes především TV s plochou plazmovou obrazovkou, audio/video přístrojů, DVD přehrávačů a rekordérů, digitálních fotoaparátů, mobilních telefonů, mikrovlnných troub, faxových přístrojů), dopravních zařízení (osobních automobilů, motocyklů, jízdních kol, železničních vagonů, námořních lodí) a přesných přístrojů, fotooptiky a hodinek. Dlouhodobě se snižuje význam textilního průmyslu, který historicky býval jedním z hlavních průmyslových odvětví země.

Mezi nejdynamičtější se rozvíjející průmyslová odvětví patří vyspělá elektronika (počítače a jejich součásti, audio a videotechnika, hudební technika, reprografická technika, komunikační technika, polovodiče, atd.) a výroba průmyslových robotů. Specifické postavení zaujímají materiály a technologie související s rozvojem jaderné energetiky a biotechnologií a nanotechnologií. Oběma těmito oblastem je věnována v Japonsku zvláštní pozornost, v prvním případě zejména s ohledem na bezpečnost, ve druhém a třetím případě coby oborům budoucnosti a příštím hlavním zdrojům komparativní výhody ve světovém hospodářství.

Podíl jednotlivých hlavních odvětví na celkové průmyslové výrobě v roce 2003 (měřeno podílem na celkovém objemu realizované průmyslové výroby) činil zhruba: potravinářský průmysl 14%, textilní průmysl 2%, výroba papíru a celulózy 2%, chemický průmysl 11%, hutní prvovýroba a kovoprůmysl 8%, všeobecné strojírenství 6%, elektrotechnický průmysl 25%, výroba dopravních zařízení 16%, přesné strojírenství 2%.

4.4. Stavebnictví

Stavebnictví je v Japonsku tradičně jedním z klíčových oborů. V poválečném období byla rozsáhlá stavební činnost významnou součástí rekonstrukce a modernizace země, díky níž se zásadním způsobem změnila tvář japonských měst i japonské krajiny. V uplynulých desetiletích se japonská stavební výroba vyznamenala ve světovém měřítku mnoha novými technologickými postupy i úspěchy v podobě konkrétních primátů či rekordů. Charakteristickým rysem japonského stavebnictví je i výrazný podíl veřejných prací a projektů financovaných ze státních a místních rozpočtů. I proto existují poměrně úzké vazby mezi některými subjekty ve stavebním sektoru a japonskou domácí politikou.

V posledních letech japonské stavebnictví prochází těžkým obdobím. Vleklá recese devadesátých let byla zatěžkávací zkouškou pro celou japonskou ekonomiku, tedy i stavebnictví. Objem stavebních prací od roku 1990 trvale klesal, ačkoli úbytek soukromých investic byl zčásti vyvažován přílivem rozpočtových prostředků, jimiž se vláda snažila ochránit stavební sektor před plným dopadem hospodářské recese. Počet pracovníků ve stavebnictví v souvislosti s nárůstem státních zakázek rostl až do roku 1997.

V závěru devadesátých let dolehl neutěšený stav japonské ekonomiky plně i na stavebnictví. Možnosti další podpory stavebních firem formou státních zakázek narazily na fiskální ohledy. V roce 2000 se mnohé stavební společnosti zařadily mezi nejproblematictější podniky a jejich přeúvěrovanost se stala problémem nejen pro ně samé, ale i pro věřitelské banky a potažmo celou ekonomiku. Stavební firmy začaly hromadně požadovat odepsání části svých dluhů - tyto požadavky v roce 2000 přesáhly 2 bil. JPY. Narazily však na reálné možnosti finančních institucí vyhovět těmto požadavkům i jejich ochotu tak učinit. Další pokles objemu státních zakázek, stagnující poptávka soukromého sektoru a neoblomnost věřitelů způsobily v roce 2000 určitou atmosféru paniky mezi stavebními firmami, v roce 2001 pak vedly k rozsáhlejšímu restrukturalizacím. První významná stavební firma ohlásila úpadek v prosinci 2001 (Aoki Corporation). Několik ostatních firem v závěru roku 2001 a v roce 2002 vyjednálo alespoň částečnou restrukturalizaci svých dluhů a následnou rekapitalizaci, avšak podmíněnou drastickými racionalizačními opatřeními. Skutečností však zůstává pokračující pokles objemu stavebních zakázek v ekonomice, který v roce 2002 zaznamenal další rekord, takže objem stavební výroby v roce 2002 představoval méně než 75% úrovně roku 1995. Na dalším poklesu stavební výroby v roce 2003 se podepsala zejména realizace jednoho ze stěžejních cílů strukturálních ekonomických reforem premiéra Koizumiho, totiž snížení objemu veřejných investic o 30% do roku 2006. Jelikož významnou část těchto finančních prostředků dlouhodobě ukrajovaly právě veřejné stavební projekty, patří v současné době stavební sektor k odvětvím, která jsou a budou reformními opatřeními zasažena nejvíce. Jedním z klíčových plánovaných reformních kroků je rovněž privatizace 4 státem řízených společností v oblasti silničních staveb. U největší z nich, Japan Highway Public Corp., došlo v listopadu 2003 k výměně prezidenta, neboť ten dosavadní se pokoušel bránit vládnímu záměru privatizovat tuto společnost.

4.5. Zemědělství

Zemědělství (včetně rybolovu a lesnictví), které dříve tvořilo hlavní páteř národního hospodářství, jako celek v posledních desetiletích relativně rychle ztrácelo na významu ve srovnání s ostatními sektory ekonomiky. Obdělávaná zemědělská půda včetně sadů a pastvin pomalu a postupně klesá a představuje necelých 13% celkového území země (asi 49 tis. km², což je jen asi 80% plochy obdělávané v 60. letech, kdy expanze zemědělských ploch vrcholila). Na tvorbě HDP se zemědělství podílí méně než 1,3%. Zaměstnává však téměř 4,2% pracujících a celkově na farmách žije 10,2% populace. Mezi roky 1990 a 2000 se počet zemědělců snížil o 25%, přesto má zemědělství v Japonsku nadále velký význam pro sociální stabilitu mimoměstského obyvatelstva.

Specifickým rysem japonského zemědělství je jeho rodinný charakter. V roce 2000 bylo v Japonsku 3,12 mil. domácností zabývajících se zemědělstvím coby hlavním zdrojem obživy. Průměrná velikost pozemků obhospodařovaných jednou rodinou se pohybovala od 0,5 do 1,5 ha (což je méně než 10% průměrné rozlohy farem v Nizozemsku, které jsou podle západního standardu považovány za malovýrobní). Důvodů je více, včetně velké členitosti a hornatosti Japonska a vysoké ceny půdy ve výhodněji položených oblastech. Velké zemědělské podniky s rozsáhlými obhospodařovatelnými plochami jsou pouze na Hokkaido, kde více než polovina farem obhospodařuje pozemky o rozloze 10 a více hektarů. Dalším specifickým je vysoký průměrný věk obyvatel pracujících v zemědělství, jehož důvodem je migrace mladších lidí do městských oblastí. V roce 2003 tak pracovalo v zemědělství již jen 2,66 mil. osob, přičemž podíl osob nad 65 let dosahoval v této skupině téměř 55%.

Zemědělská výroba je velmi intenzivní, ale její efektivnost je ve světovém srovnání nízká. Zemědělství je dotováno a regulováno státem. V oblasti dovozu jsou zemědělské a

potravinářské výroby předmětem silné ochranné politiky. Z těchto důvodů jsou ceny potravin na japonském trhu enormně vysoké. Jedním z příkladů je cenová úroveň rýže místní produkce, která je až pětikrát vyšší než na světovém trhu.

Japonsko je ve výrobě potravin soběstačné z méně než 40% a závislost na importu neustále narůstá. Největší soběstačnost vykazuje Japonsko v zelenině (82%), rýži (95%, ale klesající tendence) a vejcích (95%). Dlouhodobě nízká je naopak soběstačnost u masa (52%), ovoce (49%) a pšenice (11%). Japonsko je největším světovým dovozcem potravin - v roce 2003 činila hodnota dovozu potravin 5,10 bil. JPY (cca 44 mld. USD, relativně stabilizovaná úroveň). Největší část dovozů pochází z USA (přes 30%) a Číny (přes 10%), významné jsou i dovozy potravin z Austrálie (téměř 7%) a Thajska (5%).

4.5.1. Rostlinná a živočišná výroba

Nejvýznamnější plodinou je rýže, která se pěstuje na zhruba 1,9 mil. ha, což je asi 40% celkové plochy obhospodařované půdy. V roce 2003 bylo vypěstováno cca 7,79 mil. tun, což představuje pokles o 1,1 mil. tun oproti roku 2002. Tento výrazný propad byl způsoben především důsledky nezvykle chladného léta. Značný je rozsah produkce zeleniny (brambory, okurky, houby shiitake, rajská jablka, zelí, čínské zelí, cibule, salát, japonská ředkev, mrkev, sója), ovoce (jablka, mandarinky, japonské hrušky nashi) a průmyslových plodin (tabák, čaj, cukrová řepa).

V roce 2002 činila produkce masa cca 3,38 mil. tun - z toho hovězí maso 495 tis. tun, vepřové maso 1,26 mil. tun a drůbeží maso 1,62 mil. tun. Od roku 1985 se produkce masa snižovala na základě tlaku konkurence dovozu při stoupající spotřebě z důvodu změn spotřebitelského jídelníčku, v letech 1999 a 2000 zaznamenala mírný nárůst. V roce 2003 se produkce masa udržovala na úrovni předchozích let. Produkce mléka a mléčných výrobků se, stejně jako v roce 2002, pohybovala na úrovni 8,4 mil. tun.

Významným mementem pro rok 2004 ovšem zůstává otázka obnovení dovozů hovězího masa z USA a drůbežího masa z několika asijských států (Čína, Thajsko) a USA. Zákaz na dovoz hovězího masa z USA japonská vláda uvalila na sklonku prosince 2003 v souvislosti s tamějším potvrzením prvního případu výskytu nemoci BSE, zákaz dovozu drůbežího masa z některých asijských zemí a USA platí od ledna, resp. února 2004 v souvislosti s vypuknutím epidemie ptačí chřipky.

4.5.2. Rybolov

Ryby a mořští živočichové tvoří významnou část japonské produkce i spotřeby potravin. Podobně jako v rostlinné a živočišné výrobě měla i v rybolovu zaměstnanost klesající tendenci, a to absolutně i relativně. V roce 1965 se rybolovem zabývalo 612 tis. osob, tj. cca 1,5% pracovní síly, zatímco v roce 1995 již jen 301 tis. osob, tj. 0,4% celkové pracovní síly. Ve druhé polovině devadesátých let se počet stabilizoval v rozmezí 260-290 tis. osob. V roce 2003 bylo rybolovem zaměstnáno 270 tis. pracujících, z toho 200 tis. mužů. Kombinace rybolovu a chování ryb a mořských živočichů dosáhla vrcholu v roce 1984 (produkce 12,8 mil. tun). V roce 2003 činila produkce pouze cca 5,83 mil. tun celkového výlovu (zejména tuňák, sardinky, makrely, lososi a pstruzi). Zhruba polovinu produkce představuje výlov na otevřeném moři, dalších 25% výlov v pobřežním šelfu. Přes 20% produkce pochází z umělého chovu, přičemž podstatnou část z toho tvoří umělý chov ve slané vodě.

Důvodem setrvalého poklesu rybolovu je jednak snížení úlovků v pobřežních vodách, jednak ztížení podmínek pro rybolov v bezprostřední blízkosti Japonska poté, co řada zemí rozšířila oblast svých výsostných vod na 200 mílové pásmo. Do roku 1989 bylo Japonsko

pravidelně zemí s druhým největším ročním úlovkem, v devadesátých letech však svou pozici ztratilo. Přes celkové snížení množství úlovků zůstává Japonsko v rybolovu na čtvrtém místě na světě (za Čínou, Chile a Peru). Pokles vlastní produkce je ve stále větší míře vyrovnáván dovozem ryb, který v roce 2003 dosáhl 2,76 mil. tun (12,7 mld. USD).

4.5.3. Lesnictví

Do šedesátých let bylo Japonsko ve výrobě dřeva soběstačné. Období vysokého růstu počínající v šedesátých letech a následný boom ve stavebnictví však vyvolaly bezprecedentní nároky na tradiční stavební materiál, kterým je v Japonsku dřevo. Zalesněná plocha japonského území je 24,9 mil. ha, tj. 66% celkového území. Celkově je na této ploše registrováno zhruba 3,8 mld. m³ rostoucí dřevní hmoty, z čehož 2,3 mld. tun připadá na jehličnany a 1,2 mld. tun na listnáče. Značná část lesních ploch však zůstává nevyužita vzhledem k náročnosti terénu a tím dané relativní nedostupnosti. Těžba tak probíhá pouze na poměrně malém území. Japonsko je významným dovozcem dřeva a dřevěných polotovarů s klesající soběstačností dosahující v současnosti pouze cca 20%. Japonské lesní hospodářství je dlouhodobě v útlumu, neboť krytí potřeb dřeva dovozem se ukázalo v mnoha ohledech výhodnější (finančně, ekologicky, apod.). Zatímco v roce 1960 pracovalo v lesním průmyslu 440 tis. osob, v roce 2000 už jen 67 tis. osob. Celá čtvrtina těchto pracovníků je přitom ve věku nad 65 let.

4.6. Služby

Sektor služeb v posledních desetiletích, a zvláště pak od poloviny osmdesátých let, významně rostl. Podíl na tom měly vládou řízené změny ve struktuře průmyslu a změna životního stylu podstatné části obyvatelstva. Japonsko se postupně stalo zemí s převahou služeb, což se projevilo tím, že více než 60% pracovní síly je zaměstnáno v terciární oblasti (velkoobchod, maloobchod, finanční služby a banky, pojišťovnictví, obchod s nemovitostmi, doprava, telekomunikace apod.). Japonsko je jedním z hlavních světových finančních center a finanční sektor tvoří nejdůležitější součást oblasti služeb z hlediska zapojení Japonska do světové ekonomiky.

Japonský velkoobchod a maloobchod zásluhou státních regulací i tradičních distribučních vztahů dosud nedosahují efektivnosti srovnatelné s ostatními vyspělými zeměmi. Vzhledem k tradiční složité distribuční struktuře je poměr velkoobchodního prodeje k maloobchodnímu mnohem vyšší než v ostatních rozvinutých zemích. Tento rozdíl se však postupně stírá vzhledem k rostoucímu počtu moderních velkokapacitních maloobchodních prodejních míst (obchodní domy, supermarkety, apod.) a k rostoucímu tlaku zahraniční konkurence. Rok 2000 byl pro japonskou obchodní síť zlomový, neboť na japonský trh vstoupily dvě významné zahraniční obchodní společnosti CostCo (USA) a Carrefour (Francie), obě s plány na vybudování sítě obchodních středisek západního stylu. V roce 2003 provozovala firma CostCo dvě prodejní místa na předměstí Tokia a má plány zprovoznit dalších 5 nákupních středisek během příštích několika let. Firma Carrefour v roce 2003 provozovala již 7 hypermarketů. V první polovině roku 2002 vstoupil na japonský trh americký gigant Wal-Mart, byť ne pod vlastní značkou, ale prostřednictvím japonské společnosti. Atraktivnost Japonska pro investory tkví především v klesajících cenách půdy a druhém největším trhu na světě, s kupní silou 1 mld USD ročně. Z domácích maloobchodních podniků zaznamenaly v roce 2003 největší rozmach malé diskontní obchody, jimž se nejlépe podařilo využít deflačních tlaků zhoršujících hospodářské výsledky většiny obchodníků. V důsledku deflace naopak velkoobchody vesměs zaznamenaly další pokles tržeb.

Sektor obecných služeb se v roce 2003 držel na stejné úrovni jako v roce 2002. Nejlépe se dařilo oblastem služeb spojených s moderními technologiemi a zábavou (mobilní a bezdrátové telekomunikace, internetové služby, zábavní průmysl, satelitní vysílání) a dále služby poskytované soukromými podnikatelskými subjekty v sociální infrastruktuře (zprostředkování sňatků, domácí sociální péče, stacionární sociální péče).

Tradičně velké rezervy nadále přetrvávají v oblasti domácího cestovního ruchu. I přes existující infrastrukturu dopravní sítě a ubytovacích zařízení nepatří z důvodu relativně vysokých nákladů tuzemský cestovní ruch k oblastem s vysokým podílem na spotřebě domácností. Obvykle je dáována přednost zahraničnímu cestovnímu ruchu. Tento trend změnilo dočasně události 11.9.2001, v jejichž důsledku velká část výdajů domácností normálně směřujících na turistiku v zahraničí plynula v posledním čtvrtletí roku 2001 do domácí turistiky. Rok 2003 ovšem v tomto vývoji přinesl obrat a japonští turisté opět začali svou dovolenou směřovat do zámořských destinací. Počet zahraničních turistů přijíždějících do Japonska je dlouhodobě na nízké úrovni (zejména ve srovnání s ostatními zeměmi východní a jihovýchodní Asie) z důvodu vysokých cen dopravy, ubytování a potravin. Jeden z cílů programu vlády premiéra Junichiro Koizumiho, uložený věcně příslušnému ministerstvu půdy, infrastruktury a dopravy, je zdvojnásobit počet zahraničních turistů přijíždějících do Japonska.

4.7. Infrastruktura

Japonsko patří k zemím s velmi dobře rozvinutou infrastrukturou. Na její budování, provoz a údržbu ovšem vydává ročně větší část HDP než srovnatelně vyspělé země. Vysoké náklady na infrastrukturu souvisí s velkou členitostí souostroví, hornatostí země, potřebou budovat konstrukce odolné proti živelným pohromám (záplavám, zemětřesením, tajfunům, půdním sesuvům) a se způsobem rozhodování a provádění veřejných zakázek, skrze které jsou infrastrukturní stavby často budovány.

4.7.1. Doprava

Japonsko disponuje rozsáhlou sítí silnic, železnic, pravidelných leteckých spojení i lodních linek. Celková délka silnic v Japonsku je téměř 1,2 mil. km. Dálniční síť v roce 2000 zahrnovala 7548 km dálnic a rychlostních komunikací. Železniční síť Japonska je jedna z nejhustších na světě. Značně rozvinutá je i letecká doprava.

Největší podíl na osobní přepravě má automobilová doprava (66%), následovaná železniční (28%), leteckou (5%) a lodní dopravou (pod 1%). Podíl silniční automobilové dopravy od 70. let neustále narůstá spolu s motorizací Japonska a výrazný růst zaznamenává i vnitrostátní letecká přeprava.

Počet motorových vozidel v zemi přesáhl v roce 2001 76,5 mil., z čehož je přes 52,7 mil. registrováno k provozu na veřejných komunikacích (z toho 42,7 mil. osobních aut, 8 mil. nákladních aut a cca 2 mil. autobusů a ostatních vozidel).

Výhodou japonské železniční sítě je její velká hustota, přesnost a častost spojů. Po privatizaci železnic v roce 1987 došlo ke zlepšení služeb železničních společností a důsledkem toho je i zvýšení počtu pasažérů (nárůst o 16% mezi roky 1985 a 1997). V současnosti se 64% osobní železniční přepravy uskutečňuje na státní železnici (JR - Japan Railways) a zbývajících 36% na linkách ostatních, převážně soukromých přepravců. Japonské státní dráhy JR přitom výrazně převažují v přepravě na větší vzdálenosti, a to zejména díky síti superrychlých spojů šinkansen. Podíl superexpresů šinkansen (s cestovní rychlostí až 300 km/hod.) na vnitrostátní dopravě neustále narůstá a v současnosti sestává z pěti linek (další

dvě linky jsou provozovány jako “mini-šinkanseny”, tj. s podobnými vlaky, ale nižší provozní rychlostí). Ve výstavbě jsou další úseky na severu Honšú (spojující Hachinohe s Aomori), ve středním Honšú (mezi Naganem a Kanazawou) a na Kjúšú (mezi Hakatou a Kagoshimou). Existují plány na vybudování šinkansenové tratě z Honšú na Hokkaido (mezi Aomori a Sapporo). V roce 1990 přepravily šinkanseny 260 tis. cestujících, v roce 1995 již 275 tis. V roce 2001 se počet přepravených osob pohyboval kolem 282 tis.

Neustále se zvyšuje obliba letecké dopravy a civilní letiště je u každého většího japonského města. Mezinárodní přeprava probíhala v roce 2000 na 34 letištích, z nichž však pouze 4 byla zařazena mezi vládou uznaná mezinárodní letiště. Hlavními leteckými přepravci v Japonsku jsou Japan Airlines (JAL), All Nippon Airways (ANA) a Japan Air System (JAS). Všechny tři společnosti provozují jak vnitrostátní, tak i mezinárodní přepravu. Do roku 1985 držel JAL monopol na mezinárodní přepravu. S postupujícími deregulacemi v letecké dopravě vznikly v roce 1998 dvě nové letecké společnosti Skymark Airlines a Hokkaido International Airlines (Air Do), které se zaměřují na vnitrostátní přepravu. V roce 2001 bylo rozhodnuto o vzniku další letecké společnosti Skynet Asia Airways, která začala provozovat vnitrostátní spoje na trase Miyazaki-Tokyo v roce 2002. Společnost Air Do se ovšem nedařilo dle původních očekávání, a tak byla v červnu 2002 donucena požádat soud o ochranu před věřiteli. Po tomto kroku se dostala do revitalizačního programu pod ochrannými křídly společnosti ANA. V říjnu 2002 pak v důsledku rostoucí konkurence došlo k dohodě mezi JAL a JAS vedoucí ke vzniku holdingové společnosti, která se zařadila na 6. místo největších světových leteckých přepravců. Vnitrostátní linky přepravily v roce 2001 na 95 mil. cestujících. Mezinárodní linky z a do Japonska využívá ročně přes 22 mil. cestujících, z nichž asi 17 mil. je Japonců a 5 mil. tvoří cizinci. Přes 80% cestujících v mezinárodní dopravě z a do Japonska (cca 17,5 mil.) využívá služeb japonských leteckých společností.

V nákladní dopravě činí podíl silniční dopravy 54%, lodní dopravy 42%, železnic 4% a letecké dopravy pod 1% (měřeno realizovanými tunokilometry). Převážná část přepravy se přitom uskutečňuje po silnici (91% všeho nákladu).

Významnou složkou přepravních výkonů je mezinárodní lodní doprava. Objem přepravy činil v roce 2002 zhruba 485 mil. tun.

4.7.2. Spoje a telekomunikace

Do dubna 1985 byl domácí telekomunikační trh ovládán státním monopolem NTT (Nippon Telegraph and Telephone Public Corp.). V červenci 1999 byla NTT reorganizována v rámci jedné holdingové společnosti na dvě regionální a jednu mezinárodní společnost. Rozpad NTT urychlil vstup mnoha dalších soukromých telekomunikačních firem a cizího kapitálu do tohoto průmyslového odvětví.

Japonsko disponuje velmi rozvinutou telekomunikační sítí. Telefonní spoje jsou 100% digitalizovány. Telefonní síť má cca 75 mil. účastníků a 760 tis. veřejných tel. automatů, z toho téměř 96% přístrojů na tel. karty. Obrovský rozmach zaznamenaly v posledních letech mobilní telefony - v roce 2000 předčil počet držitelů mobilních telefonů počet majitelů pevných telefonních linek. Na konci roku 2002 byl v zemi v provozu 51 mil. pevných telefonních linek a přes 73 mil. mobilních telefonů. Zatímco počet pevných linek se od roku 1995 do konce roku 2002 snížil o více než 11 mil., počet účastníků v mobilní síti vzrostl o 63 mil. Největší vzestup za poslední dva roky zaznamenaly mobilní multimediální a multifunkční telefony třetí generace.

Značný je rozvoj mezinárodních telekomunikací s využitím satelitního spojení a optických kabelů s vysokou rychlostí přenosu hlasu a dat. Kvalita sítě je mimořádně vysoká a umožňuje využití také pro počítačový přenos. V roce 2000 byl odstartován provoz ADSL linek, jež začaly být plně zaváděny v průběhu roku 2001. S tím souvisí i rozvoj internetové

sítě, která po úvodním vlažnějším rozjezdu zažívá v Japonsku v posledních letech velký rozmach. Na internet bylo na počátku roku 2000 připojeno 21,4%, v roce 2001 již 31% domácností. Podle vládního odhadu používalo v roce 2003 internet přes 60% obyvatel. Určitým omezením dalšího rozvoje je skutečnost, že využití PC v domácnostech je v Japonsku nižší než ve srovnatelně vyspělých zemích. Rychlé šíření počítačové techniky v podnicích, školách a státní správě v posledních letech však toto omezení vyvažuje. V dubnu 2002 byl dokončen vládní projekt na vybavení všech středních škol internetem. Tento projekt je součástí vládního programu na vybudování infrastruktury umožňující vysokorychlostní internetové připojení do roku 2005 (tzv. e-Japan Strategy).

Televizní vysílání je šířeno státní vysílací společností NHK a řadou soukromých stanic. Počet pozemních TV programů přijímaných v Tokiu je 8, existuje však možnost satelitního TV příjmu (několik provozovatelů s nabídkou 3-45 kanálů) a postupně se rozšiřuje nabídka kabelové TV - v roce 2002 bylo připojeno více než 25% domácností. Nabídka rozhlasového vysílání je, např. v porovnání s USA, poměrně nízká a zahrnuje několik státních stanic (NHK Radio) na středních vlnách a místní stanice na FM. Japonská společnost NHK zajišťuje též vysílání televize i rozhlasu pro zahraničí. V roce 2000 bylo zahájeno zkušební televizní vysílání v digitálním formátu. Dne 1.12.2003 bylo toto pozemní digitální vysílání spuštěno v „ostrém provozu“ ve třech největších japonských městech – Tokiu, Ósace a Nagoji. Rozšíření této technologie do televizní sítě na většině území Japonska je plánováno kolem roku 2005.

4.7.3. Energetika

Japonsko má vysoce rozvinutý energetický sektor a patří k největším výrobcům a spotřebitelům energie na světě. Vláda přijala v roce 1998 základní strategický dokument pro oblast energetiky, který vytyčuje základní cíle země v energetice až do roku 2010. Cílem vlády je především snížit závislost země na dovozu ropy ve prospěch domácích zdrojů energie. S tím souvisí rozvoj jaderné energetiky, využívání geotermální energie a pokusy o využívání dalších netradičních energetických zdrojů.

V roce 2002 činila produkce elektrické energie 923 tis. GWh, přičemž podíl hydroelektráren činil 9%, tepelných elektráren 55% a atomových elektráren 35%. Během několika měsíců muselo být do dubna 2003 z bezpečnostních důvodů uzavřeno 17 jaderných elektráren poté, co vyšlo v září 2002 najevo, že klíčová japonská společnost provozující atomové elektrárny v okolí Tokia (Tokyo Electric Power Co. - TEPCO) zfalšovala závěrečnou zprávu bezpečnostní inspekce. Jak se při pozdější kontrole ukázalo, trhliny v několika reaktorech způsobily vážné úniky radioaktivního materiálu a závažně ohrozily nejen bezpečnost zaměstnanců elektrárny, ale i jejich blízkého okolí.

4.8. Přijímaná a poskytovaná rozvojová pomoc

Rozvojová pomoc poskytovaná Japonskem je důležitou součástí zahraniční politiky země. Ačkoliv z hlediska poměru objemu rozvojové pomoci k HDP nepatří Japonsko ke světové špičce, v absolutních objemech zdrojů věnovaných na rozvojovou pomoc se drží dlouhodobě ve světové špičce. Japonsko bylo od roku 1990 nejvýznamnějším světovým přispěvatelem na rozvojovou pomoc (v absolutních částkách). V roce 2001 toto postavení ztratilo a od té doby se nachází na druhém místě pomyslného žebříčku, hned za USA. ODA (Official Development Assistance) je poskytována formou vládních půjček, vládních grantů, technické spolupráce a příspěvků agenturám OSN a mezinárodním finančním institucím.

Realizátorem bilaterálních půjček v japonských jenech a financování infrastrukturních projektů v rozvojových zemích, resp. konzultační činnosti pro tyto projekty v rámci ODA, je Japan Bank for International Cooperation (JBIC), která vznikla v roce 1999 sloučením dosavadní japonské EXIM banky (JEXIM Bank) a vládního fondu pro zahraniční ekonomickou spolupráci Overseas Economic Cooperation Fund (OECF). JBIC též poskytuje služby exportních, importních a investičních záruk pro zahraniční obchodní aktivity japonských podniků. Granty netechnického charakteru (potravinová, humanitární a jiná pomoc) distribuuje ministerstvo zahraničních věcí, které je též hlavním garantem ODA a správcem rozpočtu na japonskou rozvojovou pomoc. Příslušnou institucí pro technickou pomoc je vládní agentura Japan International Cooperation Agency (JICA - založena v roce 1974), která řídí a zajišťuje její poskytování. Obvykle se jedná o transfer technologií a know-how, které slouží k socio-ekonomickému rozvoji v rozvojových zemích (RZ). Je rovněž garantem celé řady programů zaměřených na budování lidských zdrojů (technický výcvik odborníků z RZ, vysílání japonských expertů do RZ, spolupráce s místními výzkumnými a akademickými institucemi apod.), garantem pomoci při živelních katastrofách, podpory japonských emigrantů, zpracování rozvojových studií apod. Od 1.10.2003 byla JICA přeměněna v rámci reformy veřejné správy z vládní agentury na nezávislou organizaci. Nově jmenována prezidentka JICA, bývalá vysoká komisařka OSN pro uprchlíky Sadako Ogatová, od této změny očekává větší autonomii na vládě, vyšší flexibilitu při rozhodování, nižší náklady a zesílenou transparentnost svých činnosti vůči veřejnosti.

Kromě pomoci zemím JV Asie překonat finanční krizi a posílit sociální stabilitu byla japonská rozvojová pomoc tradičně orientována do školství a zvýšení kvalifikace pracovních sil v rozvojových zemích, na humanitární pomoc, asistenci při likvidaci následků katastrof, na projekty zdravotní pomoci a infrastrukturní projekty, resp. projekty v oblasti životního prostředí. Největší část rozvojové pomoci (70%) směřuje do asijských zemí. Dalšími významnými oblastmi jsou Blízký východ a vybrané země Afriky a Latinské Ameriky. Významně vzrostl v posledních letech objem pomoci poskytované do zemí bývalého SSSR ve Střední Asii. Ze zemí střední a východní Evropy několik států čerpalo v 90. letech půjčky v rámci programů rozvojové pomoci.

Od roku 1999, kdy ODA dosáhla svého vrcholu (15,32 mld. USD), došlo k jejímu výraznému snižování až na cca 9,28 mld. USD (cca 0,23% HDP) v roce 2002. Výrazný pokles byl způsoben kolísáním kursu JPY k USD a rozpočtovými restrikcemi, v rámci kterých bylo rozhodnuto snížit objem poskytované pomoci. Granty a nenávratná pomoc představují zhruba 40% z celkové ODA a rozvojové půjčky zbylých 60%). Z částky na granty byla většina využita v rámci bilaterální pomoci, menší částka je pravidelně distribuována přes multilaterální organizace (OSN a agentury OSN, mezinárodní finanční instituce). V bilaterální pomoci tvoří ekonomická a potravinová pomoc cca 40% a technická pomoc 60%.

Ve finančním roce 2002 doznala japonská rozvojová pomoc značných změn. Kromě dalšího zhruba desetiprocentního snížení objemu prostředků prochází ODA též zásadním přehodnocením svého účelu a přínosu. V rámci reformy probíhající v zemi i na samotném ministerstvu zahraničních věcí byla ustavena expertní skupina z řad státních úředníků i nezávislých odborníků. Jejím posláním bylo hledat cesty k měření efektivity zahraniční pomoci a navrhnout změny co do způsobu schvalování, distribuce a monitorování japonské zahraniční pomoci v nadcházejících letech. Tato expertní skupina předložila v srpnu 2003 jako výsledek své práce revidovanou „ODA Charter“, jejíž původní text pocházel z roku 1992. Do budoucna by japonská rozvojová pomoc měla být cílenější, výběrovější a více podrobena průběžné kontrole zevnitř státní správy i ze strany veřejnosti. I nadále ale zůstává její hlavní těžiště v teritoriu jihovýchodní a východní Asie. Japonské státní orgány též v oblasti rozvojové pomoci plánují užší spolupráci s nevládními organizacemi a dalšími dobrovolnickými a nepolitickými entitami.

Dne 12.12.2003 proběhlo v pařížském sídle OECD ve Výboru pro rozvojovou pomoc (Development Assistance Committee – DAC) odborné hodnocení (examinace) rozvojové politiky Japonska. Při tomto hodnocení členového DAC poukázali na několik charakteristických rysů japonské rozvojové pomoci, které jsou některým „vzorným“ dárčům (Irsko, Nizozemsko, skandinávské země) trnem v oku. DAC např. upozornil na to, že nejen v koncepčním dokumentu „ODA Charter“, ale zejména v praxi se japonská rozvojová politika často řídí národními a zahraničně-politickými zájmy, což může snadno odlákat pozornost od primárního cíle, kterým je omezování světové chudoby. Examinátoři dále upozornili, že Japonsko má ze všech zemí DAC největší podíl půjček oproti grantům. Nezpochybnili nicméně, že je rozvojová a komerční část vývozních úvěrů v souladu s Konsensem OECD o vládou podporovaných vývozních úvěrech důsledně oddělována. Doporučili pouze opatrnější postup vůči vysoce zadluženým chudým zemím (HIPC) tak, aby je rozvojové úvěry dále příliš nezadlužovaly.

Implementace rozvojové pomoci zůstává i přes nový právní status JICA dosti roztržštěná. JICA poskytuje především technickou pomoc, zatímco ministerstvo zahraničních věcí si ponechalo implementaci některých grantů a humanitární pomoci. Vedle toho stojí ještě JBIC se svými půjčkami. Členové výboru DAC proto Japonsku doporučili sladit celkový projektový cyklus s tím, že se řízení a realizace pomoci bude provádět na teritoriálním základě, spíše než podle jednotlivých druhů pomoci. Ministerstvo zahraničí by se nejlépe mělo zcela vzdát svých implementačních aktivit tak, aby se mohlo plně věnovat své hlavní úloze, tj. celkové koordinaci a koncepčnímu řízení rozvojové pomoci.

Mezi japonskou veřejností je obecně znát určitá „únava z pomoci“ (kromě humanitárních aktivit) a rovněž soukromý sektor méně podporuje rozvojovou pomoc. Zvrácením tohoto trendu může být připravované zahrnutí rozvojové problematiky do školních osnov, aby si již školáci v útlém věku osvojili myšlenky mezinárodní spolupráce a pomoci.

Japonsko je každopádně příkladem země, které se daří zkombinovat soukromé investice s vládní rozvojovou pomocí, a proto patří k hlavním obhájcům zásady „ODA for FDI“, resp. „FDI for Development“, v souladu s níž vyzdvihuje investice do infrastruktury. ČR by se z příkladu Japonska (byť samozřejmě s ohledem na významně odlišné filozofické pojetí, teritoriální zaměření a zejména objem poskytované pomoci) mohla poučit, jak lze efektivně kombinovat oficiální rozvojovou pomoc se soukromými investicemi a přitom současně formálně vyhovět všem pravidlům o nevázáni pomoci a Konsensu OECD o vládou podporovaných vývozních úvěrech.

5. FINANČNÍ SEKTOR

5.1. Státní rozpočet

Japonský státní rozpočet je sestavován na finanční rok, který trvá od 1.4. do 31.3. následujícího roku. Návrh státního rozpočtu předkládá vláda dolní sněmovně parlamentu. Po jeho schválení je návrh zaslán horní sněmovně k aprobaci. Státní rozpočet vstupuje v platnost i v případě, že jej horní sněmovna neschválí, a to 30 dní po jeho schválení dolní sněmovnou.

Státní rozpočet na rozpočtový rok 2003 (duben 2003-březen 2004) byl schválen v březnu 2003 ve výši 81,79 bil. JPY (705,45 mld. USD), což představovalo nárůst o 0,56 bil. JPY (4,83 mld. USD) oproti rozpočtu na fiskální rok 2002. Přehled o základní struktuře státního rozpočtu poskytuje následující tabulka (údaje v bil. JPY):

Výdaje		Příjmy	
Kapitola	částka (bil. JPY)	Kapitola	částka (bil. JPY)
Všeobecná kapitola	47,59	Daně a poplatky	41,78
<i>z toho: veřejné práce</i>	8,10	Nedaňové příjmy	3,56
Splácení státního dluhu	16,80	Státní dluhopisy	36,45
Dotace místním samosprávám	17,40		
Celkem	81,79	Celkem	81,79

Zdroj: statistiky ministerstva financí Japonska

V předchozích letech se japonská rozpočtová praxe vyznačovala častým přijímáním tzv. dodatečných rozpočtů. Tyto jsou většinou schvalovány ve druhé polovině rozpočtového roku jako forma navýšení původního rozpočtu. V průběhu roku 2000 Moriho vláda přerušila tuto tradici a nepřijala žádný dodatečný státní rozpočet. V roce 2001 se však Koizumiho kabinet navrátil k praxi dodatečných rozpočtů, přičemž i v rozpočtovém roce 2002 byl přijat rozpočtový dodatek. Nejinak tomu bylo i v uplynulém fiskálním roce 2003, kdy na konci ledna 2004 schválil parlament dodatečný rozpočet ve výši 1,42 bil. JPY (12,25 mld. USD). Z tohoto celkového objemu připadla částka 118,8 mld. JPY (1,02 mld. USD) na výdaje spojené s operacemi příslušníků japonských Sil sebeobran (SDF) při jejich humanitární a rekonstrukční misi v Iráku. Zbýlé peníze byly určeny převážně na financování zdravotnických služeb pro starší občany.

Státní rozpočty 1999-2003

(údaje dle původních rozpočtů v každém roce, tj. bez vlivu rozpočtových dodatků)

Rozpočtový rok	Výdaje		Příjmy		Schodek	
	JPY (bil.)	USD (mld.)	JPY (bil.)	USD (mld.)	JPY (bil.)	USD (mld.)
2003	81,79	705,45	45,34	391,06	36,45	314,39
2002	81,23	649,11	51,23	409,38	30,00	239,73
2001	82,65	679,80	54,33	446,87	28,32	232,93
2000	84,99	788,55	52,38	485,99	32,61	302,56
1999	81,86	718,45	50,81	445,94	31,05	272,51

Zdroj: Měsíční a roční statistické přehledy (Statistics of Japan), ročenka Japan Economic Almanach 2003

Jak je vidět z výše uvedené tabulky, Japonsko v rozpočtovém roce 2003 pokračovalo v praxi schodkových rozpočtů, kterou přijalo v průběhu 90.let. Původně se mělo jednat o krátkodobou odchylku od politiky vyrovnaných rozpočtů a fiskální disciplíny, již bylo Japonsko v předchozích desetiletích pověstné. S ohledem na dlouhotrvající hospodářskou stagnaci se však schodkové rozpočty staly v současnosti již běžnou praxí a v nejbližších letech nelze v tomto směru očekávat žádnou dramatickou změnu.

V důsledku opakovaných a rostoucích schodkových rozpočtů se ovšem v posledních letech země potýká s výrazným státním dluhem. Finanční situace státu se poprvé zhoršila v roce 1973 následkem ropné krize, což přinutilo vládu vydat v rozpočtovém roce 1975 poprvé v japonské poválečné historii vládní dluhopisy k pokrytí schodku státního rozpočtu. Od roku 1980 se vláda snažila zbavit státního dluhu, což se podařilo na začátku 90. let. V letech 1990-1993 nevydala vláda žádné dluhopisy k pokrytí rozpočtových deficitů. V roce 1994 však vláda znovu vydala dluhopisy k uhrazení schodku vzniklého v rozpočtovém roce 1994 v důsledku snížení daní. V následujících letech vláda pokračovala v praxi schodkových rozpočtů a jejich krytí státními dluhopisy vzhledem k propadu ekonomiky a velkému zemětřesení, které postihlo v roce 1995 oblast Kobe.

V rozpočtovém roce 2001 přijal Koizumiho kabinet závazek, že nevydá nové dluhopisy v hodnotě vyšší než 30 bil. JPY (240 mld. USD). Tento závazek se navzdory rozpočtovým dodatkům podařilo dodržet. V rozpočtovém roce 2002 vláda počítala v původním rozpočtu s emisí dluhopisů v rámci třicetibiliónového stropu, ovšem rozpočtovým dodatkem z ledna 2003 tento limit překročila. Rozpočet na rok 2003 již tento limit nedodržel ani ve své původní podobě, stejně tak rozpočet schválený na fiskální rok 2004.

Na konci roku 2003 dosáhla souhrnná výše vládních dluhopisů částky 539,82 bil. JPY (4,66 bil. USD), celkový státní dluh započítávající závazky centrální vlády i místních vlád dosahoval 670,12 bil. JPY (5,78 bil. USD). Tato výše státního dluhu představuje již 134,4% nominálního HDP, díky čemuž je Japonsko zemí s nejvyšším poměrem státního dluhu vůči HDP. Tento poměr se v roce 2004 nepochybně dále zhorší a měl by podle všech odhadů překročit hranici 140% HDP.

Státní rozpočet na fiskální rok 2004 (začínající v dubnu 2004) byl schválen v březnu 2004 ve výši 82,11 bil. JPY (708,21 mld. USD). Rozpočet předpokládá příjmy ve výši 45,52 bil. JPY (392,62 mld. USD) a vydání nových dluhopisů ve výši 36,59 bil. JPY (315,59 mld. USD). Ve výdajích počítal s dluhovou službou ve výši 17,57 bil. JPY (151,54 mld. USD) a dotacemi místním samosprávám ve výši 16,49 bil. JPY (142,23 mld. USD). Všeobecné výdaje ve výši 47,63 bil. JPY (410,82 mld. USD) zahrnovaly 7,82 bil. JPY (67,45 mld. USD) na veřejné práce. Jedná se opět o schodkový rozpočet, který dále zhorší vnitřní zadlužení země. Přehled o základní struktuře rozpočtu na fiskální rok 2004 poskytuje následující tabulka (údaje v bil. JPY):

Výdaje		Příjmy	
Kapitola	částka (bil. JPY)	Kapitola	částka (bil. JPY)
Všeobecná kapitola	47,63	Daně a poplatky	41,75
<i>z toho: veřejné práce</i>	7,82	Nedaňové příjmy	3,77
Splácení státního dluhu	17,57	Státní dluhopisy	36,59
Dotace místním samosprávám	16,49		
Ostatní	0,42		
Celkem	82,11	Celkem	82,11

Zdroj: statistiky ministerstva financí Japonska

5.2. Platební bilance, devizové rezervy

Běžný účet platební bilance země je dlouhodobě aktivní zásluhou vysoce aktivní bilance zahraničního obchodu (obchodní bilance) a repatriovaných příjmů ze zahraničních investic. Kapitálový a finanční účet je oproti tomu dlouhodobě pasivní z důvodu rozsáhlých investic v zahraničí v rámci investiční činnosti japonských společností.

Již od roku 1983 má Japonsko každoročně největší přebytek běžného účtu na světě. V roce 1998 tento přebytek dosáhl rekordní výše 15,53 bil. JPY (118,53 mld. USD), v následujících 3 letech klesal. V roce 2002 ovšem přebytek běžného účtu opět vzrostl na 14,14 bil. JPY (112,99 mld. USD) a v roce 2003 dokonce vykázal novou historickou rekordní hodnotu 15,77 bil. JPY (136,02 mld. USD). Tento meziroční nárůst o 11,5% byl zapříčiněn nejen pokračujícím růstem vývozu, ale zejména propadem objemu služeb zakoupených v zahraničí (především v souvislosti se zahraničním obchodem a cestovním ruchem) o 25,9%. Na základě výsledků platební bilance za 1. čtvrtletí roku 2004 lze usuzovat, že i rok 2004 přinese nový rekordní přebytek na běžném účtu platební bilance.

Při pohledu na platební bilanci je nicméně zřejmé, že rok 2003 byl zcela mimořádný zejména výrazným přebytkem na kapitálovém a finančním účtu, kterého bylo dosaženo poprvé po 34 letech. Tento přebytek je připisován především masivním intervencím ze strany monetárních autorit (prodej JPY centrální bankou), které podpořily vývoz a držely na uzdě zahraniční investice realizované soukromým sektorem. Tyto intervence na měnových trzích vedly rovněž k bezprecedentnímu nárůstu japonských devizových rezerv.

Následující tabulka podává stručný přehled platební bilance Japonska v kalendářním roce 2003.

2003	bil. JPY	změna od 2002	mld. USD
Běžný účet	15,77	+11,5%	136,02
Obchodní bilance	8,36	+29,2%	72,11
Obchodní účet	12,26	+4,5%	105,74
Vývozy	51,93	+5,0%	447,90
Dovozy	39,67	+5,1%	342,16
Služby	-3,90	-25,9%	-33,64
Příjmy	8,28	+0,1%	71,42
Transfery	-0,87	+45,0%	-7,50
Kapitálový a finanční účet	7,73	+191,2%	+66,67
Opravy a odchylky	-1,97	-1615,4%	-16,99
Změna devizových rezerv (*)	-21,53	+271,2%	-185,70

(*) Záporná hodnota změny devizových rezerv znamená růst objemu devizových rezerv (účetní konvence)

Zdroj: Měsíční a roční statistické přehledy (Statistics of Japan)

Japonsko zaujalo v roce 1993 první místo ve světovém žebříčku držitelů devizových rezerv, když na konci roku vykázalo rezervy ve výši 95,59 mld. USD. Jejich vývoj pokračoval dalším růstem i po většinu posledního desetiletí. Na konci roku 2003 činily japonské devizové rezervy 673,53 mld. USD (včetně zlata), což bylo o 203,8 mld. USD více než v roce 2002.

Vývoj platební bilance a devizových rezerv Japonska, 1999-2003

v mld. USD	1999	2000	2001	2002	2003
Běžný účet	114,53	119,50	87,60	112,99	136,02
Kapitálový účet	-55,03	-87,40	-50,75	-67,76	66,67
Devizové rezervy	288,08	361,64	401,96	469,73	673,53

5.3. Zahraniční zadluženost a dluhová služba

Japonsko je největším světovým věřitelem - již dávno nahradilo v roli největšího zdroje úvěrů Spojené státy americké. V roce 2003 si tuto pozici udrželo již třináctý rok po sobě. Z hlediska celkové rovnováhy zahraničních aktiv a pohledávek bylo v roce 2003 opět i "čistým věřitelem". Z hlediska "čisté" pozice drží též světový primát, neboť jeho čistá věřitelská pozice (172,82 bil. JPY) dosahuje zhruba 35% HDP.

5.4. Bankovní soustava

Centrální bankou je The Bank of Japan (BOJ), která vystupuje jako nezávislá instituce, zodpovídající se pouze parlamentu. Ačkoliv jejího předsedu jmenuje japonský ministerský předseda, politika BOJ daleko více sleduje zájmy japonského hospodářství než zájmy vlády. Státní finanční instituce zahrnují vedle BOJ též poštovní spořitelní systém (jehož privatizace je jedním z klíčových bodů programu ekonomických reforem premiéra Junichiro Koizumiho) a několik specifických vládních bankovních ústavů (Japonská rozvojová banka, Japonská banka pro mezinárodní spolupráci a 7 specializovaných státních finančních korporací). Japonské banky jsou sdruženy ve Federaci japonských bankovních asociací - Zenginkyo:

Zenginkyo (Federation of Bankers Associations of Japan)

1-3-1 Marunouchi

Chiyoda-ku

100-8216 Tokyo

www.zenginkyo.or.jp/en/index.html

Spolehlivost a serióznost japonských bank byla v poválečném Japonsku příslovečná. V 90. letech však došlo k řadě bankovních skandálů, které dobrou pověst japonského bankovního sektoru zpochybnily. Současná situace japonského bankovního sektoru ještě stále nelze označit za utěšenou - řada velkých bank se potýká s problémovými úvěry a nedostatkem zdrojů na refinancování, nízkou efektivitou a dalšími operačními i strategickými nedostatky. Zatímco v roce 1990 byla zhruba polovina z 15 největších světových bank japonská (a tři největší japonské banky byly dokonce vůbec největšími bankami na světě), do světové patnáctky za rok 2000 se probojovaly již jen čtyři banky (první z nich až na desátém místě).

V letech 1996-1999 přijala vláda opatření na očistění bankovního sektoru prostřednictvím rekapitalizace bank a deregulace a liberalizace finančních služeb. Tato reforma je někdy označována jako "Big Bang" („Velký třesk“) v japonském bankovníctví, neboť přinesla zásadní změny zejména do jeho struktury. Na konečné uzdravení však japonské bankovníctví stále ještě čeká. V rámci reformy finančního sektoru byly v letech 1998-2000 přijaty zákony směřující k vytvoření uceleného právního rámce pro přeměnu jednotlivých částí japonského finančního sektoru na jednotný moderní finanční systém. Nové zákony a novely o bankách, pojišťovnictví a cenných papírech a obchodování s nimi, atd. uvolnily mimo jiné i přeshraniční finanční transakce a deregulovaly dosavadní rigidní strukturu bankovního systému, která rozdělovala banky do kategorií (městské, pro dlouhodobé financování, spořitelní, atd.) a určovala, které produkty a služby může která kategorie bank poskytovat (běžné úložky a platby, dlouhodobé úvěry a emise obligací klientů, termínované vklady a investiční spoření, apod.). Reforma z konce 90. let tak umožnila reorganizaci a restrukturalizaci bankovního sektoru a příliv zahraničního kapitálu. V roce 1998 došlo k prvním sloučením, konsolidace pokračovala i v letech 1999 a 2000. V průběhu roku 2000 došlo k fúzím a sloučením několika významných městských bank, bank pro

dlouhodobé financování a spořitelny. Vzniklo několik finančních skupin nové generace, jež v roce 2001 prošly přípravami na činnost v nové podobě. Nové konglomeráty začaly fakticky fungovat v průběhu roku 2001. S nástupem roku 2002 pak zohlednily novou podobu i právně a organizačně. Rok 2003 přinesl další restrukturalizaci jednotlivých finančních skupin a v jeho průběhu se ustálila následující struktura 5 hlavních domácích bankovních konglomerátů:

Název skupiny	Složky	Zahájení činnosti	Sloučené banky
Mizuho Financial Group	Mizuho Bank Mizuho Corporate Bank Mizuho Securities Mizuho Investors Securities Mizuho Trust&Banking Co.	březen 2003	Dai-Ichi Kangyo Fuji Bank Industrial Bank of Japan (IBJ) Mizuho Trust
Sumitomo Mitsui Financial Group (SMFG)	Sumitomo Mitsui Banking Corporation (SMBC) Sumitomo Mitsui Card Co. SMBC Leasing Company	únor 2003	Sakura Bank Sumitomo Bank
Mitsubishi Tokyo Financial Group (MTFG)	Bank of Tokyo-Mitsubishi The Mitsubishi Trust and Banking Corporation Mitsubishi Securities UnionBanCal Corporation	duben 2001	The Bank of Tokyo-Mitsubishi Mitsubishi Trust and Banking Nippon Trust Bank Tokyo Trust Bank
UFJ Holdings	UFJ Bank UFJ Trust Bank UFJ Credit Co.	leden 2002	Sanwa Bank Tokai Bank Toyo Trust
Resona Holdings	Resona Bank Saitama Resona Bank	březen 2003	Daiwa Bank Asahi Bank Kinki Osaka Bank Nara Bank

Podle předběžných hospodářských výsledků podnikaly tři z pěti hlavních bankovních skupin v rozpočtovém roce 2003 se ziskem, a to v případě MTFG ve výši 560,82 mld. JPY (oproti ztrátě 161,5 mld. JPY v roce 2002), Mizuho FG ve výši 406,98 mld. JPY (oproti ztrátě 2,38 bil. JPY v roce 2002) a SMFG ve výši 330,41 mld. JPY (oproti ztrátě 465,36 mld. JPY v roce 2002). V červených číslech naopak zůstaly dvě zbývající velké bankovní skupiny. Zatímco UFJ Holdings se podařilo ztrátu z roku 2002 ve výši 608,92 mld. JPY alespoň snížit na úroveň 402,81 mld. JPY (ovšem při současném nárůstu objemu nesplacených úvěrů o 6,5%), Resona Holdings svou ztrátu z roku 2002 ve výši 837,63 mld. JPY téměř zdvojnásobil na úroveň 1,66 bil. JPY. Tato ztráta je nicméně z převážné části výsledkem drastického odpisu nesplacených úvěrů, jejichž objem se bance podařilo snížit o 41%.

Vývoji v bankovním sektoru v roce 2003 dominovaly tři události. První z nich bylo březnové jmenování bývalého viceguvernéra japonské centrální banky (Bank of Japan) Toshihiko Fukuie novým guvernérem této klíčové národní monetární instituce. Druhou význačnou událostí byla státní záchrana bankovní skupiny Resona Holdings Inc., která byla vytvořena 1. března 2003 sloučením bank Daiwa Bank, Asahi Bank, Kinki Osaka Bank a Nara Bank. Touto fúzí vznikla banka s významnou bilanční sumou, která ji zařadila do tzv. Velké bankovní pětky. Její finanční zdraví nicméně bylo značně podlomené, což se ukázalo již právě v květnu, kdy Resona formálně požádala vládu o poskytnutí 1,96 bil. JPY

z veřejných fondů, aby mohla doplnit svůj nahodaný kapitálový základ a vydat se na cestu ozdravné finanční kúry. Třetí událost byla opět spojena se záchranným procesem, tentokrát v případě regionální banky Ashikaga Bank, která byla hlavním hráčem na trhu v prefektuře Tochigi. V listopadu 2003 prohlásila vláda tuto banku za nesolventní, poskytla jí finanční injekci ve výši 1 bil. JPY a nakonec došlo k úplnému znárodnění tohoto finančního domu.

Konsolidace a deregulace bankovního sektoru zasáhla v letech 1999-2002 zejména původní banky pro dlouhodobé financování (všechny tři se staly součástmi nově vzniklých skupin či konglomerátů) a část spořitelů a městských bank. Prakticky nedotčena zůstala zatím soustava 64 regionálních bank a 49 tzv. regionálních bank druhé úrovně (lokální banky sdružené do celostátního bankovního družstva). Samostatnou kapitolou je systém finančních institucí pro podporu malých a středních podniků (dvě celostátní banky a na ně navázaných úvěrových družstev a vzájemných úvěrových asociací) a systém finančních institucí pro zemědělství, rybolov a lesnictví (jedna celostátní banka, dvě skupiny úvěrových asociací a jednotlivá úvěrová družstva). Celkem se v tomto systému jedná asi o 2000 malých finančních ústavů.

Vedle probíhající deregulace a liberalizace, a s nimi souvisejících fúzí a akvizic, byla druhým významným tématem v japonském bankovníctví v roce 2003 pokračující existence nesplacených úvěrů. V březnu 1999 bylo 15 nejvýznamnějších bank rekapitalizováno ze státních zdrojů finanční injekcí ve výši 7,46 bil. JPY (v návaznosti na předchozí finanční injekce v roce 1998 ve výši 30 bil. JPY na úhradu splatných pohledávek a dalších 30 bil. JPY na rekapitalizaci ohrožených bank a stabilizaci finančního systému). V roce 2000 byl vytvořen nový orgán vlády, Úřad pro finanční služby (Financial Services Agency - FSA), který převzal agendu několika vládních orgánů týkající se nesplacených úvěrů a s nimi spojených úpadků a bankrotů některých bank a nestability finančního sektoru jako celku. Přestože se 4 z 5 největších bankovních skupin (vyjma UFJ Holdings) podařilo v průběhu rozpočtového roku 2003 výrazně snížit objem nesplacených úvěrů (v průměru o 25%), činil celkový objem těchto úvěrů v rámci této „Velké pětky“ v dubnu 2004 11,9 bil. JPY (102,6 mld. USD). Klasifikované úvěry a očišťování úvěrových portfolií bank od nich tak zůstává předním tématem japonského bankovního sektoru i pro rok 2004.

5.5. Daňový systém

Japonsko patří dosud mezi země s poměrně nízkým zdaněním společností i fyzických osob. Index celkové daňové zátěže (jako poměr prostředků vybraných na daních a sociálním pojištění k celkovým příjmům) se pohybuje mezi 36-37%, což je o málo výše než v USA (cca 35%), ale podstatně méně než např. v evropských zemích. Při porovnání čistého daňového zatížení (bez sociálního pojištění) vykazuje Japonsko dokonce nejnižší zátěž (23%) mezi ekonomikami světového významu. V rozpočtovém roce 2003 pocházelo 51% příjmů státního rozpočtu z daní a poplatků. V rámci těchto příjmů pocházelo 55,4% z přímých daní (31,5% z daně z příjmu, 20,8% z podnikové daně, 3,1% z daně dědické) a 44,6% z nepřímých daní, přičemž 21,6% ze spotřební daně (obdobu DPH, od roku 1997 s jednotnou sazbou 5%) a po 2-5% z daně automobilové, daně z alkoholu, tabákových výrobků a pohonných hmot a menší částky z dalších poplatků, resp. cel.

Změna daňového systému je součástí současné vládní politiky na ozdravení veřejných financí země. V roce 1999 došlo k zásadní restrukturalizaci systému daní, což přineslo snížení daňového výnosu (a tím i zátěže). Hlavními změnami v daňové praxi bylo snížení nejvyšší sazby daně z příjmu z 50% na 37%, snížení místní daně z 15% na 13%, snížení celkové daňové zátěže podniků z 46,36% na 40,87% a možnost odpočtu výdajů na vzdělání a péči o děti ze základu daně z příjmu fyzických osob. V následujících letech docházelo k dalším

změnám daňové politiky, a to zejména dalším zvýhodněním investic fyzických osob (jak do finančních instrumentů, tak i do nemovitého majetku, zejména bydlení) a zavedením daňových úlev pro malé a střední podniky, rodinné podniky a nově vznikající podniky. Tento trend pokračoval i v roce 2002, kdy vláda zavedla nová daňová pravidla umožňující širší konsolidaci daňových povinností jednotlivými poplatníky a dále zvýhodnila menší a střední podniky a investice na kapitálovém trhu a příjmy z nich (zejména pro některé skupiny obyvatelstva, např. důchodce). V rozpočtovém roce 2003 vláda provedla další změny daňové soustavy, zejména v dani dědické, daních z operací na kapitálovém trhu, apod.

V posledních letech se vlivem daňových reforem výrazně zúžila daňová základna. Tak, jak japonská vláda udělovala různé daňové úlevy a odpisové výjimky, aby podpořila domácí spotřebu, snižoval se i výnos z daní. V roce 2001 vyhlásil Koizumiho kabinet záměr zásadním způsobem změnit daňový systém a učinit z něj jeden z nástrojů strukturálních reforem. V roce 2002 vláda pokračovala směrem k novému komplexnímu daňovému systému a objevily se i návrhy některých zcela nových daní (např. ekologická daň z obsahu uhlíku v palivech z fosilních zdrojů). Japonskou daňovou soustavu tak čekají v nejbližších letech další rozsáhlé změny. Pozitivním rysem, který potvrdily i výsledky rozpočtového roku 2003, nepochybně je rostoucí podíl nepřímých daní na celkových daňových příjmech, negativní známkou ovšem zůstává trvale klesající celková suma vládou vybraných daňových příjmů.

6. ZAHRANIČNÍ OBCHOD

Pro japonský zahraniční obchod je již několik desetiletí charakteristický velký obchodní přebytek. Tento jev vznikl již v 60. letech, kdy Japonsko po dvou dekádách uplatňování promyšlené průmyslové technologické politiky, aktivní proexportní politiky a investic do vysokého školství, výzkumu a vývoje dosáhlo zejména v sektoru elektrotechnického a automobilového průmyslu takové konkurenceschopnosti svých výrobků na světových trzích, že i při postupném rušení přímých dotací exportním firmám a různých omezení dovozu, se japonský export stal hlavním pilířem rozvoje japonského hospodářství a motorem japonského “hospodářského zázraku”.

Japonsko je země chudá na přírodní zdroje, a proto jeho zahraniční obchod tradičně charakterizuje dovoz průmyslových a energetických surovin pro užití ve zpracovatelském průmyslu, a naopak vývoz výrobků zpracovatelského průmyslu s vysokou přidanou hodnotou. Důsledkem je, že podíl zpracovaných výrobků na celkovém japonském dovozu je relativně velmi malý, což je předmětem kritiky vyspělých průmyslových zemí. Naopak řada důležitých japonských průmyslových odvětví je závislá na exportu (automobilový průmysl, elektrotechnický průmysl, všeobecné strojírenství).

Podrobné statistické údaje o zahraničním obchodu Japonska jsou k dispozici na internetových stránkách japonského ministerstva financí:

<http://www.mofa.go.jp/english/files.htm>

6.1. Obchodní balance za posledních 5 let

Japonský zahraniční obchod v roce 2003 skončil přebytkem ve výši 10 186 mld. JPY, což odpovídá 87,9 mld. USD. Stalo se tak díky meziročnímu nárůstu vývozu o 4,7% při současném růstu dovozu o 5,1%. Zvýšení hodnoty japonského vývozu v prostředí pomalejšího rozvoje ekonomik většiny průmyslově rozvinutých zemí (zejména EU) je podle japonských ekonomů zřetelným signálem oživení dlouhodobě stagnující japonské ekonomiky a také důkazem, že Japonsko je i nadále schopno udržet si konkurenceschopnost na světových trzích, a to zejména technologickým rozvojem a rychlými inovacemi.

Tab. 6.1. Vývoj zahraničního obchodu Japonska v letech 1999-2003

Hodnoty obchodu uvedeny v miliardách (10⁹) USD a JPY

Rok	Vývoz			Dovoz			Balance			Průměrný roční kurz USD/JPY
	hodnota v mld. USD	hodnota v mld. JPY	index (JPY, %)	hodnota v mld. USD	hodnota v mld. JPY	index (JPY, %)	hodnota v mld. USD	hodnota v mld. JPY	index (JPY, %)	
1999	417,3	47 548	93,9	309,5	35 268	96,2	107,8	12 280	87,8	113,94
2000	479,3	51 654	108,6	379,8	40 938	116,1	99,4	10 716	87,3	107,78
2001	402,9	48 979	94,8	348,9	42 416	103,6	54,0	6 563	61,2	121,58
2002	416,4	52 109	106,4	337,4	42 228	99,6	79,0	9 881	150,6	125,14
2003	470,5	54 548	104,7	382,6	44 362	105,1	87,9	10 186	103,1	115,94

Pramen: Webová stránka japonského ministerstva financí, publikace Monthly Statistics of Japan

Pozn. 1: “index JPY” je podíl hodnoty obchodu v JPY pro příslušný rok a hodnoty pro rok předcházející, vyjádřený v procentech

Pozn. 2: hodnoty japonských statistik jsou uváděny v JPY, hodnoty v USD byly stanoveny přepočtením v poměru průměrného ročního kurzu USD/JPY

6.2. Teritoriální struktura zahraničního obchodu

Regionálně jsou pro japonský zahraniční obchod nejvýznamnější oblastí země Asie s celkovým podílem na vývozu 46,4% a na dovozu 44,5% za rok 2003. Japonský vývoz do asijských zemí v roce 2003 vykázal mimořádnou dynamiku, když v meziročním dolarovém srovnání vzrostl o 21,8%. Rovněž dovoz z těchto zemí narostl oproti předcházejícímu roku o výrazných 16%, přebytek bilance s tímto regionem ale přesto vzrostl o nebývalých 47,7%. Na japonském vývozu do asijských států se nejvíce podílejí trhy čtyř tzv. „nově industrializovaných ekonomik“ (NIE), což jsou Jižní Korea, Tchajwan, Hongkong a Singapur. Japonsko si se zeměmi NIE stále udržuje velmi aktivní obchodní bilanci, kdy přebytek s těmito zeměmi v roce 2003 činil 71,5 mld. USD, což představuje 81,3% celkového japonského obchodního přebytku a o 21,4% více než v roce 2002. Nejdynamičtější je však obchod s Čínou, kde japonský vývoz v roce 2003 meziročně zaznamenal druhý největší přírůstek, a to o 43,7% (po Rusku s 87,2%, kde jde však o řádově menší objemy obchodu).

Na druhém místě v důležitosti pro japonskou ekonomiku je obchod se zeměmi Severní Ameriky (USA a Kanada) s podílem na vývozu v roce 2003 ve výši 26,2% a na dovozu 17,4%. Obchod s tímto regionem také generuje největší část japonského přebytku obchodní bilance – 56,7 mld. USD. Ve srovnání s rokem 2002 ovšem došlo ke zmenšení podílu vývozu i dovozu do tohoto regionu na celkovém objemu, stejně tak se ztenčil i přebytek ve vzájemné bilanci. To, že Japonsko je stále tak úspěšné na severoamerickém trhu svědčí o trvalé vysoké konkurenceschopnosti japonských výrobků, zejména výrobků s vysokou technologickou úrovní. Tento přebytek byl, a stále do určité míry i nyní je příčinou politicko-obchodních sporů Japonska s USA. USA usilují o ještě větší otevřenost a liberalizaci japonského trhu.

Tab. 6.2. Teritoriální struktura zahraničního obchodu v roce 2003 po regionech

Region	Vývoz			Dovoz			Bilance
	hodnota mld USD	index %	podíl %	hodnota mld USD	index %	podíl %	hodnota mld USD
Asie celkem	218,4	121,8	46,4	170,1	116,0	44,5	48,3
Asijské NIE	110,4	116,9	23,5	38,9	109,6	10,2	71,5
ASEAN	61,1	109,7	13,0	58,5	113,4	15,3	2,6
Oceánie	12,2	119,6	2,6	17,8	107,9	4,7	-5,6
USA+Kanada	123,1	97,6	26,2	66,4	102,3	17,4	56,7
Stř+Již Amer.	16,6	101,8	3,5	10,4	108,3	2,7	6,2
Záp. Evropa	77,0	118,1	16,4	54,5	112,1	14,2	22,5
EU	72,0	117,6	15,3	48,9	111,6	12,8	23,1
SVE (vč. Ruska)	4,8	165,5	1,0	5,6	124,4	1,5	-0,8
Blíz. Východ	12,8	112,3	2,7	51,1	125,6	13,4	-38,3
Afrika	5,6	114,3	1,2	6,5	114,0	1,7	-0,9
Celkem svět	470,5	113,0	100	382,6	113,4	100	87,9

Pramen: Publikace Monthly Statistics of Japan

Pozn.: Objemy obchodu jsou uvedeny v miliardách (10⁹) USD. Hodnoty byly získány z japonských statistik přepočtem v poměru průměrného ročního kurzu USD/JPY.

“index” je podíl hodnoty pro rok 2003 a hodnoty pro rok 2002 (v USD) vyjádřený v %

“podíl” je poměr hodnoty pro daný region a hodnoty pro svět celkem (v USD) vyjádřený v %

“NIE” jsou 4 nově industrializované asijské země (Jižní Korea, Tchajwan, Hongkong, Singapur)

“ASEAN” tvoří tyto země: Thajsko, Filipíny, Indonésie, Malajsie, Singapur, Brunej, Vietnam, Laos, Myanmar a Kambodža

“SVE” jsou země bývalého SSSR, Mongolsko a země střední a východní Evropy

Třetím největším obchodním partnerem Japonska je západní Evropa (včetně zemí, které nejsou členy EU) s podílem na vývozu 16,4% a na dovozu 14,2%. Přebytek obchodní bilance se západní Evropou v roce 2003 zaznamenal výrazný nárůst, a to o 35,5%.

Dovoz energetických surovin z oblasti Blízkého Východu způsobuje, že na japonském dovozu se tento region podílí více než 13,4%, zatímco na vývozu jen 2,7%. Z této disproporce plynoucí obchodní deficit je značný, v roce 2003 činil 38,3 mld. USD. Toto číslo představuje nárůst o 30,7% oproti předchozímu roku, což je mimo jiné připisováno i vyšší spotřebě energie v rozjíždějící se japonské ekonomice.

Region Ruska a zemí střední a východní Evropy (včetně zemí bývalého SSSR) je z hlediska zahraničního obchodu pro Japonsko téměř zanedbatelný s podílem pouhých 1,0% na vývozu a 1,5% na dovozu. S Ruskem samotným má Japonsko zápornou obchodní bilanci ve výši 2,5 mld. USD, a to zejména díky dovozu surovin. Vývoz do Ruska, i když objemem stále nepatrný, však prudce roste, v roce 2003 tento nárůst činil 87,2%.

Podrobnější číselné údaje o teritoriální struktuře zahraničního obchodu Japonska jsou uvedeny v tabulkách 6.2. a 6.3.

Tab. 6.3. Teritoriální struktura zahraničního obchodu v roce 2003 po jednotlivých vybraných zemích

Země	Vývoz			Dovoz			Bilance
	hodnota v mld. USD	index %	podíl %	hodnota v mld. USD	index %	podíl %	hodnota v mld. USD
USA	115,7	97,4	24,6	58,9	102,1	15,4	56,8
Čína	57,2	143,7	12,2	75,3	122,0	19,7	-18,1
Jižní Korea	34,7	121,3	7,4	17,9	115,5	4,7	16,8
Tchajwan	31,1	118,7	6,6	14,3	105,1	3,7	16,8
Hongkong	29,8	117,3	6,3	1,3	92,9	0,3	28,5
Thajsko	16,0	121,2	3,4	11,9	113,3	3,1	4,1
Singapur	14,8	104,2	3,1	5,4	108,0	1,4	9,4
Malajsie	11,2	101,8	2,4	12,6	112,5	3,3	-1,4
Austrálie	9,9	119,3	2,1	15,1	107,9	3,9	-5,2
Indonésie	7,2	116,1	1,5	16,4	116,3	4,3	-9,2
Saúdská Arábie	3,7	97,4	0,8	14,6	125,9	3,8	-10,9
SAE	3,6	124,1	0,8	14,3	123,3	3,7	-10,7
Německo	16,4	116,3	3,5	14,2	114,5	3,7	2,2
Velká Británie	13,2	110,0	2,8	5,8	107,4	1,5	7,4
Nizozemsko	11,7	110,4	2,5	1,9	105,6	0,5	9,8
Rusko	1,8	187,2	0,4	4,2	127,3	1,1	-2,4

Pramen: Publikace Monthly Statistics of Japan

Pozn.: Hodnoty obchodu jsou uvedeny v miliardách (10⁹) USD. Hodnoty byly získány z japonských statistik přepočtem v poměru průměrného ročního kurzu USD/JPY

“index” je poměr hodnoty pro rok 2003 a pro rok 2002 (v USD) vyjádřený v %

“podíl” je poměr hodnoty pro danou zemi a hodnoty pro svět celkem (v USD) vyjádřený v %

6.3. Komoditní struktura

6.3.1. Komoditní struktura vývozu

Komoditní struktura japonského vývozu se v posledních desetiletích silně měnila. V 60. letech byl hlavním vývozním artiklem textil a textilní zboží (30% celkového vývozu), následovaný strojním zařízením (25%). V současnosti jsou hlavními vývozními položkami elektrotechnické zboží (21,7%), strojírenská technika obecně (20,2%) a spotřební zboží trvalého charakteru (19,3%). Z toho největší položku tvoří osobní automobily (14,5%). Textilie a textilní výrobky, jejichž vývoz kdysi Japonsku pomohl vybudovat jeho silnou ekonomiku, se dnes podílejí na exportu jen velmi málo - 1,4%. Důležitou vývozní komoditou jsou rovněž průmyslové materiály (18,9%), z nichž vývoz průmyslových chemikálií se na celkovém vývozu podílí 8,1%.

6.3.2. Komoditní struktura dovozu

Vzhledem k tomu, že Japonsko nemá vlastní energetické zdroje, největší položku v japonském dovozu tvoří už tradičně minerální paliva (21,1%). Dovoz této komodity v roce 2003 se v meziročním srovnání zvýšil dokonce o 23,4%.

Tab. 6.4. Komoditní struktura zahraničního obchodu v r. 2003

Skupina výrobků		Vývoz			Dovoz		
		hodnota mld USD	index %	podíl %	hodnota mld USD	index %	podíl %
Potraviny a zboží přímé spotřeby		2,1	105,0	0,5	44,0	105,8	11,5
Průmyslové materiály		89,1	113,9	18,9	160,6	118,9	42,0
z toho	suroviny	4,1	117,1	0,9	19,5	112,7	5,1
	minerální paliva	1,8	112,5	0,4	80,6	123,4	21,1
	průmyslové chemikálie	38,1	117,2	8,1	28,3	115,0	7,4
	kovy	22,7	113,5	4,8	12,0	122,4	3,1
	textilie	6,1	107,0	1,3	4,0	111,1	1,0
Výrobní prostředky		263,9	114,6	56,1	104,4	112,7	27,3
z toho	stroje mechanické	95,2	112,1	20,2	40,8	111,5	10,7
	elektrické stroje	102,1	117,1	21,7	46,3	113,8	12,1
	dopravní zařízení	44,2	113,9	9,4	8,4	115,1	2,2
Spotřební zboží		3,5	109,4	0,7	31,1	109,9	8,7
	textilní výrobky	0,7	100,0	0,1	20,3	110,3	5,3
Zboží dlouhodobé spotřeby		91,0	107,7	19,3	33,3	111,0	8,7
z toho	zařízení domácnosti	0,5	125,0	0,1	1,3	118,2	0,3
	domácí elektr. spotřebiče	2,3	115,0	0,5	5,5	105,8	1,4
	osobní auta	68,1	109,0	14,5	7,0	111,1	1,8
	motocykly a jízdní kola	6,1	105,2	1,3	1,2	120,0	0,3
	hračky a hudební nástroje	8,6	96,6	1,8	3,9	108,3	1,0
CELKEM		470,5	113,0	100,0	382,6	113,4	100,0

Pramen: Publikace Monthly Statistics of Japan

Pozn.: Objemy obchodu jsou uvedeny v miliardách (10^9) USD. Hodnoty byly získány z japonských statistik přepočtem v poměru průměrného ročního kurzu USD/JPY

“index” je podíl hodnoty pro rok 2003 a hodnoty pro rok 2002 (v USD) vyjádřený v %

“podíl” je podíl hodnoty pro danou skupinu výrobků a celkové hodnoty vývozu/dovozu vyjádřený v %

Dovozy průmyslové elektrotechniky a strojírenské techniky, které mají relativně velký podíl na celkovém japonském dovozu (12,1% a 10,7%), byly v roce 2003 o 13,8%, resp. 11,5% vyšší než v roce 2002. Značný nárůst dovozu zaznamenaly kovy (o 22,4%) a motocykly a jízdní kola (o 20%), podíly těchto komodit na celkovém japonském dovozu jsou však minimální.

Stále významnější položkou v japonském dovozu jsou potraviny (11,5%), jejichž dovoz v roce 2003 dosáhl hodnoty 44 mld. USD. Lze očekávat, že objem dovozu potravin i jejich podíl na celkovém dovozu bude mít dlouhodobý rostoucí trend.

Komoditní strukturu vývozu i dovozu hlavních skupin výrobků, jejich dynamiku a podíl na celkovém objemu obchodu dokumentuje výše uvedená tabulka 6.4.

6.4. Dovozní podmínky a dokumenty, celní systém, kontrola vývozu

Japonsko bylo a je předmětem kritiky za obtížný přístup na japonský trh a nerovné podmínky v zahraničním obchodu. Od roku 1995 byl prováděn plán deregulace, který přispěl k liberalizaci zahraničního obchodu a odstranění netarifních překážek bránících přístupu zahraničního zboží na japonský trh v 1000 položkách. Na základě Uruguayského kola se zavázalo Japonsko liberalizovat dovoz zemědělských výrobků.

Na základě tlaku USA Japonsko otevřelo trh s automobilovými součástkami a některých potravin (především masa, rýže, čerstvého ovoce a zeleniny). Další součástí liberalizace dovozu je omezení restrikcí při dovozu farmaceutických výrobků, zdravotnické techniky, telekomunikační techniky apod.

Legislativním základem pro zahraniční obchod je Zákon o devizové kontrole a kontrole zahraničního obchodu (Foreign Exchange and Foreign Trade Control Law), ke kterému se vztahují další předpisy, jako např. Nařízení o kontrole dovozu (Import Trade Control Order), Nařízení o devizové kontrole (Foreign Exchange Control) pro nehmotný obchod a Nařízení o kontrole exportu (Export Trade Control Order). Příslušnými institucemi pro zahraniční obchod jsou METI (Ministry of Economy, Trade and Industry), MoF (Ministry of Finance) a centrální banka Bank of Japan. V roce 1988 přijalo Japonsko harmonizovaný celní sazebník (HS).

6.4.1. Dovozní režim

Dovozní režim je formálně liberalizovaný, nediskriminačního charakteru, s relativně nízkým celním zatížením, které patří k nejnižším v rámci zemí OECD. Přístup zahraničního zboží ale komplikují netarifní překážky, zejména v oblasti odlišných standardů průmyslových výrobků, atestace a certifikace výrobků na celonárodní nebo na místní úrovni (jednotlivých prefektur), předpisů na ochranu spotřebitele, předpisů na označení zboží, doporučení oborových sdružení, zdravotních předpisů a kontrol apod.

Japonsko vůči ČR nikdy nepoužilo antidumpingové řízení. Dosavadní klasifikace japonského ministerstva zemědělství, lesnictví a rybolovu řadí ČR do 2. skupiny zemí v implementaci japonského zákona o kontrole infekčních onemocnění domácích zvířat. Tato skutečnost zatím znemožňuje dovoz masa a masných výrobků z ČR. Žádost o přeřazení ČR do skupiny 1, což by umožnilo export uvedených výrobků, byla s příslušným materiálem Státní veterinární správy ČR předána japonské straně už v roce 2001, nebyla však ke dni zpracování této zprávy ještě vyřízena.

ČR bylo až do dne vstupu do EU na seznamu zemí, které mohly využívat výhod japonského systému GSP (Generalized System of Preferences). Počínaje 1.5.2004 byly všechny země, které se staly novými členy EU, z tohoto seznamu vyřazeny.

Důležitou součástí splnění dovozních podmínek jsou požadavky na dodržení průmyslových a spotřebitelských standardů, na označení výrobků včetně japonského označení a popisu, bezpečnostních a hygienických standardů, farmaceutických předpisů apod.

Výrobkové standardy publikuje instituce Japanese Standards Association (JSA), která je součástí ministerstva hospodářství, obchodu a průmyslu (METI). Aktuální průmyslové standardy lze objednat na URL adrese www.jsa.or.jp/default_english.asp.

Japonská agentura **JETRO (Japan External Trade Organization)** vydává publikace, kde jsou popsány rozdíly mezi japonskými a mezinárodními výrobními normami. Tyto publikace pod názvem „Difference from International Standards“ lze získat od Standards Information Service, JETRO Tokyo. Řadu důležitých informací lze samozřejmě nalézt i na webové stránce www.jetro.go.jp/se/e/standards_regulation/index.html.

Informace o regulačních předpisech pro dovoz hlavních kategorií výrobků jsou souhrnně uveřejněny v publikacích JETRO (např. „Handbook for Agricultural and Fishery Products Regulations“, „Handbook for Imported Foods“, „Handbook for Industrial Products Import Regulations“, „Handbook for Consumer Products Import Regulations“, „Trade and Labeling“ aj.). Také tyto publikace lze získat od Standards Information Service, JETRO Tokyo, ale měly by být rovněž k dispozici k nahlédnutí a ke studiu ve všech zahraničních kancelářích JETRO, včetně kanceláře JETRO v Praze. Pro jednotlivé druhy výrobků jsou regulační předpisy pro jejich dovoz také popsány v marketingových zprávách JETRO („JETRO Japanese Market Report“), které jsou dostupné jak v tištěné podobě, tak i na internetu na URL adrese www.jetro.go.jp/ec/e/market/jmr/index.html. Existuje řada komodit, k jejichž dovozu je třeba licence nebo na které se vztahují množství kvóty. Seznam těchto komodit stanoví METI v tzv. „Import Notices“, které jsou neustále aktualizovány. V tomto věstníku jsou uváděny neliberalizované položky dovozu (např. některé potraviny, uran, opium, chemikálie, vakcíny, výbušniny, jaderné reaktory, motory pro vojenská letadla, válečné lodě, zbraně a další vojenský materiál), zvířata a rostliny a jejich deriváty spadající pod Washingtonskou konvenci, a kontrolované zboží podle Montrealského protokolu.

Existuje pět kategorií importních omezení:

1. výrobky vyžadující povolení dovozu (výrobky, na jejichž dovoz jsou stanoveny kvóty - např. obilí, zbraně, léky, ryby),
2. výrobky vyžadující potvrzení dovozu předem (nutné potvrzení příslušného japonského ministerstva, do jehož kompetence daný dovoz spadá),
3. výrobky vyžadující specifickou dokumentaci při celním odbavení (většinou podle země původu - především u potravin),
4. výrobky, jejichž dovoz je zakázán,
5. výrobky, na něž se vztahují zvláštní požadavky nebo jejichž dovoz je zcela zakázán - ohrožené druhy zvířat a rostlin dovážené ke komerčním účelům, pornografie, padělané značkové výrobky, výrobky porušující patentová a autorská práva, nebezpečné drogy.

6.4.2. Doklady vyžadované při dovozu

Základními doklady pro celní odbavení v dovozu zboží do Japonska jsou obchodní faktura ve trojím vyhotovení (forma není předepsána), dvě kopie balicího listu a nákladní list (B/L - Bill of Lading, AWB - Air Way Bill). Pro odbavení zboží v preferenčním režimu jako GSP (General System of Preference) je třeba doložit doklad o původu zboží s doložkou, potvrzující, že zboží nebylo do Japonska reexportováno přes třetí zemi.

U řady výrobků (především u potravin a nápojů nebo zboží přicházejícího do styku s nimi, jako je např. sklo, keramika, kovové nádoby, u kosmetiky, atd.) je nutno při dovozu prokázat jejich zdravotní nezávadnost podle japonských norem. Podobně je třeba předkládat doklad o splnění požadovaných norem, např. bezpečnosti u elektrotechnických výrobků. Seznam výrobků, které podléhají schválení japonských úřadů, lze získat od všech zahraničních kanceláří agentury JETRO. **Kontaktní údaje zastoupení JETRO v Praze jsou:**

JETRO Praha
Pařížská 11/67
110 00 Praha 1
tel: 02-2481-7470, fax: 02-2481-3998

Všeobecně je povinností japonského dovozce, aby si příslušné předpisy ověřil a o požadovaných průvodních dokumentech a dalších požadavcích informoval svého partnera. V zájmu českého vývozce je se na tyto záležitosti japonského dovozce výslovně dotázat, neboť o obchod s ČR projevují zájem v poslední době i menší méně zkušené japonské obchodní firmy.

6.4.3. Kontrola vývozu

Zboží ve vývozu nepodléhá množstevním omezením nebo licenčnímu řízení. Vývoz technologií a zařízení dvojího použití podléhá schválení zvláštní komise ministerstva hospodářství, obchodu a průmyslu (METI).

V oblasti exportu je zahraniční obchod omezen pouze limity, které na nátlak USA Japonsko stanovilo pro vývoz některých citlivých komodit (např. oceli, osobních automobilů, polovodičových součástek apod.).

6.5. Ochrana domácího trhu

Japonsko je členem Světové obchodní organizace (WTO) a pro dovoz uplatňuje především celní opatření vyplývající z Celního zákona (Tariff Law, Tariff Schedule Law). Silná ochrana trhu byla uplatňována doposud např. v oblasti dovozu rýže. Tarifní opatření uplatňuje Japonsko u některých druhů zboží, jehož ceny jsou v zahraničí výrazně nižší - např. u koženého zboží, obuvi a potravinářských výrobků.

Kromě tarifních opatření a dovozních kvót existuje v Japonsku řada netarifních překážek dovozu. Dovážené výrobky musí získat certifikát podle japonských norem (bezpečnosti, technické spolehlivosti, zdravotní nezávadnosti apod.), což je v řadě případů dlouhodobá a velmi nákladná záležitost. Za každou oblast zodpovídá zpravidla jiné resortní ministerstvo. Získání těchto atestů je pro zahraničního dodavatele přímo, již z jazykových důvodů, velmi obtížné.

Pro řadu potravinářských a zemědělských výrobků jsou určeny dovozní množstevní kvóty, které vždy před začátkem první a druhé poloviny rozpočtového roku vyhlašuje ministerstvo zemědělství, lesnictví a rybolovu (Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries – MAFF). Kvóty jsou zveřejňovány na webových stránkách MAFF na URL adrese www.maff.go.jp/e/index.html.

Pro zboží skupiny existují předpisy spotřebitelského označení v japonštině a také způsob označení podléhá schválení japonských úřadů. Pro dovoz masných výrobků, ovoce, zeleniny, řezaných květin apod., platí velmi přísné zdravotní a sanitární normy. Orientaci v této velmi složité problematice však v poslední době začaly výrazně pomáhat informace zveřejňované na webových stránkách různých, zejména vládních organizací. Např. na výše

uvedené adrese MAFF je zpřístupněn soubor norem a předpisů pro balení potravinářských výrobků.

Dalším závažným problémem je komplikovaná distribuční síť s nepřehlednou strukturou velkoobchodu a maloobchodu a obchodní praktiky japonských firem, průmyslových sdružení, které upřednostňují vlastní produkci.

6.6. Zóny volného obchodu

Zóny volného obchodu nejsou v Japonsku zřízeny.

7. EKONOMICKÁ A OBCHODNÍ SPOLUPRÁCE S ČR

7.1. Smluvní základna

Výměnou nót mezi velvyslanectvím Japonska v Praze (nóta ze dne 25.3.1994) a Ministerstvem zahraničních věcí ČR (nóta č.j. 88.048/94-MPO ze dne 21.4.1994) byla oběma stranami formálně potvrzena sukcese České republiky do smluv, které byly uzavřeny s Japonskem bývalým Československem a měly účinnost ke dni jeho zániku. V ekonomické oblasti se jedná o tyto smlouvy:

1. Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Japonskem o zamezení dvojího zdanění oboru daní z příjmu, Praha, 11.10.1977, č. 46/1979 Sb.
2. Obchodní dohoda mezi vládou České a slovenské federativní republiky a vládou Japonska, Tokio, 24.4.1992, č. 570/1992 Sb.

Výměnou nót mezi velvyslanectvím Japonska v Praze (nóta ze dne 13.4.2004) a Ministerstvem zahraničních věcí ČR (nóta č.j. 103254/2004-MPO-III ze dne 13.4.2004) byla v souvislosti se vstupem ČR do EU k 1.5.2004 výše uvedená Obchodní dohoda s Japonskem vypovězena. Její platnost bude ukončena k datu 30.6.2004. Tak jako všechny ostatní bilaterální obchodní dohody ČR bude nahrazena obchodně politickým režimem v rámci společné unijní obchodní politiky.

7.2. Bilance vzájemné obchodní výměny za posledních 5 let

Na počátku 90. let měla bývalá ČSFR s Japonskem téměř vyrovnanou obchodní bilanci, od roku 1993 je však obchodní bilance s Japonskem pasivní a navzdory růstu exportu z ČR do Japonska od r. 2000 deficit vzájemného obchodu stále narůstá. V roce 2003 již dosáhl dle údajů Českého statistického úřadu více než 1 miliardy USD, což je téměř 40% celkového deficitu českého zahraničního obchodu.

Dovoz z Japonska do ČR stále narůstá, průměrný meziroční přírůstek za 5 let do r. 2001 byl přibližně 8%, v r. 2002 se však náhle zvýšil na 24% a v roce 2003 vyskočil až na téměř 40%. Trvalý trend růstu dovozu je vysvětlitelný aktivním pronikáním japonských firem na český trh, přičemž skokové nárůsty v letech 2002 a 2003 jsou s největší pravděpodobností důsledkem zahájení výstavby na mnoha nových investičních akcích japonských firem v ČR. Ty pro své nové výrobní provozy dovážejí převážně z Japonska technologie, jejichž hodnota se pohybuje v průměru kolem 50% vstupních nákladů investice. Propad bilance bilaterálního obchodu je proto třeba vidět jako "daň" za přímé japonské investice v ČR.

Zatímco v letech 1996 až 1999 se objem vývozu z ČR do Japonska dle české statistiky mírně snižoval, od roku 2000 začal opět růst. V roce 2003 vývoz do Japonska v meziročním srovnání dále vzrostl, a to o více než 21 milion USD, což představuje přírůstek o 15%. Ani tyto nárůsty však nemohly zabránit dalšímu propadu salda obchodní bilance.

Mezi údaji českých statistik a japonských statistik o objemech bilaterálního obchodu jsou tradičně velké rozdíly, udávané objemy obchodu se často liší o stovky procent a je proto otázkou, nakolik jsou výše uváděná čísla spolehlivá. Úvahám, co je příčinou těchto rozdílů, bylo již věnováno mnoho prostoru. Nejpravděpodobnějším vysvětlením je to, že mnoho zboží zejména při dovozu z Japonska prochází přes konsignační sklady japonských firem v jiných

evropských zemích. Když zboží opouští Japonsko, je pro japonské statistiky jako země určení vedena země, kde je umístěn sklad, protože mnohdy teprve dodatečně je určeno, do které cílové země bude zboží distribuováno. Naopak při celním řízení při vstupu zboží do ČR je jako země, odkud je zboží dováženo, uváděna země původu. Analogicky totéž může platit i při vývozu zboží z ČR do Japonska, jen s tím rozdílem, že pravděpodobně méně českého zboží prochází sklady ve třetích zemích. Někteří japonští odborníci tvrdí, že v českých statistikách se jako země určení objeví Japonsko vždy, je-li vyváženo japonskou firmou, a to i tehdy, je-li fakticky určeno pro trh třetí země. Z toho vyplývá, že blíže skutečnosti jsou statistické údaje úřadů země o dovozu do této země, než údaje o vývozu.

Abychom dokumentovali, do jaké míry jsou české a japonské statistické údaje o bilaterálním obchodu mezi ČR a Japonskem rozdílné, v následující tabulce 7.1. jsou uvedeny jak hodnoty ze statistik Českého statistického úřadu, tak i hodnoty ze statistik japonského ministerstva financí, obojí přepočtené na společné dolarové vyjádření. Z tabulky je vidět, že údaje o českém exportu do Japonska se liší „poměrně málo“, japonská čísla jsou v průměru asi o 35% vyšší. Naproti tomu údaje o dovozu z Japonska do ČR se liší velmi podstatně, japonské hodnoty jsou mnohem nižší a tvoří jen asi 30 až 40% hodnot českých.

V tabulce jsou uvedeny hodnoty bilance obchodní výměny, a to jak založené na českých statistikách, tak i na japonských statistikách. Vzhledem k pravidlu, že věrohodnější jsou statistické údaje o dovozu, byly pro zajímavost v tabulce spočteny i hodnoty bilance vycházející z japonských údajů o dovozu (tj. vývozu z ČR) a z českých údajů o dovozu. Tato bilance je označena jako smíšená. Je však patrné, že i když takto spočtená bilance vychází pro český obchod příznivěji, nejsou rozdíly oproti bilanci dle českých statistik nijak zásadní.

Adresy internetových stránek, na nichž jsou k dispozici statistické údaje o zahraničním obchodu jsou:

Český statistický úřad: <http://dw.czso.cz/pls/stazo/stazo.stazo>
 Japonské ministerstvo financí: <http://www.mof.go.jp/english/files.htm>

Podrobnější přehled o obchodu s Japonskem a jeho dynamice v posledních 5 letech poskytuje následující tabulka.

Tab. 7.1. Vývoj obchodu s Japonskem v letech 1999 - 2003

Rok	Vývoz z ČR			Dovoz do ČR			Bilance		
	dle ČSÚ		dle MoF	dle ČSÚ		dle MoF	dle ČSÚ	dle MoF	smíšená
	mil. USD	index %	mil. USD	mil. USD	index %	mil. USD	mil. USD	mil. USD	mil. USD
1999	74,85	90,9	103,2	567,81	107,7	185,7	-492,96	-82,5	-464,6
2000	116,66	155,9	156,0	615,71	108,4	251,8	-499,06	-95,8	-459,7
2001	124,71	106,9	172,2	674,86	109,6	261,1	-550,16	-88,9	-502,7
2002	141,19	113,2	181,8	838,42	124,2	333,3	-697,24	-151,5	-656,6
2003	162,47	115,1	214,2	1168,65	139,4	597,7	-1006,2	-383,5	-954,5

Pramen: statistika Českého statistického úřadu (ČSÚ), statistika japonského ministerstva financí (MoF)

Pozn.: Údaje japonských statistik v JPY přepočítány na USD dle průměrného ročního kurzu - viz. tab. 6.1.

“index” je meziroční index, tj. poměr hodnoty za daný rok a hodnoty za rok předcházející vyjádřený v %

„Bilance smíšená“ je rozdíl hodnoty vývozu z ČR dle MoF a dovozu do ČR dle ČSÚ

7.3. Komoditní struktura českého vývozu/dovozu

7.3.1. Komoditní struktura vývozu z ČR do Japonska

Podle údajů Českého statistického úřadu se na vývozu z ČR do Japonska v roce 2003 **nejvíce podílela skupina výrobků strojírenské techniky** (HS 84 – reaktory, kotle, přístroje, nástroje mechanické) s celkovým objemem vývozu ve výši 36,35 mil. USD. V této skupině došlo oproti roku 2002 k nárůstu vývozu o 15,1 mil. USD, což představuje meziroční zvýšení o více než 70%. Vývoz strojírenské techniky tak dosáhl již 22,37% celkového vývozu z ČR do Japonska, zatímco v roce 2000 to bylo jen 7,5%, tedy jen třetina dnešního stavu. Lze doufat, že uvedený nárůst je trvalým jevem v důsledku zvyšující se konkurenceschopnosti českého strojírenského průmyslu. Podrobnější pohled do statistiky ČSÚ ukazuje, že více než polovinu objemu vývozu strojírenské techniky tvoří vstřikovací čerpadla pro pístové spalovací motory (HS 84133091) - 20,38 mil. USD.

Druhou největší nosnou položkou českého vývozu do Japonska se v r. 2003 nově staly části, součásti vozidel motorových osobních aj., traktorů (HS 8708), jejichž vývoz dosáhl objemu 18,86 mil. USD. Oproti vývozu v roce 2002 (4,44 mil. USD) tak došlo k více než zčtyřnásobení výše objemu. Tento bezprecedentní skok je bezpochyby odrazem přílivu japonských investic do automobilového průmyslu. Japonské společnosti působící v ČR totiž obvykle vyvážejí značnou část své produkce zpět do Japonska, lze proto očekávat, že s rostoucími investicemi se bude zvyšovat i úroveň této exportní položky.

Na třetím místě je tradiční komodita českého vývozu do Japonska, jíž je **sklo a skleněné výrobky** (HS 70). Objem vývozu do Japonska v r. 2003 dosáhl výše 17,88 mil. USD (11% celkového objemu vývozu), což je o 18% více než v roce 2002. Šlo převážně o sklo křišťálové stolní domácké a sklo nápojové, a dále o skleněné perly. Zatímco vývoj do roku 2001 spíše nasvědčoval tomu, že poptávka bude stagnovat, nárůsty v letech 2002 a 2003 ukazují na fakt, že české sklářské umění má v Japonsku i nadále mimořádně vysoké renomé.

Čtvrtou největší položkou českého vývozu do Japonska v r. 2003 bylo řezivo z jehličnatého dřeva (HS 440710), jehož objem vývozu dosáhl hodnoty 13,19 mil. USD, což představuje oproti roku 2002 pokles o cca 16%.

Až **na pátém místě** skončil vítěz let 2000-2002, **tantalové pevné elektrické kondenzátory** (HS 853221), jejichž vývoz v roce 2003 dosáhl objemu 9,68 mil. USD. Vývoz této položky mírně klesal již v minulých letech, meziročně byl tento pokles v roce 2001 17% a v roce 2002 12%. Propad na pouhých 44% hodnoty vývozu roku 2002 (22,18 mil. USD) je však překvapivý. Jde zřejmě o výrobky ze závodu AVX Czech Republic s.r.o. v Lanškrouně, který byl jednou z prvních japonských investic v ČR (1992). Formálně jde o investici britskou, protože český závod je dceřinnou společností britské firmy AVX Ltd., UK, která je ovšem vlastněna japonskou společností Kyocera Corporation.

Konečně **na šestém místě je** další tradiční komodita českého vývozu do Japonska – **chmel** (chmelové šišťice drcené – HS 121020), jehož se v roce 2003 vyvezlo za 9,36 mil. USD, což je hodnota téměř identická s vývozem v roce 2002.

7.3.2. Komoditní struktura dovozu z Japonska do ČR

Podle českých statistik se **největší položkou dovozu v roce 2003 staly přístroje elektrického záznamu a reprodukce zvuku a TV obrazu** (HS 85) s objemem 383,72 mil. USD, což představuje meziroční nárůst o 54,2%. V rámci této skupiny tvoří největší položky elektronické integrované obvody (HS 8542) za 80,70 mil. USD (nárůst o 64,6%) a přístroje pro televizní a rozhlasové vysílání (HS 8525) za 65,65 mil. USD (nárůst o 76,5%).

Na druhém místě v dovozu z Japonska stojí **výrobky strojírenské techniky** (HS 84 – reaktory, kotle, přístroje, nástroje mechanické) s objemem 363,69 mil. USD. I v této skupině výrobků došlo k výraznému nárůstu dovozu, a to o 43%. Zde dovozu dominují části výpočetních strojů (HS 8473) s objemem 61,67 mil. USD (meziroční nárůst o 26,1%) a výpočetní technika (HS 8471) s objemem 41 mil. USD. Na třetím místě v dovozu strojírenské techniky byla čerpadla a vzduchové kompresory (HS 8414), kterých se dovezlo za 35,49 mil. USD, a na místě čtvrtém mechanické stroje s individuální funkcí (HS 8479) za 31,3 mil. USD.

Na třetím místě je dovoz motorových vozidel (HS 87) v objemu 135,96 mil. USD (nárůst o 38,5%), z čehož dovoz nových osobních aut (HS 8703) tvoří 94,2 mil. USD (nárůst o 50,7%).

Na čtvrtém místě v dovozu je skupina výrobků - optické přístroje a chirurgické nástroje (HS 90) v objemu 119,3 mil. USD, což představuje meziroční nárůst o 29,4%. Z toho tvoří největší část fotokopírovací přístroje (HS 9009) za 19,01 mil. USD, výrobky s tekutými krystaly (HS 9013) za 18,77 mil. USD, lékařské nástroje (HS 9018) za 16,84 mil. USD, přístroje pro fyzikální a chemické rozborů (HS 9027) za 15,07 mil. USD a přístroje fotografické (HS 9006) za 9,64 mil. USD.

Výše uvedené čtyři skupiny výrobků představují **85,8%** celkového dovozu z Japonska.

7.4. Perspektivní odvětví pro české exportéry

Japonsko je pro české vývozce zajímavý a perspektivní trh i přes to, že je obtížné na něj proniknout a že je velmi náročné na čas i na vynaložené úsilí navázat nové obchodní vazby s japonskými partnery. Jedná se o rozsáhlý trh s vysokou spotřebou potravin, spotřebního zboží, surovin, průmyslových materiálů a polotovarů, strojního zařízení a komponentů pro průmyslovou spotřebu. Perspektivní položky vývozu lze najít ve všech zbožových skupinách. Dosavadní vývoj českého vývozu naznačuje, že čeští vývozci nedoceňují možnosti japonského trhu, neoprávněně se domnívají, že na japonský trh s novými výrobky nelze proniknout a nepřístupují proto k japonskému trhu s potřebnou aktivitou.

K hlavním cílům vývozu do Japonska by mělo patřit

- zvyšování podílu vyvážených výrobků s vyšší přidanou hodnotou
- rozšiřování a zavádění nových položek vývozu zejména u potravin, chemikálií, polotovarů, strojních komponentů a spotřebního zboží

Současné trendy na japonském trhu naznačují, že dlouhodobé udržení objemů vývozu tradičních českých komodit, jako jsou sklo, skleněné výrobky, skleněná bižuterie, křišťálové lustry, a dále chmel a slad, není příliš pravděpodobné.

Objem a hodnota globálního japonského dovozu jsou tak obrovské, že pro každého českého vývozce by mělo být Japonsko jednou z priorit firemní strategie vývozu. Teoreticky veškerá produkce, která nachází odběratele na vyspělých evropských a amerických trzích má naději na vývoz do Japonska, ovšem s výjimkou specifických omezení, jako jsou např. masné výrobky. Na rozdíl od ustálených (ale mylných) představ rozšířených mezi českými výrobci **Japonsko je perspektivním trhem pro nové nápadité výrobky strojírenské techniky i elektrotechniky.** Počet obyvatelstva s vysokou kupní silou tento trh předurčuje pro výrobky, které vycházejí vstříc japonským zvyklostem (např. dárkové předměty), a dále pro veškeré zboží, které reflektuje postupné změny v japonské společnosti: zvyšuje se průměrný věk, lidé lépe pečují o své zdraví, mají více volného času, a proto i více času na své záliby, ale přitom i více šetří.

7.5. Nejdůležitější firmy a joint-ventures ve vzájemném obchodu a v ostatních oblastech ekonomické spolupráce

7.5.1. Obchodní firmy

K významným českým exportérům do Japonska v minulých letech patřily firmy BMC, Tchecomalt Group, Bohemia Hop, Top Hop, Obchodní sladovny Prostějov, Crystalex, Nová Huť Export a.s., Škoda Plzeň, Nikom a.s., Galena, Šmeralovy závody Brno, ŽĎAS, Preciosa, Jablonex, Thonet a další. V poslední době uspěla na japonském trhu firma Linet s dovozem nemocničních lůžek. Tento výčet není jistě úplný, neboť firmy nemají povinnost informovat ZÚ o uskutečněných obchodních případech.

Na českém exportu se stále více podílejí firmy, které v ČR vznikly jako japonské investice do nové výrobní kapacity (viz následující podkapitola), a jejichž výroba se již rozběhla tak, že vnitřní český trh pro ně nestačí. Jde např. o firmy Toray Textile Central Europe, Panasonic AVC Networks Czech, Matsushita Automation Controls, Showa Aluminum Czech, AVX Czech Republic. Jejich zboží je však exportováno především na trhy EU a zemí SVE. Vyjimku tvoří např. firma AVX Czech Republic, která vyváží tantalové kondenzátory ve větším množství i do Japonska.

Podle údajů JETRO Praha v současné době v ČR působí již 66 japonských obchodních firem. Hlavními dovozci zboží z Japonska jsou obchodní pobočky významných japonských výrobců registrované v ČR, např. Bridgestone CR (pneumatiky), Canon CZ (kopírky), Honda Česká republika (automobily), JVC Czech (spotřební elektronika), Konica Minolta Photo Imaging Czech (technika na zpracování fotomateriálu), Konica Minolta Business Solutions Czech (faxy, kopírky a fototechnika), Olympus C&S (lékařské přístroje a fototechnika), Panasonic CR (kancelářská technika), Sony Czech (elektronika), Toyota Motor Czech (automobily) a další.

Na vzájemném obchodu v obou směrech, včetně spolupráce na třetích trzích se významně podílejí japonské tradingové společnosti. Jedenáct z nich má v ČR v současné době svá zastoupení, a to včetně pěti největších, jimiž jsou Mitsubishi Corporation, Mitsui & Co., Ltd., Itochu Corporation, Sumitomo Corporation a Marubeni Corporation. Mezi menší patří Toyota Tsusho Europe S.A. a Meiwa Sales, Co. Ltd.

Společnost Meiwa Corporation bývala téměř výhradním dovozcem českého skla, v roce 2001 ale prošla vnitřní restrukturalizací, v jejímž rámci bylo nákupní oddělení firmy přiřazeno k dceřinné společnosti Meiwa Sales, Co. Ltd. Meiwa Corporation také uzavřela svoji pobočku - organizační složku v Liberci, ale v tomto městě má nyní pobočku společnost Meiwa Sales. Firma teď hledá i jiné komodity, které by mohla z ČR dovážet, např. bižuterii.

Chmel, slad a plzeňské pivo z ČR do Japonska dováží např. Mitsubishi Corporation, zařízení pro minipivovary dováží firma Kanematsu (KGK) Corporation. Pivo Budvar do Japonska dováží malá japonská firma Ikon, nejrůznější druhy piva od lokálních českých pivovarů (včetně piva Velvet) dováží další malá japonská firma Pštros. Becherovku dováží Union Liquors Co., Ltd.

Přehled o japonských obchodních firmách, které mají v ČR svá zastoupení podává následující tabulka. Ne vždy tato zastoupení byla zřízena přímo původní mateřskou firmou se sídlem v Japonsku, v některých případech (např. firmy Canon, Konica Minolta, Olympus, Omron aj.) byla česká pobočka založena dceřinnou společností se sídlem v některé západoevropské zemi (Německo, Velká Británie, Nizozemsko apod.).

Tab. 7.1. Japonské obchodní firmy se zastoupením v ČR

Jméno firmy v ČR	Jméno mateřské firmy	Převažující aktivita
<i>Tradingové společnosti</i>		
Itochu Corporation, Praha Office	Itochu Corporation	trading
Iwatani International Corp.	Iwatani International Corp.	trading
Marubeni Europe Prague	Marubeni Corporation	trading
Mitsubishi Corporation	Mistubishi Corporation	trading
Mitsui & Co., Ltd.	Mitsui & Co., Ltd.	trading
Nichietsu Evropa, s.r.o.	(fyzické osoby)	trading
Okaya Europe, GmbH	Okaya & Co., Ltd.	trading
Sojitz Europe Plc., Czech Office	Sojitz Corporation	trading
Sumitomo Corporation Europe Plc., Praha Branch	Sumitomo Corporation Ltd.	trading
Toyota Tsusho Europe S.A., Czech Branch	Toyota Tsusho Corporation	trading
TY Precision Tools Limited	Toyo Corporation	trading
<i>Společnosti specializující se na obchod a prodej</i>		
Bridgestone CR, s.r.o.	Bridgestone Corporation	pneumatiky
BT Česká republika, s.r.o.	Toyota Industries Corporation Group	nákladní vozy, skladová technika
Canon CZ, s.r.o.	CEE Canon East Europe GmbH	kopírovací stroje
Euronak, s.r.o.	Gomunoinaki Co., Ltd.	gumy, plasty
Fujitsu Siemens Computers, s.r.o	Fujitsu Siemens Computers (Holding) B.V.	IT technologie
GE Fanuc Automation ČR, s.r.o.	GE Fanuc Automation Europe S.A.	CNC/PLC systémy
Hitachi Europe, Ltd.	Hitachi Europe, Ltd.	spotřební elektronika
Honda Česká republika, spol. s r.o	Honda Motor Co., Ltd.	automobily
ITO CS, s.r.o.	ITO Incorporated	audio-video zařízení
JVC Czech, spol s r.o.	JVC Europe, Ltd.	výrobky JVC
Kanematsu (KGK) Corporation	Kanematsu (KGK) Corporation	stroje, přístroje (trading)
Konica Minolta Business Solutions Czech, s.r.o.	Minolta Europe, GmbH	faxy, kopírky a fotoaparáty
Konica Minolta Photo Imaging Czech, s.r.o.	Konica Europe, GmbH	zařízení na vyvolávání filmů
Makita, spol s r.o.	Makita Werkzeug GmbH	elektrické šicí stroje
Meiwa Sales, Co. Ltd.	Meiwa Sales, Co. Ltd.	sklo (trading)
Mitsubishi Heavy Industries Europe, Ltd.	Mitsubishi Heavy Industries Europe, Ltd.	letadla, lodě, výroba elektřiny
Mitutoyo Česko, s.r.o.	Mitutoyo Corporation	měřicí přístroje
Nippon CEC, s.r.o.	Nichietsu Corporation	elektronika (trading)
Nissan ČR, s.r.o.	Summit Development S.A.	automobily
Noritsu Corporation	Noritsu (Deutschland) GmbH	zařízení na vyvolávání filmů
Oki Systems (Czech and Slovak), s.r.o.	OKI Europe Ltd.	PC, tiskárny a faxy
Olympus C&S, spol. s r.o.	Olympus Optical Co. (Europa), GmbH	lékařské zařízení a fotografické přístroje
Omron Electronics, spol. s r.o.	Omron Europe B.V.	průmyslová elektronika
Panasonic CR, s.r.o.	Panasonic Eastern Europe GmbH	výrobky Panasonic
SMC Industrial Automation CZ, s.r.o.	SMC Corporation	součástky pneumatik
Sokkia, spol s r.o.	Sokkia B.V.	měřicí přístroje a jejich servis
Sony Czech, spol. s r.o.	Sony Europe Holding B.V.	výrobky Sony
Sumi Agro Czech, s.r.o.	Sumitomo Corporation EuropeLtd.	zemědělské chemikálie

Suzuki Motor Czech, s.r.o.	Itochu Corporation Suzuki Motor Corporation	automobily
Tenryu, spol. s.r.o.	Tokai Co. Ltd. (obch. podíl 20%)	benzin a zkapalněný plyn
Toyota Motor Czech, spol. s r.o.	Toyota Motor Corporation Toyota Tsusho Corporation	automobily
Toyota Tsusho Praha, s.r.o.	Toyota Tsusho Corporation	automobily
Yamanouchi Pharma, s.r.o.	Yamanouchi Brocades B.V.	farmaceutika (trading)
YKK Czech, spol. s.r.o.	YKK Corporation	zipy a pánské zboží

Pramen: JETRO Praha

7.5.2. Přímé japonské investice v ČR

Začátkem 90. let japonské firmy začaly investovat do ČR s určitým zpožděním oproti investorům z jiných vyspělých zemí. Zájem o možnost přímých investic do výroby v ČR se však výrazně zvýšil po zavedení systému investičních pobídek. Dle údajů JETRO Praha je již v ČR 56 japonských výrobních podniků a celkové japonské investice v ČR dosáhly již částky 1,6 mld. USD. Do toho jsou však započítány i ty investice, kde oficiálním investorem byla japonská společnost se sídlem mimo Japonsko, převážně jde o dceřinné firmy japonských společností v některé zemi EU. (Takové investice jsou na účtu ČNB vedeny jako investice ze země, kde sídlí dceřinná společnost). Dle evidence JETRO Praha dosavadní přímé japonské investice vytvoří cca 27 300 pracovních míst.

Největším japonským investorem v ČR je nyní společnost Toyota Motor Corporation, která v prosinci 2001 oznámila záměr vybudovat u Kolína společně s francouzskou firmou Peugeot Citroen Automobiles S.A. závod na výrobu malých automobilů. Tento závod by měl zahájit produkci již v roce 2005. Název české firmy založené pro toto joint-venture je Toyota Peugeot Citroen Automobile Czech, s.r.o. (TPCA). **Celková výše této největší investice by měla dosáhnout částky 1,5 mld. EUR, z čehož polovina bude vynaložena japonskou a polovina francouzskou stranou.** Závod TPCA by měl zaměstnávat na 3000 pracovníků.

Druhou největší investicí co do finančního objemu je investice firmy Asahi Glass, která v roce 1991 (tedy ještě před zavedením investičních pobídek) investovala 232 mil. USD do výroby plochých skel ve firmě Glavounion, a.s. v Teplicích prostřednictvím své dceřinné společnosti Glaverbel S.A. v Belgii. Šlo o první velkou japonskou investici v naší zemi (tehdy ještě ČSFR). V současnosti se uvádí, že dosavadní japonská investice do této firmy dosáhla již částky 300 mil. USD, přičemž zde pracuje 3000 zaměstnanců.

Třetí největší japonskou investici, měřeno objemem finančních prostředků, představuje závod AVX Czech Republic, s.r.o. v Lanškrouně, který byl jednou z prvních japonských investic v ČR (1992). Formálně jde o investici britskou, protože český závod je dceřinnou společností britské firmy AVX Ltd., která je ovšem vlastněna japonskou společností Kyocera Corporation. V tomto případě bylo doposud investováno 140 mil. USD a s 3400 zaměstnanci je tento závod na špici japonských společností v ČR, pokud jde o výši zaměstnanosti.

Ze sektoru elektroniky a elektrotechniky je největším japonským investorem firma Matsushita Electric Industrial, která v Plzni vybudovala v roce 1996 závod Matsushita Television Central Europe na výrobu televizních přijímačů. Původní investice činila 66 mil. USD, firma však své výrobní kapacity později rozšířila, takže dosud bylo investováno 139 mil. USD. Závod dnes nese jméno Panasonic AVC Networks Czech a má 1700 zaměstnanců.

Největší investicí ze sektoru automobilového průmyslu je (kromě investice Toyoty) v roce 2001 oznámená investice japonské firmy Denso Corporation, která v Liberci postavila za 100 mil. USD závod na výrobu klimatizačních jednotek do aut. Tato firma je čtvrtým největším světovým výrobcem automobilové elektroniky a automobilových elektrosoučástí. Je jednou z nejvlivnějších firem japonské skupiny Toyota Motor Group a v Japonsku zásobuje všechny domácí výrobce aut kromě Nissanu. Závod plánuje zaměstnat cca 1000 pracovníků.

Za velkými japonskými investory často následují investice menších firem ze stejné skupiny, nebo investice firem, které jsou tradičními subdodavateli velké firmy. Tak např. po investici Matsushita Electric Industrial následovala o rok později (1997) relativně malá investice (2 mil. USD) německé dceřinné společnosti Matsushita Electric Works, která založila firmu Matsushita Automation Controls, s.r.o. (dnes Matsushita Electric Works (CZ), s.r.o.) a vybudovala v Plané závod na výrobu relátků a přepínačů. V roce 2001 následovala další investice Matsushita Electric Industrial - v Pardubicích vybudovala za 80 mil. USD závod Panasonic Mobile&Automotive Systems Czech, s.r.o., kde s pomocí 1 100 zaměstnanců vyrábí mobilní telefony a autorádia. Příkladem subdodavatelské investice v blízkosti velkého tradičního odběratele (Panasonic) je závod na plastové kryty televizorů postavený japonskou firmou Daiho Industrial v Plzni.

Rok 2003 byl z hlediska přílivu japonských investic opět úspěšným. Podle evidence agentury JETRO bylo v ČR založeno dalších 7 nových firem, kde jsou japonské subjekty jedinými vlastníky. Jde opět převážně o investice v sektoru automobilového průmyslu. Základní informace o těchto investicích jsou shrnuty v následující tabulce. Údaje o počtu zaměstnanců a velikosti investice se ovšem vztahují až k době, kdy bude příslušný závod v plném provozu.

Tab. 7.2. Výrobní firmy založené v ČR v r. 2003 japonskými společnostmi

Japonský investor (mateřská firma v Japonsku)	Jméno firmy v ČR	maj. podíl %	Invest. mil. USD	Počet zaměstn.	Výrobní činnost	Lokalita
Daikin Industries, Ltd.	Daikin Industries Czech Republic, s.r.o.	100	10,5	500	klimatizace	Plzeň
Furukawa Electric Co., Ltd.	Furukawa Electric Autoparts Central Europe, s.r.o.	100	12	190	konektory pro airbagy	Unhošť
Ishimitsu Industry Co., Ltd.	Ishimitsu Manufacturing Czech s.r.o.	100	1,5	40	automobilové součástky	Louny
JST Trading Company Ltd.	Japanese Solderless Terminals s.r.o.	100	N.A.	N.A.	dráty a kabely	Jihlava
Nachi-Fujikoshi Corporation	Nachi Czech s.r.o.	100	11	30	vysoce přesná ložiska a převody	Louny
Oiles Corporation	Oiles Czech Manufacturing s.r.o.	100	7	100	ložiska a převody z grafitu a plastů	Kadaň
Toyoda Machine Works, Ltd.	Toyoda Koki Automotive Czech	100	90	250	automobilové součástky	Pardubice

Pramen: JETRO Praha

Mezi přímé investice je možno zahrnout i společné česko-japonské podniky v průmyslové výrobě (joint-ventures) nebo podniky s japonskou majetkovou účastí v případech, že byl založen nový podnikatelský subjekt. Takovými podniky jsou např.:

- Nikom, a.s. na výrobu ferovanadiové slitiny v Mníšku pod Brdy. Akcionáři firmy Nikom, a.s. jsou Kovohutě Mníšek, Nissho Iwai, Japan Metal Chemical (JMC) a Japan International Development Organization JAIDO).
- Indet Safety Systems, a.s. (ISS) - společný česko-japonský podnik na výrobu systémů pro spouštění airbagů pro automobily a vyvíječe plynů pro přepínače bezpečnostních pásů. Akcionáři ISS jsou Zbrojovka Vsetín - INDET, a.s., Nippon Kayaku a Nichimen Corporation.

Přehled o přímých japonských investicích do konce r. 2002 je v následující tabulce:

Tab. 7.3. Přímé japonské investice do výrobní sféry do konce r. 2002

Japonský investor (mateřská firma v Japonsku)	Jméno firmy v ČR	Výrobek	Invest. mil. USD	Počet zaměst.	Lokalita	Rok
Glaverbel S.A.Belgium (Asahi Glass)	Glaverbel Czech, a.s.	bezpečnostní a plochá skla	300	3000	Teplice	1991
AVX Ltd., UK (Kyocera Corporation)	AVX Czech Republic, s.r.o.	tantalové kondenzátory	140	3400	Lanškroun	1992
JCC Engineering + Far East Engineering JP	JCEE, s.r.o.	kondenzátory	2,5	115	Lanškroun	1992
Sankyo Oilless Industry, Inc.	Sankyo Oilless Industry, spol. s.r.o.	součástky pro lisovadla a výrobu forem	4,5	30	Přeštice	1992
Takata	Takata-Petri-Parts, s.r.o.	automobilové součástky	1,5	500	Dolní Kalná	1992
NisshoIwai + JAIDO + JMC	Nikom,a.s.	ferrovanadium	2,5	37	Mníšek pod Brdy	1993
Yazaki Corporation	SY Wiring Technologies Czech, s.r.o.	kabely pro automobily	10	2200	Plzeň	1993
Alps Electric Co.	Alps Electric Czech, s.r.o.	klávesnice, ovladače	6	750	Boskovice	1995
Matsushita Electric Industrial	Panasonic AVC Networks Czech, s.r.o.	barevné televizory	139	1700	Plzeň	1996
OPTREX Corporation	OPTREX Czech, a.s.	LCD monitory, displeje pro přístrojové desky, mobily, kalkulačky	4	760	Vrchlabí	1996
Matsushita Electric Works	Matsushita Electric Works (CZ), s.r.o.	relátka, přepínače	2	127	Planá	1997
Showa Denko	Showa Aluminum Czech, s.r.o.	prvky klimatizace pro automobily	34	444	Kladno	1997
Toray Industries, Inc.	Toray Textile Central Europe, s.r.o.	polyesterová vlákna	48	290	Prostějov	1997
Matsushita Electric Industrial Co., Ltd.	EPCOS, s.r.o.	měkké ferity (polovodiče)	6	700	Šumperk	1999
Nippon Kayaku + Nichimen Corporation	Indet Safety Systems, a.s.	spouštěče pro airbagy	30	269	Vsetín	1999
Aisan Industry Co., Ltd.	Aisan Bitron Czech, s.r.o.	palivová čerpadla	20	180	Louny	2000
Daiho Industrial	Daiho Czech, s.r.o.	plastové kryty televizorů	18	134	Plzeň	2000
Mitsubishi Electric Corp., Himeji Works	Mitsubishi Electric Automotive Czech, s.r.o.	alternátory, startéry pro automobily	36	280	Slaný	2000
Shimano Inc.	Shimano Czech Republic, s.r.o.	komponenty pro jízdní kola	25	400	Karviná	2000
Tatsuno Corporation	Tatsuno-Benč Europe, a.s.	čerpací stojany	2	52	Blansko	2000
Denso Corporation	Denso Manufacturing Czech, s.r.o.	klimatizační jednotky do aut	100	1000	Liberec	2001
Fujikoki Corporation	Fujikoki Czech, s.r.o.	součástky do	10	110	Louny	2001

		klimatizačních jednotek				
Furukawa Electric + Furukawa Automotive Parts	Furukawa Electric Autoparts Central Europe, s.r.o.	kontrolní systémy pro airbagy	4	110	Zdice	2001
Koito Manufacturing	Koito Czech, s.r.o.	auto reflektory	26	500	Žatec	2001
Mitsubishi Electric + Koyo Seiko	Electric Powersteering Components Europe, s.r.o.	elektrické řídicí jednotky do aut	26	260	Slaný	2001
Nichirin Co., Ltd.	Visteon-Nichirin-Czech, s.r.o.	komponenty pro klimatizace do aut	1,5	50	Rychvald	2001
NPK Europe	NPK CZ, s.r.o.	stavební stroje	1	80	Uhřetov	2001
Onamba	Czech Republic Onamba, s.r.o.	kabely a cívky do aut	3	160	Olomouc	2001
Panasonic Mobile Communications Co., Ltd.	Panasonic Mobile & Automotive Systems Czech, s.r.o.	mobilní telefony	80	1100	Pardubice	2001
Tokai Rika Co., Ltd.	TRCZ, s.r.o.	spínače do aut	83	400	Lovosice	2001
Toyoda Gosei + Toyota Tsusho Co.	TG Safety Systems Czech, s.r.o.	airbagy do aut	40	600	Kláštevec nad Ohří	2001
TRIS	TRIS Czech, s.r.o.	uhlíkové kartáčky do elektromotorů	4	22	Lovosice	2001
Aisan Industry Co., Ltd.	Aisan Bitron Louny, s.r.o.	elektronické části klapky, výlisky	16	80	Louny	2002
Aisin Seiki Co., Ltd.	Aisin Europe Mfg. Czech	vodní a olejové pumpy	12	70	Písek	2002
Aoyama Seisakusho Co., Ltd.	Aoyama Automotive Fasteners Czech, s.r.o.	automobilové komponenty	25	200	Lovosice	2002
Dainippon Ink and Chemicals Inc.	Epispol	tekutá epoxidová lepidla	2,5	50	Ústí nad Labem	2002
Denso Airs Corporation	AIRS Manufacturing Czech, s.r.o.	trubky pro klimatizace do aut	7	200	Liberec	2002
Fujikiko Co., Ltd.	Fuji-Koyo Czech	komponenty pro řídicí systémy s posilovačem	18	70	Plzeň	2002
Fujikura Ltd.	Alcoa Fujikura Czech, s.r.o.	kabely pro auta	N.A.	616	Stříbro	2002
Futaba Industrial Co., Ltd.	Futaba Industrial Czech	výfukové systémy	44	500	Havlíčkův Brod	2002
Koyo Seiko Co., Ltd.	Koyo Steering System Czech, s.r.o.	řídicí systémy s posilovačem	25	150	Plzeň-Skvrněny	2002
Nippon Electric Glass Co., Ltd.	STV Glass, a.s.	skleněné díly pro TV obrazovky a monitory	6,5	562	Valašské Meziříčí	2002
Shimizu Industry Co., Ltd.	LIPLASTEC, s.r.o.	plastové díly pro klimatizace do aut	12	60	Liberec	2002
Sumitomo Light Metal Industries, Ltd.	Sumikei Czech, s.r.o.	hliníkové díly pro klimatizace do aut	13	100	Benátky nad Jizerou	2002
Takada Industry	Takada Industries CR	plastové díly pro auta	6	50	Louny	2002
Toyota Motor Corporation	Toyota Peugeot Citroen Automobile Czech (TPCA)	automobily	1300	3000	Kolín	2002

Zexel Valeo Climate Control Corporation	Zexel Valeo Compressor Czech, s.r.o.	kompresory pro klimatizace do aut	53	475	Humpolec	2002
---	--------------------------------------	-----------------------------------	----	-----	----------	------

Pramen: JETRO Praha, Obchodní rejstřík ministerstva spravedlnosti ČR

Pozn.: Uváděný rok je rokem, kdy investor oficiálně oznámil investici, začátek výroby je obvykle o rok později.

7.5.3. Výrobní spolupráce

V 90. letech se mezi českými a japonskými firmami rozšířila i oblast výrobní spolupráce, event. smluvní výroby původních značkových výrobků, aniž by byl zakládán nový podnik. Příklady takových forem průmyslové spolupráce jsou např. Toyota Tsusho s firmou Praha Gear ve výrobě převodovek pro průmyslové roboty, Hitachi Seiko s TOS Holice ve výrobě obráběcích nástrojů, Hitachi Metal s Moravskými železárnami ve výrobě litinových odlitků, Kawasaki Heavy Industries s ABB & PBS Brno ve výrobě motorů plynových turbín, Hitachi a Škoda Plzeň, Matsushita Electric Industrial s Teslou Lanškroun, Tesla Ecimex s firmou Toshiba ve výrobě barevných obrazovek. Pivovary Staropramen v Bráníku vyrábějí pro známý japonský pivovar Asahi Beer jeho nejúspěšnější značku piva „Asahi Super Dry“.

Převážná část produkce uvedených výrobních spoluprací je předmětem vývozu na evropské trhy, v některých případech i do Japonska. O tom, které z těchto výrobních spoluprací jsou v současné době ještě aktivní, ZÚ bohužel nemá dostatek informací. Kancelář JETRO Praha dnes ale eviduje již jen dva příklady takové spolupráce (viz. tab. 7.4.).

Tab. 7.4. Příklady česko-japonské výrobní spolupráce a výroby na zakázku (OEM)

Japonská firma	Česká firma	Výrobek	Typ aktivity	Lokalita
Asahi Beer Europe Ltd.	Pivovary Staropramen, a.s.	pivo Asahi “Super Dry”	OEM	Praha
COMCO Tube Technology	COMCO Tube Technology CZ, s.r.o.	Návrhy, výroba a prodej potrubí	OEM	Praha

Pramen: JETRO Praha

Pozn.: OEM - smluvní výroba značkových výrobků “Original Equipment Manufacturing”

7.5.4. Ostatní japonské firmy

Konečně je třeba zmínit, že některé japonské, a to i menší firmy se zabývají podnikáním v ČR i v dalších oblastech, jako je např. stavební výroba, výzkum a vývoj, cestovní ruch nebo obchod s realitami. Jde např. o firmu Takenaka, která se podílí na stavbě závodů Matsushity, nebo o firmu Fukuoka Jisho Co., Ltd., která vlastní 86% podíl v pražském hotelu Jalta. Ve většině případů jde opět o podnikatelské aktivity japonských dceřinných firem nebo firem v japonském vlastnictví registrovaných v zemích západní Evropy, které v ČR založily své pobočky (organizační složky).

O těchto firmách podává přehled následující tabulka:

Tab. 7.5. Ostatní japonské firmy

Jméno firmy v ČR	Jméno mateřské firmy	Aktivita
Creative Tours GmbH Praha	Creative Tours (Europe) B.V.	cestovní agentura
Hotel Jalta Praha, a.s.	Fukuoka Jisho Co., Ltd.	ubytovací činnost (podíl 86 %)
Idioma, s.r.o.	Idioma Co.	překlady, vydavatelství, tisk
i-Logistics GmbH, Prague	i-Logistics (Deutschland) GmbH	zasílatelství

Isewan Europe GmbH, Czech Branch	Isewan Europe GmbH	zasílatelství
Kajima Europe B.V., Czech Branch	Kajima Europe B.V.	projektová a stavební činnost
Kintetsu World Express GmbH, Czech Branch	Kintetsu World Express GmbH	zasílatelství
Matsushita Television Central Europe, Development Center	Matsushita Television Central Europe, s.r.o.	výzkum a vývoj (barevné TV)
Miki Travel Prague, s.r.o.	Eumi Tra Holding Company B.V.	cestovní agentura
Mitsui-Soko (Europe) B.V., Czech Branch	Mitsui-Soko (Europe) B.V.	zasílatelství, poradenství
Mitsui Sumitomo Insurance, Praha Branch	Mitsui Sumitomo Insurance	pojišťovnictví
Nippon Express GmbH, Praha Branch	Nippon Express GmbH	zasílatelství
Nomura International plc.	Nomura Holdings, Inc.	obchod s cennými papíry
NYK Logistics (Czech Republic), s.r.o.	NYK Line (Nippon Yusen)	zasílatelství
Olympus Service Facility Czech, s.r.o.	Olympus Optical Co., Ltd.	servisní středisko pro fotografickou techniku
Panasonic Europe Software Development Laboratory, s.r.o.	Panasonic European Laboratories GmbH	vývoj software
Praha Estate, s.r.o.	p. Masaki Itakurta-fyzická osoba	pronájem nemovitostí
Sankei Shimbun	The Sankei Shimbun	noviny
Shimadzu	Shimadzu Handels GmbH	analytické chemické přístroje
Shimizu Europe Limited	Shimizu Corporation	průmyslové stavby
Takenaka Europe GmbH	Takenaka Europe GmbH	projektová a stavební činnost
Toyota Financial Services Czech, s.r.o.	Toyota Financial Services (UK) Plc.	leasing aut a zvedacích vozíků Toyota
Toyota Tourist International, Inc., Prague Representative Office	Toyota Tourist International, Inc.	cestovní agentura
Toyota Tsusho Logistics Czech	Toyota Tsusho Europe S.A.	zasílatelství, skladování
Yomiuri Shimbun	The Yomiuri Shimbun	noviny
Yusen Air & Sea Service Czech, s.r.o.	Yusen Air & Sea Service (Europe) B.V.	zasílatelství, zprostředkování

Pramen: JETRO Praha, Obchodní rejstřík ministerstva spravedlnosti ČR

7.6. Vyhodnocení poptávek na ZÚ po českém zboží, službách a výrobní kooperaci

OEÚ ZÚ Tokio zaznamenává nejčastěji poptávky orientované na tradiční, v Japonsku známé vývozní položky jako sklo, bižuterii, bižuterní korálky, porcelán, dřevěné hračky, ohýbaný nábytek, pivo, chmel a dále na potraviny, konzervovanou zeleninu (okurky), chemikálie, stavební materiály, šrot, kancelářský nábytek a další, převážně spotřební zboží. Převažující zaměření a specifikace poptávek je poznamenána tím, že ČR stále ještě nemá v Japonsku dostatečný „image“ potenciálního vývozce zboží s vysokou technologickou úrovní.

Objevují se však i obecně formulované poptávky po nových zajímavých výrobcích a technologiích, zejména z oblasti ochrany životního prostředí, zpracování odpadů, alternativních zdrojů energie, chemického průmyslu apod. Poptávající firmy někdy nabízejí i účast na dokončení vývoje výrobků.

OEÚ ZÚ Tokio bohužel stále postrádá dostatek vhodných nabídek zajímavého vývozního sortimentu od českých podniků, stejně jako náměty na spolupráci s japonskými firmami na společném vývoji nových výrobků a technologií.

7.7. Rozvojová pomoc poskytovaná a přijímaná ČR

ČR patřila k zemím, které mohly žádat o poskytnutí zahraniční rozvojové pomoci Japonskem v oblasti rozvoje infrastruktury nebo životního prostředí. ČR však této možnosti v posledních několika letech nevyužila. Od vstupu ČR do EU již taková pomoc není možná.

7.8. Účast ČR na veletrzích v Japonsku v r. 2003

V r. 2003 nebyla žádná oficiální účast ČR na veletrzích v Japonsku s podporou Ministerstva průmyslu a obchodu.

8. ZÁKLADNÍ PODMÍNKY PRO UPLATNĚNÍ ČESKÉHO ZBOŽÍ NA TRHU

8.1. Distribuční a prodejní kanály, využívání místních zástupců a další faktory ovlivňující prodej

8.1.1. Distribuční síť v Japonsku - velkoobchod, maloobchod

Japonská distribuční síť je velmi složitá a pro zahraniční subjekt těžce proniknutelná. Komplikovaná distribuce a její vysoká nákladovost ovlivňuje vysokou cenovou úroveň na vnitřním trhu. Neefektivní distribuci zboží v Japonsku kritizují zahraniční exportéři i domácí spotřebitelé. Pro zahraničního vývozce je prakticky nemožné proniknout na japonský trh přímým způsobem, je třeba využít služeb japonských dovozních, zprostředkovatelských a distribučních firem.

Velkoobchod i maloobchod jsou většinou malé nebo střední podniky. Obchody s jedním nebo dvěma zaměstnanci stále představují polovinu maloobchodních jednotek, přičemž 60% obchodů je v soukromém držení jednoho vlastníka. Od poloviny 90. let dochází k vyšší koncentraci velkoobchodu i maloobchodu, rozvojem řetězců tzv. convenience stores (malých samoobsluh s nepřetržitou otvírací dobou), výstavbou obchodních center na okraji středních a menších měst.

Složitost a nákladnost distribučního systému a všeobecná kritika této oblasti přiměla vládu k zahájení rozsáhlé deregulace. Od vstupu zahraničních firem a zvýšení konkurence lze očekávat vyšší koncentraci maloobchodní sítě a velkoobchodu a tím vyšší přehlednost a efektivnost.

V průběhu 90. let se japonský trh více otevřel pro dovoz spotřebního a potravinářského zboží. Velkoobchodní distributoři, obchodní domy a firmy provozující maloobchodní síť začaly uskutečňovat přímé dovozy. To vedlo k poklesu cen mnoha druhů dováženého zboží, které bylo donedávna považováno za luxusní.

V posledních letech získává na popularitě i přímý dovoz soukromými osobami - ať na základě katalogového prodeje nebo přímými objednávkami u zahraničního vývozce.

8.1.2. Využívání místních zástupců

Zástupci v dovozu jsou firmy nebo osoby, které zajišťují pro zahraniční firmy místní reprezentaci. Mohou být pověřeni uzavíráním smluv jménem zahraniční firmy. České podniky dávají přednost zprostředkovatelským firmám, které obchodují na vlastní účet. V Japonsku existuje na 10.000 zprostředkovatelských firem v zahraničním obchodu - od velkých tradingových společností (sogo shosha), přes střední a malé obchodní firmy (senmon shosha) po individuální soukromé osoby pracující jako prostředníci.

Využívání místních dovozců - zástupců je v Japonsku nezbytným způsobem uplatnění se na trhu. Vzhledem k vysokému počtu subjektů jsou možnosti zastoupení velmi široké, složitější je najít vhodného partnera s odpovídajícím napojením na širokou distribuční síť. Zájem o zastupování zahraničního výrobce stoupá s atraktivností výrobků, které se pro japonský trh nabízejí. Ve většině případů se požaduje exkluzivita zastoupení. Menší dovozce má většinou menší přístup k distribuční síti a jeho aktivita se soustřeďuje pouze na jednoho nebo několik málo odběratelů. Zastupitelská smlouva je pro Japonsko nejjednodušší formou zastoupení, která může být vypovězena ve dvouměsíční výpovědní lhůtě.

Nevýhodou přítomnosti na trhu formou nepřímého zastoupení je skutečnost, že vývozce obětuje velkou část zisku ve prospěch zprostředkovatele, nemá přímý styk se zákazníkem a není schopen ovlivňovat přímo výši obrátu. Z tohoto důvodu zahraniční firmy s perspektivou růstu vývozu raději zakládají vlastní filiálku. Zastupitelskou formu lze využít pro rychlý vstup na trh a využití momentálních možností trhu jako první krok vstupu na japonský trh s následným otevřením vlastního zastoupení.

Dalšími formami vstupu na japonský trh je licenční a technologický transfer (např. u software) nebo společné podnikání formou joint-venture na základě partnerské dohody (incorporated partnership company – gomei kaisha nebo goshi kaisha).

Pro české firmy, které nemají přímé napojení na světové nadnárodní firmy s vlastní distribucí na japonském trhu, zůstává jednou z mála možností pro vývoz do Japonska vhodné obchodní spojení na místního dovozce s dobrým napojením na místní distribuci. Na rozdíl od minulosti se dovozem zabývá širší okruh firem, včetně některých výrobců, velkoobchodů, maloobchodů, což z jedné strany nabízí přímější cestu k odběrateli, na druhé straně komplikuje výběr partnera. V posledních letech přibývají i firmy, které chtějí dovážet např. suroviny, polotovary, komponenty nebo strojní zařízení přímo od zahraničních výrobců. Zájem o přímé dovozy spotřebního zboží mají i obchodní domy.

Vzhledem k vysokým nárokům na záruční a pozáruční servis výrobků dlouhodobé spotřeby, nutnosti získání certifikace u některých komodit a vzhledem k dalším specifikům japonského trhu dává japonský zákazník přednost nákupům od japonského zprostředkovatele, namísto přímých nákupů od zámořského výrobce. Japonské firmy někdy nabízejí zastoupení i pro další země v jihovýchodní Asii, případně i pro další země. Tato nabídka se objevuje především u tradingových společností.

Náklady japonského zástupce se pohybují od několika tisíc do desítek tisíc USD měsíčně, v závislosti na objemu obchodů a na obchodované komoditě. Vzhledem k vysokým běžným nákladům na provoz zastoupení je proto nejvýhodnější formou spojení s dovozní firmou pracující na vlastní účet.

Vyhledání vhodného obchodního partnera je kritickým momentem pro vývoz do Japonska a představuje zdoluhavý proces. Zahájení vývozu do Japonska zpravidla trvá nejméně 6 měsíců až jeden rok od zahájení úvodních jednání. Při výběru partnera je třeba zkoumat reálné možnosti potenciálního zástupce a neupínat se na první kontakt. Vzhledem ke složitosti distribučního systému a osobních vazeb může výběr nevhodného partnera znamenat neúspěch od počátku a uzavření přístupu na trh do budoucna.

8.1.3. Tradingové společnosti

Do současnosti sehraávají v japonském zahraničním obchodu významnou roli tradingové společnosti. Velké a střední tradingové firmy těží z finanční síly, zahraničních afilací a kontaktů, vlastních investic v zahraničí. Všeobecně se však jejich význam v prostém obchodování snižuje, neboť japonské průmyslové podniky si stále častěji začínají zřizovat vlastní obchodní divize nebo dceřinné firmy pro zahraniční obchod ve snaze redukovat náklady vyloučením co největšího počtu obchodních mezičlánků. Tento proces je navíc urychlován rozšiřujícím se využíváním tzv. business-to-business služeb prostřednictvím internetu. Z tohoto důvodu vyhledávají tradingové firmy nové možnosti podnikání v telekomunikacích, investicích v zahraničí, v bankovníctví a pojišťovnictví, v obchodu s realitami apod. Orientují se rovněž na zcela nové obory, které slibují větší zisky než tradiční průmysl, konkrétně na informační technologie a biotechnologie. V posledním období jsou tradingové společnosti účastníky fúzí japonských společností v obchodě i bankovním sektoru. Zájem je rovněž o jejich manažerské služby ve styku mezi malými firmami a velmi velkými korporacemi, včetně převzetí dodavatelských rizik, poskytování krátkodobých dodavatelských

úvěrů a pod. Tradingové firmy jsou rovněž aktivní v převádění svých služeb na služby on-line, např. Mitsubishi Corporation plánuje v nejbližší době zavedení materiálové e-aukce pro ocelové plechy.

Mezi pět největších tradingových společností (tzv. big five sogo shosha) patří: Mitsubishi Corporation, Mitsui&Co., Itochu Corporation, Sumitomo Corporation a Marubeni Corporation. Jejich tržby tvoří částky v řádu biliónů japonských jenů, t.j. desítek miliard amerických dolarů. Přesné číslo je obtížné získat, ale odhaduje se, že podíl těchto společností představuje cca 20% na celkovém japonském vývozu i dovozu. Všechny jmenované tradingové společnosti mají svá zastoupení i v ČR, většinou ve formě organizačních složek mateřských firem v Japonsku nebo dceřinných firem v některé zemi EU. Další menší tradingové firmy jsou např. Kanematsu, Nichimen, Nissho Iwai, Tomen, Chori, Iwatani International, Kawasho, Kinsho-Mataichi Corp., Nagase&Co., Nissei Sangyo, Nozaki, Okura, Sumikin Bussan, Toshoku, Toyota Tsusho.

Hlavními položkami obchodu tradingových společností jsou suroviny, paliva a energie, kovy, železo, ocel, stroje a zařízení, chemické produkty, potraviny, textil, oděvy. Spolupráce českých podniků s tradingovými společnostmi může podpořit pronikání na třetí trhy, vývoz do Japonska a v některých případech může vést k výrobní spolupráci a zakládání joint-ventures.

8.1.4. Spolupráce se zastoupeními japonských firem v ČR a v Evropě

V ČR působí kanceláře japonských tradingových firem, které v řadě obchodních operací nahradily bývalé podniky zahraničního obchodu nejen v relaci japonsko-české, ale i na třetích trzích včetně dovozu surovin pro český průmysl např. z Ruska, zemí SNS, Asie. Zájemem těchto firem je nejen japonský vývoz do ČR, ale i vyhledávání vhodných položek pro dovoz do Japonska nebo na třetí trhy. Této skutečnosti si nejsou české podniky většinou vědomy. Exportní nabídku českých vývozců je proto vhodné konzultovat nejprve s těmito firmami. Aktuální seznam lze získat v pražské kanceláři organizace JETRO.

Zajímavou oblastí je spolupráce s japonskými firmami, které investovaly do výstavby nových výrobních jednotek (podrobnější informace viz kap. 7.5.2 a tab. 7.2.) v ČR (Matsushita, Toray, Showa Aluminum, Nikom aj.), event. investovaly v některých sousedních zemích SVE a EU, a to formou subdodávek materiálů, komponentů a služeb.

8.1.5. Výrobní a dovozní sdružení

Potenciální japonské obchodní partnery je možné oslovit také prostřednictvím oborových výrobních a obchodních asociací. Tyto asociace vydávají většinou informační bulletiny, kde uveřejňují zahraniční nabídky, nebo tyto nabídky a poptávky přímo předávají svým členům. Takových sdružení je v Japonsku velmi mnoho, seznam asi 80 těch nejdůležitějších je uveřejněn jako část II v publikaci JETRO Japan Trade Directory, který je mj. k dispozici rovněž v pražské kanceláři JETRO (JETRO viz. kap. 8.10.1.).

8.1.6. Obchodní domy

Velké obchodní domy zajišťují dovoz svého zahraničního sortimentu prostřednictvím obchodních firem nebo, a to stále ve větší míře, pomocí vlastních dovozních oddělení. Pro zboží luxusnějšího charakteru to jsou např. obchodní domy Mitsukoshi, Matsuzakaya, Takashimaya, Daimaru, Isetan či Wako. Firma Daiei Inc. je největším řetězcem obchodních domů s běžným sortimentem spotřebního zboží včetně potravin, následovaná firmou Jusco. K maloobchodním řetězcům v sortimentu potravin a zboží denní potřeby (tzv. convenience

stores) patří firmy Seven-Eleven, Family Mart, Lawson, Daily Yamazaki a další. Řada zahraničního zboží našla odbyt na japonském trhu přímým napojením na obchodní domy typu Daiei, Jusco apod.

8.2. Podmínky zaměstnávání cizinců a místních sil

Služební pobyty zahraničních expertů a zaměstnávání místních sil představovalo donedávna dosti komplikovanou oblast. V rámci internacionalizace Japonska se zjednodušily formality pro pracovní pobyty cizinců, stále častější je zaměstnávání cizinců v japonských firmách. Imigrační politika pro pracovní služební pobyt je nadále přísná a aktuální předpisy pro pobyt cizinců je třeba konzultovat (např. JETRO, ZÚ Japonska v Praze).

V důsledku růstu nezaměstnanosti a problematického uplatňování absolventů univerzit je nyní jednodušší získat místní odbornou pracovní sílu se znalostí anglického jazyka. Obtížné získávání vhodných pracovních sil považovaly mezinárodní společnosti za jednu z bariér podnikání v Japonsku. Jedním z důvodů jsou japonské předsudky vůči zahraničním firmám a cizincům a dále japonský systém celoživotního zaměstnání v jedné firmě a související penzijní zabezpečení, které znemožňují mobilitu pracovní síly.

Japonské síly jsou zaměstnávány podle japonského pracovního práva a zvyklostí. Měsíční náklady na japonskou administrativní sílu představují v průměru min. 250 tis. JPY (+ zdravotní pojištění cca 20 tis. JPY, sociální pojištění cca 20 tis. JPY), na odbornou sílu 450-800 tis. JPY. K tomu přistupují náklady na platové bonusy ve výši měsíčního platu (případně jeho násobku), které jsou vypláceny jednou až třikrát ročně. Japonský zaměstnanec má právo na 6-20 dnů dovolené dle stáří a praxe a 15 státních placených svátků. Japonské firmy proplácejí svým zaměstnancům řadu dalších výdajů jako příspěvky na dopravu do práce, ošatné, různé sociální příspěvky nebo poskytují stravu za výhodných podmínek. Ženy mají právo na poskytnutí mateřské dovolené v délce 14 týdnů, přičemž po 98 dnů je vypláceno cca 60% základní mzdy.

Japonský zaměstnanec se znalostí anglického jazyka a místních poměrů je pro zastoupení zahraniční firmy nezbytnou podmínkou.

8.3. Podmínky pro zřízení kanceláře, reprezentace, společného podniku

Zřízení vlastního zastoupení v Japonsku je komplikovanou a nákladnou záležitostí. Zahraniční firmy mají možnost podnikat různými formami. Právní formu zahraniční společnosti nebo zastoupení upravuje obchodní zákoník (Commercial Code).

8.3.1. Vlastní zastoupení, filiálka (branch office, shiten)

Pro zahraniční firmy je z hlediska obchodního zastoupení nejvhodnější formou vlastní filiálka, která je místní právnickou osobou. Filiálka je místním subjektem, podnikajícím pod dohledem mateřské zahraniční společnosti. Zahraniční firmy využívají tuto formu jako první stupeň podnikání na japonském trhu. Na základě povolení může filiálka podnikat se ziskem na vlastní účet včetně uzavírání obchodních smluv vlastním jménem. Filiálka je subjektem práva v Japonsku i v zemi mateřské společnosti a subjektem zdanění v Japonsku. Převody kapitálu do zahraničí nejsou předmětem zdanění a repatriace zisků je legální. Určitou nevýhodou je povinnost předkládat údaje o podnikání nejen zastoupení, ale rovněž mateřské společnosti v zahraničí. Vedoucím filiálky může být Japonec nebo cizinec s dlouhodobým povolením k pobytu.

8.3.2. Zastupitelská kancelář (representative office)

Zastupitelská kancelář nemá charakter právního subjektu, ale jako právní subjekt je uznána mateřská společnost. Zastupitelská kancelář nesmí vykonávat podnikatelskou činnost na vlastní účet, uzavírat obchodní smlouvy, resp. vstupovat do závazků a vyvíjet ziskovou činnost. Hlavním posláním zastupitelské kanceláře je výzkum trhu, propagace, získávání marketingových informací, monitorování konkurence, provozování meziskladu nebo dohled nad zastupitelskou sítí, vyhledávání zástupců. Provozní náklady na zastupitelskou kancelář nese mateřská firma, a tudíž se nevyžaduje provozní kapitál.

8.3.3. Zastoupení formou kontaktní kanceláře - "liaison office"

Liaison Office je formou zastoupení, která není uznávána jako právní subjekt. Funkce kontaktní kanceláře jsou velmi omezené. Většinou je tato forma využívána pouze pro nezávislé monitorování místní zastupitelské sítě.

8.3.4. Provozní náklady na zřízení vlastního zastoupení

Provozní náklady a náklady na zřízení vlastní kanceláře jsou v Japonsku velmi vysoké. Základní vybavení kanceláře představuje náklad cca 1-1,5 mil. JPY (10 tis. USD), provozní měsíční náklady cca 300 tis. JPY, náklady na pobyt vyslaného zaměstnance včetně platu a ubytování 1 mil. JPY, náklady na pořízení služebního automobilu 2-3 mil. JPY.

V Tokiu a dalších velkých městech je možné pronajmout si zařízenou kancelář a využívat společných kancelářských služeb. Z pohledu českých firem je nejlepší cestou pro první kroky na japonském trhu využít kancelářského zázemí v některém z Business Support Centers agentury JETRO.

Podrobné informace ohledně zřizování zastoupení v Japonsku lze najít v publikaci JETRO "Q&A Setting Up a Business in Japan - A Guide for Foreign Businessmen".

8.4. Požadavky na propagaci, marketing, reklamu

8.4.1. Nákladovost

Jen podnikům s vysokým dosahovaným obratem na japonském trhu se vzhledem k extrémně vysokým nákladům vyplatí zřídit si v Japonsku vlastní zastoupení a uskutečnit plnohodnotnou propagační kampaň.

Pro české podniky prakticky jedinými dostupnými formami propagace se zaměřením na vyhledání dovozců a velkoobchodů jsou:

- účast na specializovaných komerčních výstavách
- umístění vzorů v některých permanentních výstavních prostorách (MIPRO, IBO Osaka aj.)
- firemní prezentace, odborné semináře
- publicita v odborném tisku
- cílené PR akce, tiskové konference
- využívání inzerce, vč. bezplatné inzerce v "newsletters" oborových dovozních sdružení
- akviziční cílené obchodní pobyty.

Vlastní propagační činnost a marketing cílený na konečného odběratele je třeba přenechat japonským zástupcům - dovozcům.

ČR nemá v exportní nabídce potřebné světové značky a Japonsko je právě trhem světových značek. Jedinou všeobecně známou značkou je Bohemia Crystal, což je mj. podporováno PR akcí předávání křišťálového poháru šestkrát ročně vítězům největších japonských profesionálních turnajů sumo zástupcem ZÚ ČR. Všeobecně japonští distributoři kvalitního českého zboží zpravidla nedosahují takového obratu, aby mohli financovat rozsáhlou propagační kampaň cílenou na konečného spotřebitele.

8.4.2. Vyhledávání obchodních partnerů, navazování kontaktů

Navazování přímých obchodních kontaktů v Japonsku je velmi obtížný a zdlouhavý proces, vyžadující trpělivost, zkušenosti s jednáním s Japonci a řadu marketingových informací. V Japonsku neexistuje ucelená databáze potenciálních dovozců dle dovozních položek. Další komplikací je vysoký počet obchodních subjektů propojených osobními vazbami na odběratele, přičemž osobní kontakty obchodních partnerů jsou neopominutelnou podmínkou dlouhodobého obchodního vztahu a mají ještě větší důležitost než v jiných zemích.

Dnes je i v Japonsku běžné, že firma udává e-mailovou adresu, na kterou je možno zaslat první kontaktní dopis nebo nabídku. Zahraniční partner by však měl být připraven na to, že pokud je na tuto e-mailovou adresu zaslána konkrétní nabídka, jejíž zpracování je v působnosti nějakého specifického útvaru firmy, a je-li navíc nabídka v jiném jazyce než v japonštině, může se ve vnitřní firemní komunikaci ztratit nebo velmi zpozdit. Čím je firma větší, tím je pravděpodobnost, že se tak stane, vyšší. Japonští odborníci sami doporučují následující postup: při prvním oslovení firmy nabídku formulovat obecněji a neuvádět mnoho podrobností, o to více se však soustředit na zevrubné představení vlastní firmy a na fakta ukazující její tradici, bonitu, spolehlivost a mezinárodní zkušenosti. V prvním e-mailovém dopise je vhodné požádat, aby ten, kdo ho čte, sdělil odesílateli jméno a kontaktní údaj na pracovníka, jemuž bude vyřizování této věci příslušet. Teprve v komunikaci s tímto věcně příslušným pracovníkem firmy je vhodné se zaměřit na konkrétní, podrobnější okolnosti nabídky.

8.4.3. Doporučení českým firmám pro styk s japonskými partnery

V obchodním styku s japonskými firmami je nutné mít na paměti a plně respektovat následující skutečnosti:

- Japonsko není anglicky mluvící zemí, oficiálním jazykem je japonština, angličtina je v obchodním styku používána na různé (obvykle dosti nízké) úrovni pouze jako dorozumívací jazyk.
- Hlavními konkurenty na trhu jsou japonské firmy a proto většinou nestačí vypracování nabídkové dokumentace v anglickém jazyce, a také zásadní obchodní jednání by měla být vedena v japonštině za pomoci tlumočníka.
- I ve firmách, které obchodují se zahraničím, existuje značná jazyková bariéra.
- Obchodní korespondenci je nutno vést v perfektní angličtině (japonština je samozřejmě výhodou), některé firmy využívají pro anglickou korespondenci rodilých mluvčích.
- Osobní jednání je třeba s předstihem avizovat, agendu jednání písemně potvrdit a smluvené termíny schůzek striktně dodržet.
- Úvodní kontakt vyžaduje poskytnout především dostatečné údaje o vlastní osobě a firmě, teprve následně o obsahu nabídky.
- Pečlivá připravenost na jednání je podmínkou (jasně stanovená agenda jednání a představa závěrů).

- Při osobním jednání s japonskými partnery je třeba respektovat jejich styl komunikace - při jednání se nespěchá, velký důraz se klade na zdvořilost a rozvážnost v projevu, nevhodná je nadměrná gestikulace (úvodní jednání s japonskými firmami jsou velmi zdlouhavá, tomu je nutno přizpůsobit délku pobytu v Japonsku).
- Neodmyslitelnou součástí osobního obchodního styku je výměna navštívenek, kterých je třeba mít pro pobyt v Japonsku velkou zásobu; je třeba dbát i na formu podání navštívenek, které se podávají oběma rukama a otočené tak, aby je partner mohl číst.
- Požadavky japonských partnerů je nutno brát seriózně a snažit se jim vyhovět (v opačném případě partner od dalšího jednání odstoupí).
- Potřebná je rychlá komunikace s partnerem (fax, e-mail), nutná okamžitá odpověď.
- Běžnou zvyklostí je vyžádat si od partnera bankovní reference.
- Po zahájení spolupráce se musí bezpodmínečně plnit dohodnuté podmínky.
- Metody marketingu používané a úspěšné jinde nemusí být v Japonsku účinné, běžná výroková modifikace úspěšná v Evropě nebo USA nemusí být pro Japonsko vhodná, nabízený výrobek musí plně odpovídat požadavkům japonského partnera a očekávání japonského trhu.
- Nízká cena nebo cenová výhodnost není rozhodující, rozhodujícím faktorem je perspektiva dlouhodobého obchodního styku a vysoká kvalita výrobku, odpovídající japonským parametrům a potřebám.
- Kromě vlastního výrobku je třeba dodržet japonské standardy na označení, balení, paletizaci, což umožní skladování a přepravu dle japonských zvyklostí.
- Produkt určený pro maloobchodní prodej musí být označen požadovanou etiketou v japonštině již od zahraničního výrobce, což snižuje jinak velmi vysoké náklady na pracovní sílu v Japonsku.
- Vývozce, který se rozhodne prodávat svoje zboží do Japonska, musí být připraven na požadavky vysokého objemu a včasnost dodávek - je nepřijatelné, aby zavedený produkt najednou chyběl, vývozce musí vytvořit s japonským partnerem vhodný systém dodávek v objemu i čase, aby byla průběžně uspokojována místní potřeba (důvodem neúspěchu prodeje některého zahraničního zboží bylo nedodržení tohoto principu).
- Zahraniční vývozce musí stále demonstrovat aktivní zájem na budování místního trhu pro svůj produkt, úspěšní dovozci provádí velmi aktivní a nákladný marketing, inovují výrobky a neustále rozšiřují okruh svých zákazníků.
- Značkový produkt musí mít označení, které si japonský spotřebitel lehce pamatuje a může je lehce vyslovit (označení by nemělo obsahovat písmeno "I", shluk souhlásek apod.), důležitá je asociace produktu s něčím známým, tradičním, originálním.

8.4.4. Spotřebitelské zvyklosti

Spotřebitelské zvyklosti se v mnohém odlišují od ostatních zemí a vzhledem k celé řadě místních specifik musí být dokonale zkoumány a akceptovány. V 90. letech nastoupil nový spotřebitelský trend vyhledávání odpovídající užité hodnoty za rozumnou cenu, zatímco dříve spotřebitelé preferovali nákup luxusního zahraničního zboží za přemrštěné ceny. Vzrůstá zakládání diskontních obchodů s nízkými cenami. Mnozí japonští spotřebitelé překonali počáteční nedůvěru a vyhledávají tyto obchody (které velmi často prodávají i přední značkové zboží) stále častěji. Znamená to významný posun v chování japonského spotřebitele, který donedávna považoval levnější zboží za nekvalitní.

Základem úspěchu je kvalita, spolehlivost a uživatelsky příjemné parametry. Odběratelé pak dlouhodobě setrvávají u spolehlivého dodavatele.

Každý druh spotřebního zboží je ovlivněn specifickými spotřebitelskými návyky. Pro řadu druhů spotřebního zboží i některých technických zařízení existují základní marketingové

studie, vypracované JETRO nebo MIPRO. Všechny marketingové studie agentury JETRO jsou přístupné z webové stránky této organizace, (nebo přímo na adrese www.jetro.go.jp/ec/e/market/index.html), v tištěné podobě jsou k dispozici v agentuře CzechTrade a v kanceláři JETRO Praha.

8.5. Způsoby řešení obchodních sporů

Řešení obchodních sporů je v Japonsku velmi obtížné - a to nejen kvůli jazykové bariéře, ale z důvodu zdlouhavosti, komplikovanosti postupů, vysokým nákladům na právní zastoupení apod. Výsledek soudního rozhodnutí navíc představuje většinou rozhodnutí o nutnosti splnění smluvního závazku. Institucí pro řešení obchodních sporů v Japonsku je Japan Commercial Arbitration Association (JCAA). Řešení sporů však není o mnoho jednodušší než soudní cestou - spor je projednáván v japonštině, dle japonského práva a za velmi vysokých nákladů.

Pokud je řešení sporu s japonským subjektem nezávislou institucí nevyhnutelné, je optimální projednání sporu prostřednictvím International Chamber of Commerce (ICC) v Paříži. Nejčastějším řešením obchodního sporu je vzájemná neformální dohoda. Japonci dávají přednost někdy i vlastní ztrátě a s firmou, s níž by měli vést spor, raději přerušit obchodní styk.

8.6. Režim zadávání veřejných zakázek

Veřejné zakázky se v Japonsku zadávají formou veřejných soutěží, jichž se mohou zúčastnit před-kvalifikovaní dodavatelé. Status kvalifikovaného dodavatele lze získat podáním přihlášky a splněním podmínek u státních institucí, které veřejné zakázky zadávají (ministerstva a vládní agentury, veřejná televizní síť NHK, atd.). Na základě předkvalifikace získá dodavatel možnost zúčastnit se veřejných soutěží v rámci resortu, který mu status uděluje.

I po udělení statutu kvalifikovaného dodavatele existuje řada dalších podmínek, které musí účastník výběrového řízení splňovat. Firmy, které vyrábějí nebo prodávají určité zboží, musí získat souhlas a licenci k této činnosti v souladu s japonskými zákony. Například dodavatelé zdravotnické techniky musí předložit notifikaci podle Zákona o farmacii. Potenciální dodavatelé by se měli rovněž seznámit s nepovinnými technickými specifikacemi, jako jsou např. japonské průmyslové normy (Japanese Industrial Standards - JIS). Podrobné informace o jednotlivých normách lze nalézt na webové stránce Japanese Standards Association (JSA): www.jsa.or.jp/default_english.asp.

Obecně jsou pravidla pro vládní tendry stanovena v "Agreement on Government Procurements", ale další podmínky musí být splněny při nákupu zařízení pro veřejné telekomunikace, počítačů a superpočítačů, satelitních zařízení pro komerční účely a zdravotnické techniky.

Z výše uvedeného vyplývá složitost podmínek pro účast zahraničních subjektů ve výběrových řízeních státních zakázek. Účast zahraničních firem, včetně velkých světových inženýrských společností je velmi problematická z důvodu jazykové bariéry (oficiálním jazykem je japonština), provázanosti osobních vztahů úředníků a firemních zástupců, nedůvěry k zahraničním partnerům apod. Pro české podniky je přímá účast na veřejných zakázkách v Japonsku prakticky nemožná.

Vládní instituce poskytují informace o tendrech v oficiálních vládních novinách "Kanpo", které vycházejí v japonštině. Pro zahraniční firmy, které mají zájem o účast v

tendrech, je proto nezbytné mít v Japonsku zastoupení nebo zprostředkovatele. Každá vládní instituce má pro veřejné soutěže své kontaktní místo.

Postup řízení, včetně kontaktních míst je uveden v publikaci "Q&A on Government Procurement Contracts - Guide to the Government Procurement Market of Japan", kterou vydává japonské MZV. (Informace je k dispozici v agentuře CzechTrade.)

Případné další informace lze získat na japonském ministerstvu zahraničních věcí:

First International Organizations Division, Economic Affairs Bureau
Ministry of Foreign Affairs
tel: 0081-3-3580-3311, linka 2530
fax: 0081-3-3581-9470

Základní údaje o veřejných zakázkách v angličtině jsou k dispozici také na síti Internet na stránce JETRO (<http://www.jetro.go.jp/>), kde lze získat i další informace o hospodářských trendech a obchodní praxi v Japonsku.

8.7. Problémy a rizika místního trhu

Japonsko je prakticky bezrizikový trh s vysokou solventností a solidností obchodních partnerů. Obchodním rizikem je značná fluktuace japonské měny. Kromě USD začaly japonské firmy od počátku roku 1999 používat pro obchodní transakce Euro.

8.8. Obvyklé platební podmínky, platební morálka

Japonští obchodníci jsou vesměs velmi solidními partnery, téměř bez výjimky respektují smlouvy a své závazky plní. ZÚ zatím nezná negativní zkušenosti českých firem v tomto směru. Opačným a velmi závažným problémem je neplnění závazků českých firem z hlediska kvality a včasnosti dodávek. V Japonsku se na dodací a kvalitativní podmínky nahlíží zcela nekompromisně a jsou přesně zakotveny ve většině smluv včetně sankčních ustanovení. Při neplnění kvalitativních a kvantitativních podmínek, termínů dodávek apod. je penále za neplnění tím nejmenším postihem. Výsledkem je ztráta důvěry a japonské firmy již kontrakt neobnoví.

Platební podmínky závisí do značné míry na tom, do jaké míry se obchodní partneři znají a důvěřují si. U velkých tradičních japonských obchodních firem, vzhledem k jejich vysoké bonitě, není nutné trvat na platebních podmínkách, které dávají vysoké jistoty prodávajícímu, jako jsou platby předem nebo dokumentární akreditivy. Trvání českého exportéra na těchto podmínkách za každou cenu by dokonce mohlo být kontraproduktivní, neboť japonský partner by to mohl vnímat jako výraz nedůvěry a to by nepřispělo k vytvoření dlouhodobého obchodního vztahu. U menších, nových a neznámých japonských firem je však třeba si zachovat přiměřenou úroveň ochrany prodávajícího.

8.9. Významné veletrhy a výstavy v letech 2004 - 2005 v Japonsku

Účast na výstavách a veletrzích v Japonsku je pro české podniky relativně nákladnou záležitostí, nicméně tato účast je nejvýhodnější formou komerční propagace v Japonsku pro ty podniky, které obchodní partnery teprve hledají. Hlavní výstavní akce mají vysokou odbornou návštěvnost, což zaručuje oslovení širokého okruhu potenciálních partnerů.

V Japonsku se každoročně koná více než 200 všeobecných i odborných veletrhů a výstav. Následně uvádíme vybrané hlavní veletrhy a výstavy pro druhou polovinu r. 2004 a pro r. 2005, které tematicky odpovídají potřebám českého vývozu. Pro rozhodnutí o aktivní účasti na veletrhu se doporučuje konzultovat s organizátorem přesné zaměření veletrhu, profil vystavovatelů a návštěvníků, mezinárodní účast apod., neboť v řadě oborů se výstavní akce prolínají a některé mají pouze regionální význam.

Kompletní seznam veletrhů v Japonsku je obsažen v publikaci agentury JETRO "Trade Fairs in Japan 2004-2005", která je k dispozici v kanceláři JETRO Praha, nebo kterou lze objednat od JETRO Trade Fair Department v Tokiu, tel: 0081-3-3582-5242, fax: 0081-3-3505-0450, e-mail: j-messe@jetro.go.jp. Veletrhy v Japonsku, ale i jinde ve světě, lze také vyhledávat v celosvětové databázi JETRO přístupné na webové adrese "JETRO Trade Fair Website J-messe" www.jetro.go.jp/j-messe/e/index.html. Další možnost vyhledávání japonských veletrhů podle zaměření a termínu konání je na webové stránce www.tradefairguide.com/en/japonské společnosti BlueArk, Inc., na které jsou přístupné základní informace o veletrzích na celém světě.

Obor: Všeobecné

1st Fukuoka International Gift Show 2005

Místo a termín konání: Fukuoka, Kjúšú, 8.-10.6.2005

Frekvence veletrhu: pod tímto jménem se bude konat poprvé, ale bude se opakovat každý druhý rok

Charakter: Tento veletrh naváže na tradici v Japonsku proslavených veletrhů dárkových předmětů známých pod jménem Fukuoka Gifts Fair, které se konaly vždy jednou za dva roky od r. 1995 do r. 2003. Škála vystavovaného zboží je velmi široká, jde však vždy o předměty, které mohou sloužit jako dar nebo drobný dárek, tedy např. i potraviny a alkoholické nápoje v dárkovém balení.

Doprovodné akce: semináře a prezentace vystavovatelů

Organizátor: Business Guide Sha, Inc.

URL: <http://www.giftshow.co.jp>

Adresa: 2-6-2 Kaminarimon, Taito-ku, Tokyo, 111-0034

Tel: 0081-3-3843-9851

Fax: 0081-3-3843-9850

E-mail: d-haga@giftshow.co.jp

Výsledky veletrhu v r. 2003:

počet vystavovatelů: cca 350

počet návštěvníků: cca 80 000

Termín pro přihlášky: 30.11.2004

Účast ČR v minulosti: V r. 2001 byla na tomto veletrhu oficiální účast ČR, zajišťovaná agenturou Rapid. V r. 2003 se veletrhu zúčastnila japonská firma P&M Czech, Ltd., která dováží a prodává typicky české výrobky, jako dřevěné hračky, loutky, skleněné výrobky. Po dohodě se ZÚ a na ploše, kterou ZÚ dostal od organizátorů zdarma, uvedená firma zajistila výstavku propagačních materiálů o ČR (včetně materiálů CzechInvestu) a dále poskytování informací o českých firmách ze CD-ROM databází, které má OEÚ k dispozici.

Obor: Potraviny a potravinářská zařízení

FOODEX JAPAN: 30th International Food and Beverage Exhibition

Místo a termín konání: Chiba (Makuhari Messe - Nippon Convention Centre), 8.-11.3.2005

Frekvence veletrhu: každoročně

Charakter: Nejznámější a nejnavštěvovanější mezinárodní potravinářský veletrh v Japonsku. Většina vystavovatelů je ze zahraničí, vzhledem k tomu, že Japonsko většinu potravin dováží. Vystavovány čerstvé, sušené, mražené i konzervované potraviny, potravinářské polotovary a všechny druhy nápojů včetně alkoholických.

Doprovodné akce: semináře a prezentace vystavovatelů

Organizátor: Japan Management Association

URL: <http://www.jma.or.jp/FOODEX/en>

Adresa: 3-1-22 Shibakoen, Minato-ku, Tokyo, 105-8522

Kontakt: Convention Division – Mr. Shimizu, Mr. Tagashira, Mr. Hayakawa

Tel: 0081-3-3434-1377

Fax: 0081-3-3434-8076

E-mail: foodex@convention.jma.or.jp

Výsledky veletrhu v r. 2003:

počet vystavovatelů: 2 515 (z toho zahraniční 1 721)

počet návštěvníků: 98 920

Termín pro přihlášky: říjen 2004 (přesné datum bude upřesněno)

Účast ČR v minulosti: ČR se tohoto veletrhu účastnila třikrát po sobě, a to v letech 2000 až 2002, nikoliv však formou české oficiální účasti, ale z iniciativy OEÚ ZÚ Tokio. OEÚ využil nabídky agentury JETRO na 2 výstavní boxy poskytnuté bezplatně v tzv. zóně JETRO a sám nabídl účast českým firmám. Některé z nich se na japonském trhu již uchytily. Od r. 2002 však už nabídka na výstavní plochu zdarma nebyla ZÚ učiněna.

Obor: Měřicí a testovací technologie

SIS Japan 2004 – Scientific Instruments Show in Tokyo 2004

Místo a termín konání: Tokio (Tokyo Big Sight - Tokyo International Exhibition Center), 1.-3.12.2004

Frekvence veletrhu: každý druhý rok

Charakter: prestižní mezinárodní veletrh strojní a přístrojové techniky se zaměřením na měřicí, testovací, kontrolní a řídicí přístroje a zařízení. Vystavovány budou ale i průmyslové výrobní technologie, technologie přesného strojírenství, vysoké technologie (hi-tech), materiály, kompozity a výsledky výzkumu a vývoje.

Organizátor: Japan Federation of Scientific Instruments Associations/The Japan Industrial Journal

URL: www.jij.co.jp/event/sis

Adresa: The Japan Industrial Journal, 1-7-2 Otemachi, Chiyoda-ku, Tokyo 100-8125

Kontakt: Promotion Division

Tel: 0081-3-3273-6184

Fax: 0081-3-3241-4999

E-mail: sis@jij.co.jp

Výsledky veletrhu v roce 2002:

počet vystavovatelů: 380

počet návštěvníků: 54 829

Obor: Obaly a balící stroje

Japan International Packaging Machinery Show 2005

Místo a termín konání: Tokio (Tokyo Big Sight – Tokyo International Exhibition Center), 18.-22.10.2005

Frekvence: každý druhý rok

Vystavováno: balící stroje, balící materiály, stroje na zpracování potravin, stroje na výrobu obalových materiálů a jejich příslušenství

Organizátor: Japan Packaging Machinery Manufacturers Association

URL: www.japanpack.jp

Adresa: Kimura Bldg., 5-5-5 Asakusabashi, Taito-ku, Tokyo 111-0053

Kontakt: Mr. H. Sato

Tel: 0081-3-3865-2817

Fax: 0081-3-3865-2850

E-mail: japanpack@jpmma.or.jp

Výsledky veletrhu v roce 2003:

počet vystavovatelů: 374 (z toho 21 zahraniční)

počet návštěvníků: 124 563 (z toho 1 613 zahraničních)

Obor: Chemie a nové materiály

INCHEM TOKYO 2005: Chemical Plant, Materials and IT Process Solutions for the Chemical Industry

Místo a termín konání: Tokio (Tokyo Big Sight - Tokyo International Exhibition Center), 15. –18.11.2005

Frekvence: každý druhý rok

Vystavováno: velmi široká škála výrobků z oblasti chemického inženýrství, stavebnictví, ochrany životního prostředí, efektivního využívání energie, sektoru výzkumu a vývoje, oblasti informačních technologií, chemické výroby a stroje, měřicí a kontrolní zařízení, informace a publikace

Organizátor: Japan Management Association

URL: www.jma.or.jp/INCHEM/

Adresa: 3-1-22 Shibakoen, Minato-ku, Tokyo 105-8522

Kontakt: Convention Division – Mr. Shimizu, Mr. Tagashira, Mr. Hayakawa

Tel: 0081-3-3434-1377

Fax: 0081-3-3434-8076

E-mail: inchem@convention.jma.or.jp

Výsledky veletrhu v r. 2003:

Počet vystavovatelů: 330

Počet návštěvníků: 80 841

CERAM JAPAN 2005 - International Ceramic Machinery and Materials Exhibition

Místo a termín konání: Nagoya (Nagoya Dome), 2005 (přesné datum bude upřesněno)

Frekvence: každé 3 roky

Tématické zaměření: keramické stroje a materiály, čištění surovin, tvarování, glazování, tisk a dekorování, sušení, vypalování, konečné úpravy, ochrana životního prostředí, měření, kontrola, inspekce, racionalizace práce, přesuny, skladování, recyklace, konečné výrobky, technologie, publikace, atd.

Organizátor: Mesago Messe Frankfurt Corporation

URL: www.mesago-messefrankfurt.com/ceram/jp/top.html

Adresa: Maekawa Kudan Bldg., 3F, 2-3-7 Kudan-Kita, Chiyoda-ku, Tokyo 102-0073

Kontakt: Mr. H. Kunimoto

Tel: 0081-3-3262-8441

Fax: 0081-3-3262-8442

E-mail: kunimoto@mesago-messefrankfurt.com

Přístup: pouze profesionálové a obchodníci, nikoliv veřejnost

Termín pro přihlášky: neomezen, dokud bude volné místo

Výsledky minulého veletrhu v r. 2002:

Počet vystavovatelů: 61

Počet návštěvníků: 48 661 (včetně veletrhu Fine Ceramics Fair 2002)

Obor: Obráběcí stroje a nástroje, kovoobrábění

JIMTOF 2004 (22nd Japan International Machine Tool Fair)

Místo a termín konání: Tokio (Tokyo Big Sight – Tokyo International Exhibition Center), 1.-8.11.2004

Frekvence: každý druhý rok

Vystavováno: kovoobráběcí stroje a nástroje, řezací nástroje, karbidové a diamantové nástroje, příslušenství, přesné měřicí stroje a přístroje, optické měřicí přístroje, testovací zařízení, brusné kotouče a abrasiva, hydraulické a pneumatické stroje, převody a transmise, zařízení pro ochranu životního prostředí, suroviny, technologie a publikace

Organizátor: Japan Machine Tool Builders' Association/Tokyo Big Sight, Inc.

URL: www.jimtof.org

Adresa: 3-21-1 Ariake, Koto-ku, Tokyo 135-0063

Kontakt: Sekretariát

Tel.: 0081-3-5530-1333

Fax: 0081-3-5530-1222

E-mail: jimtof@tokyo-bigsight.co.jp

Výsledky veletrhu v r. 2002:

Počet vystavovatelů: 764 (z toho 228 zahraničních)

Počet návštěvníků: 99 251 (z toho 3 534 zahraniční)

8.10. Vybrané celostátní organizace podporující ekonomickou spolupráci a zahraniční obchod

8.10.1. JETRO

JETRO (Japan External Trade Organization) je japonská vládní agentura na podporu obchodu a investic. Byla založena již v r. 1958 jako organizace na podporu exportu a tuto funkci plnila asi 20 let. Začátkem 80-tých let se však v důsledku velkého a stále rostoucího přebytku japonského zahraničního obchodu funkce agentury obrátila a JETRO začalo být hlavně organizací na podporu dovozu do Japonska. Dnes plní 4 základní role: podporu zahraničních investic do Japonska, podporu japonských investic v zahraničí, a podporu obchodu v obou směrech, tj. jak importu, tak exportu.

JETRO je financováno z rozpočtu japonského Ministerstva hospodářství, obchodu a průmyslu (METI). Pracuje s velkým rozpočtem, což mu umožňuje mít velmi široké pole činnosti a rozsáhlou síť zastoupení. Kromě ústředí v Tokiu na adrese

Japan External Trade Organization (JETRO)

2-2-5 Toranomon

Minato-ku

Tokyo 105-8466, Japan

URL: www.jetro.go.jp

má JETRO kancelář v Ósace a dále 36 lokálních kanceláří ve většině japonských prefektur. V zahraničí má JETRO 77 kanceláří v 57 zemích, včetně České republiky. Kontaktní údaje kanceláře JETRO v ČR jsou:

JETRO Praha
Pařížská 11/67
110 00 Praha 1
tel: 224 814 971, fax: 224 813 998.

JETRO má širokou škálu aktivit a poskytuje velké množství služeb. Z nich pro zahraniční exportéry jsou nejdůležitější:

- vydávání katalogu obchodních firem „Japan Trade Directory“
- na internetu založený program na vyhledávání obchodních partnerů (TTPP – Trade Tie-up Promotion Program)
- vydávání marketingových komoditních studií o japonském trhu (dosud celkem 73 studie)
- vydávání publikací o standardech a regulačních opatřeních
- provozování šesti regionálních středisek na podporu obchodu a zahraničních investic - Invest Japan Business Support Centers (IBSCs), a to v Tokiu, Ósace, Jokohamě, Nagoyi, Fukuocu a v Kóbe, kde mohou zahraniční firmy bezplatně využívat na dobu až 3 měsíců vybavenou kancelář a další služby.

Všechny informace o JETRO, jeho aktivitách a službách, včetně plného textu marketingových studií a některých dalších publikací, stejně jako vstup do programu TTPP lze získat na webových stránkách organizace. URL adresa domovské stránky je www.jetro.go.jp.

Program TTPP, který byl zahájen v srpnu 2000 a od té doby několikrát zmodernizován, je velmi dokonalým nástrojem pro vyhledávání obchodních partnerů. Kterákoliv firma, japonská i zahraniční, se může zaregistrovat v řadě oborů (strojírenství, potravin, atd.) a v některé kategorii podnikání (např. export, import, technology transfer apod.). Registrace zahraničních podniků JETRO zdarma přeloží do japonštiny. V současnosti je již v databázi TTPP zaregistrováno asi 40 000 firem, z toho téměř 18 000 japonských. Program může provádět automatické vyhledávání (automatic match-matching function) jiných zaregistrovaných firem tak, aby si nabídky a požadavky odpovídaly. Pokud program najde odpovídající firmy, zašle oběma stranám e-mailové adresy potenciálních partnerů. TTPP se tak stává globálním business portálem s jednou z největších databází.

8.10.2. Organizace na podporu dovozu zpracovaných výrobků (MIPRO)

MIPRO je zkratka z anglického názvu *Manufactured Imports Promotion Organization*. MIPRO je vládní nezisková organizace založená v r. 1978 na podporu dovozu zpracovaných výrobků do Japonska. Její činnost spočívá zejména v pořádání výstav a v poskytování široké škály marketingových služeb a informací.

MIPRO disponuje 5000 m² výstavní plochy pro větší výstavy, třemi výstavními halami o ploše 2 500, 500 a 200 m² pro krátkodobé výstavy a semináře a konečně 1 800 m² pro stálé národní výstavy jednotlivých zemí. V současné době zde vystavuje své výrobky 7 zemí, a to Austrálie, Velká Británie, Dánsko, Itálie, Kanada, Rakousko a Řecko. Uvedené plochy MIPRO zahraničním výrobcům nabízí za subvencované ceny, pro krátkodobé výstavy a semináře pořádané ve spolupráci se ZÚ by bylo možno dosáhnout poskytnutí potřebných prostor buď bezplatně nebo za symbolický poplatek.

MIPRO má vypracovaný systém informačních služeb, z nichž většina je pro zahraniční exportéry zdarma, a dále možnost praktického otestování zájmu japonského trhu o konkrétní výrobek jeho nabídnutím ve speciálním obchodním středisku. MIPRO také udržuje

katalogovou knihovnu zahraničního spotřebního zboží jako referenční zdroj informací pro menší dovozce. Do této knihovny mohou zahraniční výrobci zdarma umístit své propagační materiály. Podrobné informace o činnosti a nabídce služeb MIPRO lze získat z jejich anglické webové stránky www.mipro.or.jp/eng/top-e.html. Kontaktní údaje organizace jsou:

Manufactured Imports Promotion Organization (MIPRO)
World Import Mart Bldg. 6F
Sunshine City Complex
3-1-3 Higashi-Ikebukuro
Toshima-ku
Tokyo 170-8630, Japan
tel: 0081-3-3988-2791, fax: 0081-3-3988-1629

8.10.3. Japonská obchodní a průmyslová komora

První japonské obchodní a průmyslové komory (Chambers of Commerce and Industry – CCI) byly založeny již v r. 1878, a to v Tokiu, Ósace a Kóbe, ale rychle následovalo zakládání komor i v dalších městech. V r. 1892 tehdy existujících 15 komor společně vytvořilo zastřešující národní komoru The Federation of Chambers of Commerce and Industry. Tato organizace pak v roce 1922 získala dnešní jméno The Japan Chamber of Commerce and Industry (JCCI). V současné době existují obchodní a průmyslové komory ve všech větších městech Japonska. Jejich počet v květnu 2002 dosáhl 527 a sdružují více než 1,6 milionu členských firem.

Současné japonské CCI jsou korporace se speciálním statutem, byly vytvořeny a fungují podle zvláštního zákona „Chambers of Commerce Act“ z r. 1953. Všechny CCI splňují následující kritéria:

- jsou regionální, s jednou komorou pro každé město
- jejich členy jsou jak velké, tak malé a střední podniky ze všech sektorů průmyslu
- jsou veřejné a neutrální, neangažují se ani v ziskových, ani v politických činnostech
- mají stejnou strukturu jako komory v ostatních vyspělých zemích
- jsou samosprávné, nezávislé a s rozhodovací pravomocí členů založené na dobrovolnosti.

Vzhledem k zásadě jedno město jedna komora mohou komory ve velkých městech mít pobočky, např. CCI v Tokiu má 23 pobočky, po jedné v každé městské čtvrti (ward, -ku).

Jednotlivé komory mají velmi rozdílnou velikost, ale i rozsah a úroveň poskytovaných služeb. Výrazně se také liší ve stupni „internacionalizace“, tj. v tom, jak a jakými nástroji pomáhají svým členům navazovat zahraniční obchodní kontakty. Všechny CCI mají své webové stránky, jejichž seznam je přístupný i z domovské stránky JCCI (www.jcci.or.jp/home-e.html). Naprostá většina těchto stránek je však pouze v japonštině a neexistuje žádný oficiální seznam těch CCI, které mají své stránky i v angličtině. ZÚ empiricky našel celkem jen 14 takových regionálních komor, **seznam URL adres jejich anglických stránek je v tabulce v kapitole 2.2. přílohy**. Na anglicky psaných webových stránkách některé komory poskytují velmi cenné informace pro zahraniční podnikatele zájímající se o danou lokalitu, event. i umožňují vyhledávání vhodných obchodních partnerů („business matching“).

Zastřešující národní Japonská obchodní a průmyslová komora – JCCI, je centrální organizací, pod níž spadají všechny lokální CCI. JCCI tak hraje významnou roli v japonském hospodářském životě. JCCI reprezentuje jednotlivé lokální komory v jednání s vládou a dalšími vládními i nevládními národními organizacemi, hájí jejich zájmy, tlumočí jejich

názory a návrhy a aktivně usiluje o jejich prosazení. JCCI má také ústřední roli při rozšiřování informací o vládních politikách a programech a v podpoře celonárodních projektů.

JCCI provozuje na Internetu vlastní informační síť (Chambers Information Network - CIN), jejíž stránky jsou jak v japonštině, tak i v angličtině. Vhodnou adresou pro vstup do anglické verze CIN je URL <http://www.cin.or.jp/trade/front.htm>, která otevře stránku "International Business Opportunities".

Na uvedené stránce je pozoruhodná zejména volba č. 2 "Business Guide", která po kliknutí na tlačítko "Registration" nabídne registrační formulář "Trade Inquiry Registration Form". Vyplněním a elektronickým odesláním tohoto formuláře může zahraniční firma zdarma umístit svoji obchodní nabídku do on-line bulletinu rozesílaného relevantním japonským firmám. Ve formuláři je nutné v poli "Your Products/Service" specifikovat druh nabízených výrobků nebo služeb vybráním jedné z nabízených možností, stejně tak je v poli "Main Area of Interest" nutné určit, o jaký druh obchodního vztahu má zahraniční firma zájem. Podniky, které chtějí umístit své produkty na japonský trh jistě zvolí nabízenou možnost "Export to Japan", uvedené pole však nabízí i řadu jiných možností, jmenovitě dovoz z Japonska, společné podnikání (joint venture), koupi i prodej technologií, koupi a prodej služeb, licenční výrobu, fúze a akvizice, majetkovou účast a navýšení kapitálu. V uvedených dvou polích musí být některá z nabízených možností uvedena, jinak je registrace ignorována.

Vedle vyplnění registračního formuláře může zahraniční firma vyhledávat potenciální japonské partnery také sama přímo, a to buď kliknutím na tlačítko "Search" v uvedené volbě č. 2 "Business Guide", případně i využitím volby č. 1 "Standard Trade Index of Japan".

8.10.4. Agentura pro podporu malých a středních podniků

Obchodní partnery v kategorii malých a středních podniků je možné vyhledávat na internetových stránkách vládní organizace Japan Small and Medium Enterprise Corp. (JASMEC), jejímž cílem je podporovat malé a střední podnikání v Japonsku provozováním systému informačních služeb. Do databáze JASMEC lze nejlépe vstoupit přímo prostřednictvím URL: www.jasmec.go.jp/english/index.html. Podniky lze vyhledávat buď podle klíčových slov, nebo specifikací typu podnikání, regionálního zájmu a druhu hledaného obchodního vztahu (např. dovoz, vývoz, transfer technologií, přímé investice apod.).

8.10.5. Japonská asociace dovozců strojírenské techniky (JMIA)

Japonská asociace dovozců strojírenské techniky (*The Japan Machinery Importers' Association - JMIA*), která má v současné době okolo 80 členů (z čehož 65 členů jsou tradingové firmy a 15 členů jsou hlavní japonské strojírenské výrobní firmy), zavedla na své webové stránce www.jmia.or.jp registrační formulář v angličtině pod názvem *Inquiry for export to Japan*, na němž zahraniční výrobci mohou zdarma zaregistrovat strojírenské výrobky nabízené pro export do Japonska.

Nabízené výrobky je možno zaregistrovat v 8 kategoriích, a to:

1. informační technologie
2. telekomunikace
3. elektrické/elektronické výrobky
4. nástroje/zpracování kovů
5. průmyslové stroje
6. zařízení továren
7. dopravní stroje
8. strojní díly/součástky

Pokud však jde o výrobek, který do žádné z těchto kategorií nezapadá, je možné kategorii neuvádět.

Kromě názvu nabízeného výrobku a základních kontaktních údajů o výrobní firmě, registrační formulář obsahuje 2 důležité rubriky. Jedna je údaj o tom (volba ano - ne), zda by výrobek mohl být vyráběn v Japonsku pod původní obchodní značkou (OEM - original equipment manufacturing). Druhá - poslední rubrika na formuláři - je volný komentář, kde výrobce může uvést jakékoliv údaje, které považuje za důležité, jako např. jakou tradici má firma, do kterých zemí vyváží, jakou část obrátu tvoří export, kolik lidí je třeba pro obsluhu nabízeného stroje, atd.

JMIA zdarma přeloží zaslané údaje do japonštiny a informaci o nabídce jednak rozešle všem svým relevantním členům elektronickou poštou a jednak uveřejní ve svém pravidelném měsíčním periodiku "*Machinery World*" (jen v japonštině). Toto periodikum vychází v nákladu asi 750 výtisků. Většinu obsahu tvoří stručný popis, charakteristika a fotografie nabízených strojírenských výrobků a kontaktní údaje výrobce. V každém čísle periodika je takto popsáno asi 80 různých strojů, přístrojů a strojních zařízení, které jsou nabízeny pro japonský trh. Jedna sekce periodika zvaná "Technology news" je věnována informacím o nových technologiích, zásadních inovacích a patentech nabízených ke komerčnímu využití v japonském průmyslu. Další sekce "Event News" obsahuje oznámení o relevantních pořádaných akcích, jako jsou veletrhy, výstavy, semináře apod.

Kromě údajů zaslaných prostřednictvím internetu může výrobce zaslat JMIA poštou další materiály v tištěné formě v anglickém jazyce, jako např. prospekty nebo technickou dokumentaci, kde jsou uvedeny funkce, parametry, výsledky testů apod. Je dobré, je-li přiložena zřetelná a ilustrativní fotografie výrobku. Všechny zaslané informační materiály o výrobku jsou uschovány v sekretariátu asociace a jsou k dispozici k prostudování případným japonským zájemcům.

Adresa pro zasílání materiálů poštou je:

**Japan Machinery Importers' Association
Planning and Coordination Department
3-5-8 Shibakoen
Minato-ku
Tokyo 105-0011, Japan**

spojení pro případné dotazy:

tel: 0081-3-5777-1261, fax: 0081-3-5777-2779, e-mail: info@jmia.or.jp

Na webové stránce JMIA je možno najít řadu dalších informací důležitých pro exportéry strojírenské techniky do Japonska. Je to např. seznam členů JMIA, seznamy japonských dovozních firem, ale také seznamy výrobců (řazené podle jednotlivých zemí), jejichž strojírenské výrobky se do Japonska již dovážely, a to včetně jmen dovozních firem.

8.10.6. Japonská asociace pro obchod s Ruskem a Střední a Východní Evropou (ROTOBO)

Plný anglický název asociace je „Japan Association for Trade with Russia & Central/Eastern Europe“, používá se však téměř výhradně jen zkratka z názvu v japonštině (**Rošia Tó-ó Bóeki-kai**) ROTOBO. ROTOBO vzniklo v r. 1992 ze SOTOBO ("The Japan Association for Trade with the Soviet Union & Socialist Countries of Europe"), které bylo založeno již v r. 1967 z iniciativy japonské federace hospodářských organizací KEIDANREN a v r. 1970 bylo převzato pod správu tehdejšího japonského Ministerstva mezinárodního obchodu a průmyslu (MITI).

Mezi více než 160 členy ROTOBO jsou velké (sogo shosha) i střední (specializované) obchodní firmy, banky, pojišťovny, asociace apod., které se zajímají o trhy zemí, kde dříve byla centrálně plánovaná ekonomika. ROTOBO neposkytuje služby individuálním podnikům, mezi jeho aktivity patří zejména:

- sběr a analýza informací o ekonomikách a průmyslových odvětvích příslušných zemí a vydávání studií, které jsou distribuovány členským firmám a vládě
- organizace účasti japonských firem na veletrzích a výstavách v těchto zemích
- spolupráce s relevantními organizacemi v příslušných zemích v jejich marketingových aktivitách v Japonsku, včetně marketingového výzkumu, PR, organizování sympozií, obchodních misí apod.
- vysílání a přijímání technických expertů a expertů na zahraniční obchod.

ROTOBO je za japonskou stranu gestorem činnosti Japonsko-českého hospodářského výboru (The Japan - Czech Economic Committee), který každoročně zasedá střídavě v Japonsku a v ČR. Na české straně je gestorem Hospodářská komora ČR. Součástí zasedání Výboru v Japonsku je obvykle i ekonomický a investiční seminář o ČR (ve spolupráci s japonskou kanceláří agentury CzechInvest) pro členské firmy ROTOBO i další potenciální investory. Pro české firmy je velmi výhodné, doprovázejí-li českou delegaci na zasedání Výboru do Japonska, neboť to pro ně může být velmi dobrá a cenově relativně nenáročná cesta, jak se představit japonské podnikatelské veřejnosti.

8.11. Vybrané prefekturní, regionální a místní organizace podporující ekonomickou spolupráci a zahraniční obchod

8.11.1. Prefekturní správy

Relativně novou tendencí spojenou se snahou o eliminaci mezičlánků v dodavatelsko-odběratelském řetězci je snaha japonských regionů (prefektur) o větší „internacionalizaci“, tj. o nalezení přímých obchodních vztahů se zahraničními partnery místo dosavadní praxe, kdy vnější styk se uskutečňoval zejména prostřednictvím tokijských a ósackých obchodních firem. Důsledkem tohoto trendu je, že navazování kontaktů s japonskými importéry mimo hlavní obchodní proud v oblasti Tokia a Ósaky získává na důležitosti a stává se jedním z mála způsobů, jak nalézat nové obchodní partnery a nové příležitosti a zvyšovat tak objem vývozu do Japonska.

Správy některých prefektur (tzv. Prefectural Governments) v rámci těchto snah o „internacionalizaci“ začaly využívat moderní informační technologie, zejména internet, k zahraniční propagaci turistických, investičních a obchodních příležitostí na svém teritoriu. Nástrojem k tomu jsou webové stránky v angličtině. Ty jsou provozované buď samotnými těmito správami nebo místními organizacemi na podporu podnikání. V některých prefekturách tyto služby poskytují prefekturní kanceláře JETRO.

Úroveň stránek je z hlediska zahraničního uživatele hledajícího obchodní, zejména exportní příležitosti v Japonsku velmi různá. Některé poskytují jen základní informace, např. odkaz na hlavní firmy v dané prefektuře, ale jiné jsou velmi dokonalé a umožňují pokročilé vyhledávání obchodních partnerů („business matching“) mezi registrovanými firmami podle různých kritérií (např. jde-li o vývoz či dovoz, technologickou spolupráci při výrobě, podle komodit, regionu atd.). V tomto směru příkladnými jsou např. webové stránky prefektury Hokkaido.

V následující tabulce jsou uvedeny URL adresy všech 47 prefekturních anglických webových stránek, a dále jména organizací, které je provozují. Využití těchto stránek pro

vyhledávání obchodních partnerů v Japonsku se může ukázat jako relativně velmi účinné vzhledem k tomu, že u menších firem je pravděpodobnost odezvy na zaslanou nabídku a tím na navázání kontaktu větší než u velkých obchodních firem. Kromě toho firmy, jejichž kontaktní údaje jsou z prefekturních webových stránek přístupné, jsou ty, které samy projeví zájem o navazování zahraničních kontaktů a jsou tedy na oslovení od zahraničních partnerů připraveny.

Tab. 8.1. Webové stránky prefektur

Prefektura	Organizace	URL
Aichi	Prefectural Government	www.pref.aichi.jp/index-e.html
Akita	Prefectural Government	www.pref.akita.jp/e/
Aomori	Prefectural Government	www.pref.aomori.jp/home-e.html
Chiba	Prefectural Government	www.pref.chiba.jp/index-e.html
Ehime	Prefectural Government	www.pref.ehime.jp/index-e.htm
Fukui	Fukui JETRO Office Prefectural Government	www.jetro.go.jp/ove/fki/html/ftd_main.html www.pref.fukui.jp/english/about.html
Fukuoka	Prefectural Government	www.pref.fukuoka.jp/wbase.nsf/doc/kikaku_guid_e_d090100.htm
Fukushima	Prefectural Government	www.pref.fukushima.jp/index_e.html
Gifu	Prefectural Government	www.pref.gifu.jp/index_e.htm
Gunma	Prefectural Government	www.pref.gunma.jp/english/index.html
Hiroshima	Prefectural Government Hiroshima Industrial Promotion Organization	www.pref.hiroshima.jp/index-e.html www.pref.hiroshima.jp/shoukou/ricchi/ricchi/index.htm www.hiwave.or.jp/HAPEE/english/index.html
Hokkaido	The Hokkaido International Trade & Industry Promotion Association Prefectural Government	www.lilac.co.jp/bussan/kensaku_base_e.htm www.pref.hokkaido.jp/index-e.html
Hyogo	Prefectural Government	http://web.pref.hyogo.jp/english/index.html
Ibaraki	Prefectural Government	www.pref.ibaraki.jp/en/menu.htm
Ishikawa	Ishikawa Association for Promotion of SMEs Prefectural Government	www.ishikawa-smes.ne.jp/english/e-index.html www.pref.ishikawa.jp/index_e.htm
Iwate	Prefectural Government	www.pref.iwate.jp/english/index.html
Kagawa	Prefectural Government	
Kagoshima	Prefectural Government	http://chukakunet.pref.kagoshima.jp/home/english/index.html
Kanagawa	Kanagawa Trade Promotion Corporation Prefectural Government	www.ktpc.or.jp/wtd/wtden/index.htm www.pref.kanagawa.jp/menu/english.htm
Kochi	Prefectural Government	www.pref.kochi.jp/english/index.htm
Kumamoto	Kumamoto Business Development Association Prefectural Government	www.pref.kumamoto.jp/enterprise/ritti/E/s-indexf.html www.pref.kumamoto.jp/english/menu.html
Kyoto	Prefectural Government	www.pref.kyoto.jp/index_e.html
Mie	Mie JETRO Office Prefectural Government	www.jetro.go.jp/ove/mie www.pref.mie.jp/ENGLISH/index.htm

Miyagi	Prefectural Government	www.pref.miyagi.jp/english/index.htm
Miyazaki	Prefectural Government	www.pref.miyazaki.jp/english/index.htm
Nagano	Small Business Information Center Prefectural Government	www.icon.pref.nagano.jp/7english/ www.pref.nagano.jp/english/indexe.htm
Nagasaki	Prefectural Government	www.pref.nagasaki.jp/en/index.html
Nara	Prefectural Government	www.pref.nara.jp/index-e.html
Niigata	Prefectural Government	www.pref.niigata.jp/en/index2.html
Oita	Prefectural Government	www.pref.oita.jp/english/index.html
Okayama	Small Business Training and Information Center Prefectural Government	www.optic.or.jp/index_e.html www.pref.okayama.jp/kikaku/kokusai/momo/e/
Okinawa	Prefectural Government	www.pref.okinawa.jp/index.html
Osaka	Prefectural Government	www.pref.osaka.jp/en/index.html
Saga	Prefectural Government	www.pref.saga.jp/gaikoku/fr_english.html
Saitama	Prefectural Government	www.pref.saitama.jp/index_e.html www.pref.saitama.jp/A07/BA00/ties/index.htm
Shiga	Prefectural Government	www.pref.shiga.jp/index-e.html
Shimane	Prefectural Government	www.pref.shimane.jp/section/kokusai/foreign/f-engl/engles.html
Shizuoka	Prefectural Government	www.pref.shizuoka.jp/kikaku/ki-20/english/index.htm www.siba.or.jp/einde/einde1.htm
Tochigi	Prefectural Government	www.pref.tochigi.jp/kokusai/english/index.html
Tokio	Tokyo Foreign Trade Association Metropolitan Government	www.tmgttc.ab.psiweb.com/eng/menu_html www.tokyo-trade-center.or.jp/ www.chijihonbu.metro.tokyo.jp/english/
Tokushima	Prefectural Government	www1.pref.tokushima.jp/english/index_e.html
Tottori	Prefectural Government	www.pref.tottori.jp/english/
Toyama	Prefectural Government	www.pref.toyama.jp/master/02guide/welcome/welcome_e.htm www.pref.toyama.jp/sections/1307/kigyou/english/index.htm
Yamagata	Prefectural Government	www.pref.yamagata.jp/index-e.html
Yamaguchi	Prefectural Government	www.pref.yamaguchi.jp/gyosei/kenjoho/english.htm
Yamanashi	Prefectural Government	www.pref.yamanashi.jp/english/index.htm
Wakayama	Prefectural Government	www.wakayama.go.jp/index_e.html

8.11.2. Tokijská asociace pro zahraniční obchod

Divize pro pracovní a hospodářské otázky tokijské městské správy vydává pravidelný věstník The Trade Tokyo - Tokyo Industry Trade Center News. Jedná se o periodikum v japonštině rozesílané podnikatelským subjektům a různým institucím v oblasti tokijské metropole. V rámci tohoto periodika vychází též několikastránková rubrika připravovaná Tokijskou asociací pro zahraniční obchod (TFTA - Tokyo Foreign Trade Association), v níž jsou publikovány nabídky zboží a služeb zahraničních firem se zájmem o uplatnění na japonském trhu.

Procedura umístění příslušné informace ve zmíněném věstníku je velmi prostá. Zahraniční výrobce musí zaslat dopis TFTA, v němž uvede základní informace o své firmě a svých výrobcích a poskytne vhodné propagační materiály. TFTA z dodaných informací připraví krátkou zprávu o dané firmě a její nabídce, která je následně otištěna v dalším čísle věstníku. Zaujme-li někoho tato krátká informace, kontaktuje TFTA a dostane k nahlédnutí kompletní zaslané informace. Na jejich základě pak případně může vstoupit v přímý kontakt s daným výrobcem v zahraničí.

Oblast tokijské metropole představuje trh zhruba 20-30 miliónů osob s velmi vysokou kupní silou. Vzhledem ke snadnosti procedury by tato příležitost mohla být pro české exportéry velmi výhodná. Materiály v angličtině, když ne alespoň částečně v japonštině, je možno zasílat na následující adresu:

Tokyo Sangyo Boeki Kyokai
(Tokyo Foreign Trade Association)
Hamamatsu Bekkan 2F, 1-7-8 Kaigan
Minato-ku
Tokyo 105-0022, Japan

8.11.3. IBO Osaka

IBO je zkratka z anglického názvu organizace „The International Business Organization of Osaka, Inc.“. IBO je nezisková organizace založená v r. 1990 společně prefekturní správou Ósaky a velkými společnostmi se sídlem v Ósace s cílem podporovat expanzi místních firem do zahraničí, pomáhat zahraničním firmám při vstupu na trh v oblasti Ósaky a všestranně podporovat ekonomickou spolupráci mezi Ósakou a různými zeměmi a regiony na celém světě. IBO k tomu účelu také otevřelo zahraniční kanceláře v sedmi zemích: Nizozemsku, Singapuru, Číně, Hongkongu, Austrálii, Vietnamu a v USA.

Jedním z hlavních úkolů IBO je pomáhat navazování kontaktů mezi potenciálními obchodními partnery. K tomu účelu IBO provozuje webovou stránku v angličtině, kde lze najít jak informace o činnosti a akcích IBO, tak i obchodní nabídky a poptávky firem z oblasti Ósaky. URL adresa je **www.ibo.or.jp/index_e.html**. IBO publikuje v japonštině kromě jiných i periodikum Business Matching Information, které vychází každý měsíc, je distribuováno v 5000 výtiscích mezi řádné i čestné členy organizace a přináší informace o vybraných, pro místní trh perspektivních zahraničních výrobcích. Tyto informace IBO získává z obdržených zahraničních nabídek a poptávek. IBO rovněž organizuje semináře, výstavy, výměnné programy a vysílání obchodních misí.

IBO má hlavní sídlo v centru Ósaky, ale kromě toho na pobřeží v blízkosti mezinárodního letiště Kansai ve známé budově Rinku Gate Tower Building provozuje detašovanou pobočku „IBO Business Matching Centre“ (IBO BMC). Toto centrum nabízí řadu služeb s cílem podporovat „business matching“ mezi firmami v zahraničí a firmami v Ósace. Nejdůležitější takovou službou pro zahraniční exportéry je možnost zdarma vystavit své katalogy a brožury ve speciální sekci centra. V další sekci mohou zahraniční výrobci rovněž zdarma vystavit i vzorky svých výrobků, pokud nejsou příliš rozměrné. Ještě v další speciální sekci jsou vystaveny obecné informační materiály o podnikatelském a investičním prostředí v dané zemi. Tyto informace centrum získává převážně od ambasad a konzulátů v Japonsku.

Vzorky i tištěné informační materiály je nutné IBO BMC zaslat poštou s vyplněným průvodním přihlašovacím formulářem, ke kterému musí být připojena i vizitka příslušné kontaktní osoby. Tento formulář je možno stáhnout ve formátu PDF z výše uvedené webové stránky IBO. Na vyžádání tento formulář zašle poštou i ZÚ v Tokiu. IBO BMC zveřejňuje

informace o všech obdržných materiálech i vzorcích v následujícím čísle periodika Business Matching Information. Kontaktní údaje centra jsou:

International Business Organization of Osaka, Inc.
IBO Business Matching Center
Rinku Gate Tower Bldg. 15F
1 Rinku-Orai Kita
Izumisano-shi
Osaka 598-0048, Japan
tel: 0081-81-724-60-1520, fax: 0081-724-60-1521
e-mail: ibobmc@mailr.asknet.ne.jp

9. INVESTIČNÍ KLIMA

Podmínky vstupu zahraničního kapitálu

Základním principem pro vstup zahraničních investorů do Japonska je nediskriminační zacházení, tj. rovnost podmínek pro zahraniční investory a japonské subjekty. Tento princip je uplatňován teprve od počátku 90. let z důvodu předchozí vysoké převahy přímých japonských investic (PZI) v zahraničí nad PZI v Japonsku. Od počátku 90. let sílí příliv PZI do Japonska, neboť od roku 1992 nepotřebuje zahraniční investor ve většině sektorů japonského hospodářství souhlas japonské vlády - s výjimkou několika oblastí, které se dotýkají národní bezpečnosti (letecký průmysl, zbrojní průmysl, jaderná energetika a kosmický výzkum a vývoj) a rovněž v tzv. citlivých odvětvích (zemědělství, lesnictví, rybolov, těžba, ropa a kožedělný průmysl). Mnohé investiční příležitosti vznikly pro zahraniční investory v 90. letech v důsledku rozsáhlých deregulačních a privatizačních programů. Zahraniční, zvláště americké firmy využily vhodné podmínky v Japonsku a svoje přednosti v know-how v telekomunikacích, software apod. a zřídily v Japonsku vlastní podniky nebo vstoupily do japonských subjektů. Pro mnoho japonských firem bylo převzetí podniku nebo sloučení se zahraničním kapitálem ve složité finanční situaci jedinou možností přežití v prostředí vleklého hospodářského útlumu. Dalším faktorem umožňujícím vstup zahraničních investorů do Japonska je změna způsobu zveřejňování hospodářských výsledků japonských společností - současná úprava odpovídá již mezinárodním účetním standardům.

Japonsko bývá někdy vydáváno za zemi s velmi složitými podmínkami pro podnikání zahraničních firem. Za hlavní bariéry pro podnikání zahraničních subjektů jsou považovány netransparentní byrokratické postupy a složitost legislativy, silná místní konkurence, monopolní postavení a propojení místních společností, extrémně vysoké počáteční náklady, vysoké ceny pozemků a obtížnost získání vhodných pozemků, relativně vysoké daňové zatížení, vysoké životní náklady zahraničních expertů a jejich pobytové podmínky, jazyková a kulturní bariéra, japonská mentalita a předsudky vůči zahraničním partnerům, obtížné získávání kvalifikované dvojjazyčné pracovní síly, vysoké náklady na pracovní sílu, japonský systém doživotního zaměstnaneckého vztahu a nepřenositelného důchodového pojištění, těžce proniknutelná, složitá distribuční síť a další.

V roce 2003 pokračoval zvýšený japonský zájem o vstup zahraničního kapitálu formou PZI. Vláda příliv zahraničního kapitálu velmi vítá a na počátku roku 2003 dokonce přijala prohlášení, v němž vyjádřila zájem, aby se objem PZI v Japonsku do pěti let zdvojnásobil. PZI jsou viděny jako jedna z cest k oživení japonské ekonomiky a vytvoření předpokladů pro další zdravý hospodářský vývoj. Na celostátní úrovni neexistuje speciální systém pobídek pro zahraniční investory, avšak na prefekturální úrovni vznikají velmi komplexní programy podpory PZI. Tyto programy se vzájemně velmi liší, odrážejí specifické zájmy a potenciál jednotlivých prefektur a jsou vesměs nabízeny orgány státní správy a místní samosprávy na úrovni prefektur. Tento trend, započatý již v předchozích letech ale jasně nastoupený hlavně v roce 2003, bude do budoucna rozhodně pokračovat a sílit.

9.2. Přímé zahraniční investice (odvětvová a teritoriální struktura)

Na konci 90. let došlo k významnému posunu v přílivu zahraničních investic do Japonska, ačkoli nadále výrazně převažuje objem japonských přímých investic v zahraničí nad PZI v Japonsku. Od roku 1998 se zájem zahraničních investorů zvyšuje na základě

deregulačních opatření vlády v řadě oblastí, v důsledku poklesu cenové úrovně nemovitostí, akcií a často výhodného směnného kurzu japonské měny vůči hlavním světovým měnám. Významným impulsem bylo i snížení daní ze zisku společností od dubna 1999. V letech 1999 a 2000 byla významným lákadlem pro zahraniční investory probíhající restrukturalizace bankovního sektoru a rychlý rozvoj telekomunikačních služeb (zejména mobilní telefonie a přenos dat).

V rozpočtovém roce 1998 se přímé zahraniční investice oproti předchozímu roku téměř zdvojnásobily (růst z 678,2 mld. JPY v roce 1997 na 1,34 bil. JPY v roce 1998), v rozpočtovém roce 1999 došlo k dalšímu masivnímu růstu o takřka 80% (2,40 bil. JPY), meziroční nárůst v rozpočtovém roce 2000 představoval zhruba 30% (3,13 bil. JPY). V roce 2001 příliv zahraničních investic pokračoval, došlo však k určitému zpomalení trendu (pokles na 2,18 bil. JPY). Téměř totožný výsledek vykázala i bilance PZI v roce 2002 – příliv 2,19 bil. JPY. V prvním pololetí rozpočtového roku 2003 (duben 2003–září 2003) pak PZI představovaly sumu 981,2 mld. JPY.

Tradičně největším investorem v Japonsku byly USA - americké investice představovaly každoročně až polovinu celkového objemu PZI. Podíl amerických investic však trvale klesá, v současné době se pohybuje na úrovni cca 25%. Druhým největším investorem bývaly země EU, z nichž pocházelo přes 20% PZI (tradičně zejména Nizozemsko, Německo, Velká Británie). V rozpočtovém roce 2001 investice z EU poprvé převážily nad investicemi z USA a představovaly celou polovinu všech PZI. V rozpočtovém roce 2002 se jejich podíl opět snížil, přesto jím ale s 30% náleží v roce 2003 čelo pomyslného pelotonu. Výraznou část investičního koláče představují rovněž investice zahraničních společností působících v Japonsku – jejich roční podíl se pohybuje ve velkém rozptýlu mezi 10 a 40%.

Z hlediska oborové struktury tradičně největší podíl zahraničních investic dosahovala dosud strojírenská výroba, obchodní služby a chemický průmysl. V 90. letech došlo k částečné proměně struktury, konec 90. let a počátek 21. století charakterizovaly zejména PZI do japonského automobilového průmyslu, telekomunikací, financí a pojišťovnictví. V letech 2000-2002 představovaly PZI směřující do bankovníctví a pojišťovnictví přes 30% ročních sum, v první polovině rozpočtového roku 2003 vykázaly dokonce podíl převyšující 55%. Investice do telekomunikací kulminovaly v roce 2001 (38% všech PZI), v roce 2002 i v první polovině rozpočtového roku 2003 vzrostl opět podíl tradičních odvětví (strojírenství, chemie, obchod).

9.3. České investice

České investice v Japonsku nebyly realizovány. Vzhledem ke kapitálové náročnosti je účast českých investic v Japonsku v nejbližší budoucnosti nepravděpodobná.

9.4. Nejperspektivnější odvětví pro investice, privatizační a rozvojové programy

Za perspektivní oblasti pro zahraniční investice jsou považovány telekomunikace, bankovníctví a pojišťovnictví (životní pojištění), maloobchod (budování obchodních center, koncentrace maloobchodu), informační technologie, energetika, vnitrostátní letecká doprava, bytová výstavba, farmaceutický průmysl, potravinářský průmysl, nemovitosti apod.

9.5. Rizika investování

Rizika investování v Japonsku formou PZI jsou minimální. Právní rámec pro podnikání i PZI je v Japonsku velmi dobře vyvinut a právní kultura je na neobyčejně vysoké úrovni. Pro portfoliové investice platí běžná rizika investování na kapitálovém trhu, přičemž v japonských podmínkách je třeba brát ohled na relativně vyšší volatilitu kapitálového trhu v porovnání s jinými světovými ekonomikami i na volatilitu směnného kurzu JPY vůči ostatním světovým měnám.

10. OČEKÁVANÝ VÝVOJ

10.1. Významné události očekávané v roce 2004

Vnitropoliticky byl rok 2003 ve znamení dvou klíčových událostí - premiér Koizumi v září 2003 zvítězil velmi přesvědčivě ve volbách na post předsedy vládnoucí strany LDP a strana LDP pod jeho vedením spolu s koaliční stranou Nové Komeito získala jasnou většinu při volbách do Dolní komory parlamentu v listopadu 2003. Třebaže opoziční strany v parlamentu chtěly v létě 2003 vyvolat hlasování o nedůvěře vládě, nakonec se ukázalo, že nemají dostatek politické síly toto hlasování v parlamentu vynutit, natož pak ho vyhrát. Takže premiér Koizumi sice měl ve volbách na post předsedy strany LDP celkem 3 protikandidáty, ovšem ukázalo se, že momentálně je jediným představitelem strany LDP, který je schopen vést stranu k úspěchu ve volbách. Tomu odpovídá dlouhodobý průběh hodnot stupnice popularity a důvěry v premiéra i jeho vlády - míra popularity kolísá kolem 50 procent.

Realistický a velmi věcný pohled na svoji budoucnost poslance parlamentu pak prokázala i většina parlamentních členů frakcí strany LDP, kteří patří k politickým odpůrcům premiéra Koizumiho a kteří pak bez ohledu na kritiku jej nakonec také volili za předsedu strany („...raději volit Koizumiho za předsedu a mít velkou šanci na svoje zvolení do parlamentu, než teď volit kohokoliv jiného a pak v parlamentních volbách asi prohrát svůj mandát...“). Téměř suverénní vítězství premiéra Koizumiho jako předsedy strany pak překvapilo i většinu politických pozorovatelů, protože vítězství nebylo zcela jednoduché - jeho političtí odpůrci z ranku vysokých a vedoucích představitelů LDP volbu předsedy chápali jako možnost zbavit Koizumiho moci stylem „buď teď nebo nikdy“. Premiér Koizumi prokázal vysokou politickou dovednost a obratným manévrováním dokázal své hlavní odpůrce (shodou okolností většinou věkově o generaci starší nežli on sám) přimět k rezignaci a odchodu z politiky. To byl např. osud bývalého generálního tajemníka strany a pretendenta na funkci premiéra a postupem doby Koizumiho „arciodpůrce“ - pana Nonaky. Premiér Koizumi pak dokázal v předvolební kampani provést ještě něco zcela netradičního a zásadně odporujícího zvyklostem - přiměl svoji stranu schválit horní věkový limit na poslance parlamentu (75 let). Tím dosáhl opět ve svůj prospěch snížení věkového průměru a ve vedení strany se pak namísto starší generace svých odpůrců obklopil mladší garniturou svých příznivců a podporovatelů. Výsledkem bylo téměř „revoluční“ jmenování relativně mladého poslance pana Shinzo Abe generálním tajemníkem strany.

Vnitropoliticky tedy rok 2003 byl jasně ve znamení posilování popularity a politické síly premiéra Koizumiho. Nic na tom zatím, zdá se, nezměnila ani skutečnost, že dvě hlavní opoziční strany, Demokratická strana a Liberální strana, se v létě 2003 sloučily se snahou vytvořit dostatečně silnou opoziční stranu k LDP a tak na japonské politické scéně vytvořit systém dvou dominantních politických stran. Předseda Demokratické strany pan Naoto Kan sice patřil ke známým politikům se značným charisma, ale takticky hrubou chybou na jaře 2004 nakonec musel odstoupit z vedení strany.

10.2. Vnitropolitické a ekonomické trendy, přijetí nových zákonů, apod.

V roce 2004 lze předpokládat pokračování mnoha ekonomických a vnitropolitických trendů nastoupených vládou v letech předchozích a potvrzovaných i pro další dva roky, přinejmenším do roku 2006, kdy premiér Koizumi již v dalších volbách na předsedu strany LDP (a tím tedy i na předsedu vlády) nechce kandidovat. Na domácí půdě zůstává otázkou

další vývoj v ekonomice, a to jak produkční sféry, tak veřejných financí. Premiér bude i nadále usilovat o provádění strukturálních reforem a privatizaci poštovních služeb (resp. těch finančních a pojišťovacích a dalších služeb, které jsou realizovány poštou). Pokračování strukturálních reforem v roce 2004 naváže na legislativní iniciativy vlády z předchozích let. Vláda bude muset řešit i další problémy sociálně-ekonomického charakteru dané trvalým výrazným poklesem porodnosti, a tím rapidním stárnutím obyvatelstva, a nedostatkem kvalifikovaných pracovních sil pro národní ekonomiku, nutností reformy penzijního systému, reformy školství (především universitního), reformy soudnictví atd.

Ekonomika Japonska zaznamenala v období druhé poloviny roku 2003 a počátku roku 2004 vzestup, bilanční situace japonských bank se zlepšila, začal růst HDP, index „tankan“ (index investiční a ekonomické důvěry představitelů japonských firem) již nějakou dobu vykazuje pozitivní údaje a indikuje pozitivní ekonomické trendy i na nejbližší budoucnost, ale Japonsko ještě zdaleka nemá vyřešené ty ekonomické a strukturální problémy, se kterými vláda bojuje již více než dekádu. V reformě veřejných financí svede Japonsko i v roce 2004 boj zejména se sebou samým, neboť objektivní nutnost fiskální restrikce (daná přebujelým státním dluhem) bude nadále ve střetu se zájmy a potřebami mnoha částí země a společnosti.

V mezinárodních vztazích lze v roce 2004 očekávat zejména pokračování „ekonomizace japonské diplomacie“ a další posilování japonské koncentrace na vztahy s asijskými státy. To se projeví pokračováním úsilí o prohloubení dialogu mezi Japonskem a sdružením ASEAN, jakož i posilováním bilaterálních vztahů se zeměmi asijsko-pacifického regionu - tento trend se zřetelně projevoval už v roce 2003. Svěbytnou záležitostí bude v této oblasti pokračující zájem Japonska o bilaterální dohody o volném obchodu. V roce 2001 došlo k uzavření takové dohody mezi Japonskem a Singapurem a v roce 2002 japonské ministerstvo zahraničí připravilo strategický dokument předpokládající uzavření těchto dohod s velkým počtem zemí. V roce 2003 pokračovala tato jednání s dalšími státy, ale jenom s Mexikem se podařilo dojednat alespoň dohodu o tom, že smlouva FTA bude uzavřena.

10.3. Předpoklady, resp. nové možnosti pro český vývoz nebo jinou ekonomickou spolupráci

Nové možnosti pro česko-japonskou obchodní a hospodářskou spolupráci by mohly vzniknout při rekonstrukci Iráku po skončení válečného konfliktu. Japonsko se hodlá velmi aktivně podílet na úsilí mezinárodního společenství na poválečné obnově iráckého hospodářství. Za určitých okolností by v této souvislosti mohly vznikat příležitosti pro spolupráci japonských a českých firem. Kromě těchto specifických příležitostí existují i dlouhodobé možnosti pro obchodní a další ekonomickou spolupráci vznikající s ohledem na současné směřování vývoje japonského hospodářství a společnosti. Této problematice byla dále věnována kap. 7.4. Na tomto místě je proto uvedena jen krátká rekapitulace formou příkladů výrobků, které na japonském trhu budou mít naději na úspěch v důsledku nových ekonomických, demografických a sociálních trendů.

Japonsko ztrácí konkurenceschopnost a hledá nové nápady a technologie pro zahájení produkce nových výrobků. Tím se otevírá velká příležitost pro české inovační firmy, vývojová pracoviště, vědecké a technologické parky. Japonská strana je vesměs připravena investovat do dokončení výzkumu a vývoje inovační technologie a zahájit výrobu buď v Japonsku nebo formou joint-venture se zahraničním podnikem.

Zvyšuje se průměrný věk obyvatelstva, díky čemuž se do popředí zájmu značné části spotřebitelů dostávají výrobky pro seniory obecně, výrobky usnadňující život nemocným a méně pohyblivým osobám, výrobky pro lepší využití volného času starších občanů. Lidé více pečují o své zdraví, ale přitom roste finanční spoluúčast pacientů na léčení. Spotřebitelé

střední a starší generace rádi utrácí své prostředky za různé podpůrné a doplňkové přípravky pro uchování zdraví do vyššího věku (vitamíny, léčivé čaje, přírodní výtažky podporující funkci specifických orgánů apod.).

Na druhou stranu se ale současně zvyšuje i podíl obyvatelstva s omezeným rodinným rozpočtem, lidé více šetří. Pro některé vrstvy obyvatelstva se drahé značkové výrobky, zejména renomovaných evropských výrobců, stávají stále méně dostupné, a na trhu tím vzniká prostor pro výrobky neznačkové, ale stejně kvalitní za nižší cenu. Tento prostor zatím většinou rychle zabírají výrobci z jiných asijských zemí, mnohdy však nedosahují potřebné kvality a úrovně zpracování, t.j. jsou nejenom levné, ale i vypadají "levně". Příležitost mají především kožené módní doplňky, výrobky pro interiéry, neobvyklé dárkové předměty, textilie (za předpokladu, že design bude přizpůsoben japonskému vkusu).

11. ZASTOUPENÍ ČR, MÍSTNÍ PODMÍNKY

11.1. Kontaktní údaje ZÚ

Velvyslanectví ČR

2-16-14, Hiroo, Shibuya-ku

Tokyo, 150- 0012

Tel: (+81-3) 3400 8122/3

Mobilní tel: (+81) 9077 118159

Fax: (+81-3) 3400 8124

e-mail: tokyo@embassy.mzv.cz

URL: <http://www.mzv.cz/tokyo>

Jméno tituláře ZÚ ČR v Japonsku: Karel Žebrakovský
Teritoriální působnost ZÚ je pro celé území Japonska.

Honorární konzulát Kobe

Mr. Hirosho Takikawa

Honorary Consul

4-2-12, Isobe-dori

Chuo-ku, Kobe 651-0084

e-mail: kobe@honorary.mzv.cz

(pozn.: Pan Takikawa hovoří pouze japonsky, jeho sekretář p. Miyamoto anglicky.)

11.2. Zastoupení ostatních českých institucí

CzechInvest

c/o Yokohama Industrial Development Corp.

Yokohama World Porters 6F

2-2-1 Shinko, Naka-ku

Yokohama 231-0001

Tel: 0081-45-222-2075

Fax: 0081-45-222-2076

Mobilní tel: 0081-9088 916482

e-mail: kubicek@czechinvest.org

Zastoupení CzechTourism (České centrály cestovního ruchu)

Mr. Shigeo Okinaka

Czech Tourist Authority - CzechTourism

Hatsudai-Suzuki Bldg. 201

1-39-9 Hatsudai, Shibuya-ku

Tokyo, 151-0061

Tel: 0081-3-3375-3751

Fax: 0081-3-3379-4753

e-mail: info-jp@czechtourism.com

11.3. Víza, poplatky, specifické podmínky cestování do Japonska

Pro české a japonské turisty neplatí od r. 1998 vízová povinnost, což znamená, že turista může pobývat v druhé zemi bez víza 90 dnů. Občané ČR mohou cestovat do Japonska na platný pas ČR. Doba jeho platnosti není stanovena.

Japonsko je pro české i další zahraniční cestovatele zatím málo častá destinace. Důvodem jsou především vysoké finanční náklady na pobyt (denní náklady na jídlo a nápoje představují částku 6 000 JPY - bez ubytování) a jazyková bariéra, včetně znakového písma. Veškeré informace (zejména mimo Tokio) jsou většinou v japonštině, třebaže používání angličtiny se pomalu rozšiřuje.

Občané cestující do Japonska za jiným než turistickým účelem potřebují předem příslušná víza (pracovní, studijní atp.).

Samostatnou kategorii tvoří investoři a manažeři, kterým je po splnění příslušných požadavků udělován souhlas s pobytem na dobu 6 měsíců, jeden nebo tři roky. Žádost se předkládá předem na japonském velvyslanectví a musí být doložena řadou dokumentů o osobě žadatele, zajištění jeho pobytu, o firmě, ve které bude žadatel působit (ji zastupovat), včetně podrobného podnikatelského plánu. Vyřízení žádosti trvá cca 2-3 měsíce.

Je třeba upozornit na skutečnost, že příslušné japonské imigrační předpisy přiznávají imigračním úředníkům řadu oprávnění při posuzování a rozhodování o žádostech o krátkodobý pobyt (víza) nebo o dlouhodobý pobyt a umožňují jim vyžadovat od žadatele dodatečné písemné dokumenty či garance. Výše uvedené informace lze proto pokládat pouze za základní s tím, že je nezbytné konzultovat v individuálních případech žádosti s japonským zastupitelským úřadem v Praze nebo v místě dlouhodobého/trvalého pobytu žadatele.

Cestovatelům se doporučuje, aby přijížděli do Japonska vždy s větší hotovostí, částečně v japonské měně, neboť najít otevřenou směnárnu v momentě potřeby může být někdy velmi obtížné. Rovněž se stává, že v Japonsku není možno použít českou nebo evropskou bankovní a kreditní kartu. Mobilní telefony evropské výroby nelze v této zemi použít vzhledem k odlišné frekvenci sítě.

Řidičský průkaz ČR není japonskými úřady uznáván. Cestovatel by měl vlastnit řidičský průkaz mezinárodní, ten však platí pouze jeden rok. V Japonsku se jezdí vlevo. Za požití alkoholu řidiče jsou stanoveny vysoké pokuty.

Cyklistům je povoleno jezdit po chodnících. Nemotorizovaným českým turistům se doporučuje zakoupit tzv. Japan Rail Pass na rychlovlak, který se prodává pouze v českých CK a pro cestování po Japonsku je cenově výhodný.

Před příletem do Japonska musí cestovatelé vyplnit imigrační dotazník, jehož jedna část je vložena do cestovního pasu, zatímco část druhá zůstává v evidenci imigračního úřadu. Přihlašovací povinnost není při pobytu do 90 dnů vyžadována.

Bezcelně lze dovážet věci osobní potřeby. Přísný zákaz platí pro narkotika a omamné látky, zbraně a střelivo bez povolení, pornografii. Rovněž dovoz potravin není povolen.

Z Japonska je zakázáno vyvážet předměty kulturních národních památek, starožitnosti, zbraně, střelivo, narkotika, psychotropní látky, pornografii, vojenský materiál a jiné druhy zboží podle zvláštních předpisů. Povinná směna valut neexistuje. Z Japonska lze vyvézt v hotovosti peněžní prostředky až do výše 1 mil JPY.

Před vstupem na území Japonska by měl být turista připraven na pohovor s úředníkem imigrační policie, při němž by měl prokázat účel své cesty, tj. přesně specifikovat svůj program na jednotlivé dny. K tomu potřebuje předložit kromě platného cestovního pasu zpáteční letenku, přiměřené množství finančních prostředků v hotovosti nebo v šecích a doklad o ubytování. Místo dokladu o ubytování lze uvést adresu a jméno ubytovatele, kterého si může policie ověřit. Při pohovoru japonská policie očekává serióznost a jakékoliv

zatajování může být důvodem k zadržení a následné deportaci cestovatele do ČR. Nutno podotknout, že japonští lidé jsou mimořádně přívětiví a přátelští, ale japonská policie a imigrační kontrola je zcela nekompromisní a neoblomná.

V Japonsku se přísně trestá nelegální práce. Proto, jakmile imigrační policie nabude podezření, že cílem cesty občana není turistika, ale nelegální zaměstnání či jiná trestná činnost, nevpuště ho do země. Občan pak musí čekat na letišti na nejbližší let do ČR, a pokud není ten den v letadle volné místo, je nucen přespát v letištním hotelu, kde si sám hradí všechny náklady, včetně policejního dozoru, a to až do odletu.

Užívání drog v Japonsku je trestné a tresty jsou vysoké.

Při dovozu drobných zvířat se vyžaduje platné osvědčení od veterinárního lékaře v ČR a očkovací průkaz s údaji o datu posledního očkování proti vzteklině. Pokud jsou na zvíře vystaveny oba doklady, platí karanténa 14-30 dnů.

Důležitá telefonní čísla:

Policie	110
Požární/záchranná služba	119
Japan Helpline	0120-461 997
Turistické informace	03-3201 3331
Free Medical Information Services	03-5285 8181

Japonsko je vyspělá kulturní země a po všech stránkách bezpečná. Služby jsou na vysoké úrovni, avšak v porovnání s cenovou úrovní v ČR velmi drahé.

11.4. Podmínky využívání místní zdravotnické péče českými občany

Vzhledem k velmi vysokým nákladům na zdravotní péči i na drobná ošetření se doporučuje **uzavřít před cestou do Japonska zdravotní pojištění, včetně úhrady nákladů na repatriaci**. Např. jedna návštěva lékaře s běžným onemocněním a s předepsáním léku stojí ve zdravotním středisku Japonského červeného kříže okolo 12 000 JPY. Mimořádně drahé je zubní ošetření, kde jen vstupní konzultace bez ošetření může stát 7 000 JPY.

Úroveň zdravotnických služeb vcelku odpovídá běžnému standardu zemí EU. Síť zdravotnických zařízení je rozvětvená a široká. Problémem však zůstává jazyková bariéra v komunikaci pacienta s lékařem. Mezi doporučená zařízení, kde zdravotnický personál hovoří anglicky, lze zařadit National Medical Clinic (adresa: 5-16-11 Minami Azabu, Tokyo 106-0047, tel. 03-3473 2057) a Red Cross Hospital (adresa: 4-1-22, Hiroo, Shibuya-ku, Tokyo 150-0012, tel. 03-3400 1311). Cestovatel může vlastnit léky, které běžně užívá.

V případě naléhavé potřeby lze 24 hodin denně kontaktovat Japan Helpline (rady pro cizince v angličtině) na bezplatném tel. 0120-461 997 nebo záchrannou službu na tel. 119. Zdravotní problémy lze rovněž konzultovat s asociací lékařů v Asii AMDA na tel. 03-5285 8088 nebo s Free Medical Information Services na tel. 03-5285 8181. Pomoc s vyřizováním formalit u dopravní nehody nabízí Information Service for Foreigners na tel. 03-5320 7744.

11.5. Státní svátky, obvyklá pracovní doba a prodejní doba

Státní svátky: 1. ledna, 2. pondělí v lednu, 11. února, jarní rovnodennost, 29. dubna, 3., 4. a 5. května, 3. pondělí v červenci, 3. pondělí v září, podzimní rovnodennost, 2. pondělí v říjnu, 3. a 23. listopadu, 23. prosince

Pokud svátek připadá na neděli, je podle zákona o státních svátcích přesouván na pondělí. Od poloviny července do konce září jsou zavřeny školy z důvodu letních prázdnin.

Buddhistické svátky 14. a 15. srpna nejsou státem stanovenými dny volna, je však třeba předpokládat, že mnoho Japonců v těchto dnech čerpá svoji dovolenou.

Pracovní doba činí sice podle zákona nejvýše 40 hodin týdně, přesčasové hodiny, které jsou v Japonsku zcela obvyklé, však nejsou nijak zákonně omezeny. Úřední hodiny jsou na většině úřadů od pondělí do pátku od 10:00 do 17:00 (18:00) hodin. Obchody mají většinou otevřeno sedm dní v týdnu - v menších městech od cca 09:30 do 18:00 hod., v Tokiu a dalších velkých městech do 19:00 nebo až do 20:30 hod. V Japonsku je rozšířená síť non-stop obchodů se základními potravinami a jiným spotřebním zbožím (např. firma Lawson a další).

Banky mají otevřeno od pondělí do pátku od 09:00 do 15:00, bankomaty do 19:00 hod., bankomaty Citibank jsou přístupné 24 hodin denně. Při cestování do Japonska je však lepší vlastnit finanční hotovost a platebních a kreditních karet využívat co nejméně. Většina japonských bankomatů totiž na ně nevydává peníze a rovněž finanční úhrada jejich prostřednictvím je občas problematická.

Pošty mají otevřeno od pondělí do pátku od 09:00 do 17:00, v sobotu do 12:30 hod.

11.6. Vybrané jiné zvyklosti v zemi

Od svých zahraničních partnerů Japonci očekávají naprostou korektnost, spolehlivost, stálost a vysoce profesionální přístup. Po formální stránce by se jednání s Japonci mělo vyznačovat velkou zdvořilostí a neuspěchaností. Za nezdvořilý se považuje příliš hlasitý projev i velká gestikulace. Podávání ruky je v Japonsku již zcela běžné. Pro cestovatele do Japonska se doporučuje vlastnit zásobu vizitek, které se podávají japonskému partnerovi oběma rukama.

Hlavní složku japonské stravy tvoří ryby, mořské produkty a zelenina. Při přípravě a aranžování potravin se Japonci řídí zásadou, že barvy a vzory na talíři musí ladit a nádoby by svým vzorem mělo odpovídat ročnímu období.

Mezi nejznámější typicky japonské pokrmy patří suši (rýže ochucená octem se syrovou rybou či zeleninou, často srolovaná do plátku mořských řas), sašimi (syrová ryba nakrájená na tenké plátky se sojovou omáčkou) či tempura (ryba či zelenina osmažená v těstě s omáčkou). Neméně proslavená je ryba fugu, ze které musí být velice opatrně odstraněna kůže a některé vnitřní orgány, jež jsou smrtelně jedovaté.

Všechna jídla konzumují Japonci pomoci jídelních hůlek, v dražších restauracích host může požádat o evropský příbor. Typickým tradičním japonským alkoholickým nápojem je saké - rýžové víno. V současnosti je v Japonsku asi 3000 výrobců tohoto nápoje. K jídlu se běžně pije především pivo, které se chutí velmi blíží českým pivům. Doba oběda je mezi 12:00 až 13:00 hodinou a večeře mezi 19:00 až 20:00 hodinou.

Společenské oblečení je v šatníku mužů velmi formální (i v letním období), převládají tmavé barvy, černé boty (hnědé boty jsou považovány za neformální), bílá košile a kravata je samozřejmý standard. Japonské ženy se již zcela přizpůsobily světovým módním trendům, tradiční kimono se nosí spíše na slavnostní příležitosti.

Při návštěvě japonských restaurací i domácností je zcela obvyklé zouvání bot a sezení na zemi. Ve společenské etiketě existuje řada zvláštností, se kterými je vhodné se seznámit před návštěvou země.

V Japonsku existují jiné technické normy než v Evropě. Zásuvky fungují na 100 voltů, proto zde nelze použít žádné elektrické spotřebiče dovezené z ČR. Ve všech lepších hotelích jsou však k dispozici elektrické vysoušeče vlasů a jednorázové holicí strojky.

Klimatické podmínky jsou na podzim, v zimě a na jaře velmi příznivé, v létě je horko (30-38°C) a velmi vlhko. Časový rozdíl mezi Japonskem a ČR je 8 hod. v období našeho zimního času a 7 hod. v období našeho letního času.

PŘÍLOHY

1. Statistické přehledy

1.1. Všeobecné statistické údaje o Japonsku

Rozsáhlý zdroj statistických údajů o Japonsku poskytuje webová stránka vládní organizace pověřené statistickou činností (Statistics Bureau) a působící pod japonským Ministerstvem pro veřejnou správu, vnitro, pošty a telekomunikace. Tato stránka má japonskou a anglickou verzi:

<http://www.stat.go.jp>

Statistické publikace o Japonsku lze získat prostřednictvím Japonské statistické asociace. Jejich webová stránka podává přehled o statistikách zpracovávaných a publikovaných v Japonsku a umožňuje též on-line objednávku. Adresa:

<http://www.jstat.or.jp>

1.2. Obchodní statistiky o česko-japonské obchodní výměně

Základní statistické přehledy o zahraničním obchodu ČR s Japonskem jsou začleněny do kapitoly 7.

Adresy internetových stránek, na nichž jsou k dispozici statistické údaje o zahraničním obchodu jsou:

Český statistický úřad:	http://dw.czso.cz/pls/stazo/stazo.stazo
Japonské ministerstvo financí:	http://www.mof.go.jp/english/files.htm

2. Významné adresy

2.1. Významné asociace a organizace

PODNIKATELSKÁ SDRUŽENÍ

Japan Business Federation (Nippon Keidanren)

(do 28.5.2002: Japan Federation of Economic Organizations)

1-9-4 Otemachi, Chiyoda-ku, Tokyo 100-8188

tel: 0081-3-5204-1500, fax: 0081-3-5255-6233

URL: www.keidanren.or.jp

Kansai Economic Federation (Kankeiren)

Nakanoshima Center Bldg. 30F, 6-2-27, Nakanoshima, Kita-ku, Osaka 530-6691

tel: 0081-6-6441-0101, fax: 0081-6-6443-5347

URL: www.kankeiren.or.jp

Chubu Economic Federation (Chukeiren)

Nagoya Sakae Bldg. 10F, 5-1 Buheicho, Higashi-ku, Nagoya 461-0008

tel: 0081-52-962-8091, fax: 0081-52-962-8090

URL: www.chukeiren.or.jp

Japan Association of Corporate Executives (Keizai Doyukai)

1-4-6 Marunouchi, Chiyoda-ku, Tokyo 100-0005

tel: 0081-3-3284-0220, fax: 0081-3-3212-3774

URL: www.doyukai.or.jp

National Federation of Small Business Associations

Zenchu-Zenmi Bldg., 1-26-19 Shinkawa, Chuo-ku, Tokyo 104-0033

tel: 0081-3-3523-4901, fax: 0081-3-3523-4909

URL: www.chuokai.or.jp

ZAHRANIČNÍ OBCHOD OBECNĚ

Japan External Trade Organization (JETRO)

2-2-5 Teranomom, Minato-ku, Tokyo 105-8466

tel: 0081-3-3582-5511, fax: 0081-3-3587-0210

URL: www.jetro.go.jp

(bližší informace viz kapitola 8.10.1.)

Japan Foreign Trade Council, Inc.

WTC Bldg. 6F, 2-4-1 Hamamatsu-cho, Minato-ku, Tokyo 105-6106

tel: 0081-3-3435-5952, fax: 0081-3-3435-5969

URL: www.jftc.or.jp

Tokyo Trade and Industry Association

Tokyo Trade Center Bldg. 2F, 1-7-8 Kaigan, Minato-ku, Tokyo 105-0022

tel: 0081-3-3438-2026, fax: 0081-3-3433-7164

URL: www.trade-tokyo.jp

Japan Foreign Traders Association

1-10-8 Nihonbashi, Kayaba-cho, Chuo-ku, Tokyo 103-0025

tel: 0081-3-5651-5525, fax: 0081-3-3669-2626

Yokohama Foreign Trade Association

1-1 Kaigandori, Naka-ku, Yokohama, Kanagawa 231-8691

tel: 0081-45-211-0282, fax: 0081-45-211-0285

Kyoto Foreign Trade Association

Kyoto Sangyo Kaikan 2F, Higashi-iru, Muromachi, Shijo-dori, Shimogyo-ku, Kyoto 600-8009

tel: 0081-75-211-4396, fax: 0081-75-211-4397

The Osaka Foreign Trade Association

c/o Mydome Osaka, 2-5 Honmachibashi, Chuo-ku, Osaka 540-0029

tel: 0081-6-6942-2701, fax: 0081-6-6942-2166

Kobe Foreign Trade Association

5-1-14 Hamabedori, Chuo-ku, Kobe, Hyogo 651-0083

tel: 0081-78-251-3341, fax: 0081-78-251-3345

The Association for the Promotion of International Trade, Japan

Toranomon 10th Mori Bldg. 9F, 1-18-1 Toranomon, Minato-ku, Tokyo 105-0001

tel: 0081-3-3506-8261, fax: 0081-3-3506-8260

Japan Association for Trade with Russia & Central-Eastern Europe (ROTOBO)

Kanayama Bldg., 1-2-12 Shinkawa, Chuo-ku, Tokyo 104-0033

tel: 0081-3-3551-6215, fax: 0081-3-3555-1052

URL: www.rotobo.or.jp

(bližší informace viz kapitola 8.10.6)

EU-Japan Center for Industrial Cooperation

Nikko Ichibancho Bldg. 4F, 13-3 Ichibancho, Chiyoda-ku, Tokyo 102-0082

tel: 0081-3-3221-6161, fax: 0081-3-3221-6226

URL: www.eujapan.com

World Trade Center Tokyo, Inc.

WTC Bldg., 2-4-1, Hamamatsu-cho, Minato-ku, Tokyo 105-6137

tel: 0081-3-3435-5651, fax: 0081-3-3436-4368

URL: www.wtctokyo.or.jp

International Business Organization of Osaka, Inc. (IBO)

Mydome Osaka 5F, 2-5 Honmachibashi, Chuo-ku, Osaka 540-0029

tel: 0081-6-6942-2674, fax: 0081-6-6942-2258

URL: www.ibo.or.jp/index_e.html

(bližší informace viz kapitola 8.11.3)

The Japan Tariff Association

Jibiki No. 2 Bldg., 4-7-8 Kojimachi, Chiyoda-ku, Tokyo 102-0083

tel: 0081-3-3263-7221, fax: 0081-3-3263-7345

URL: www.kanzei.or.jp

Japan Customs Brokers Association

Tokyo Sakurada Bldg. 3F, 1-1-3 Nishi Shinbashi, Minato-ku, Tokyo 105-0003

tel: 0081-3-3508-2535, fax: 0081-3-3508-7796

URL: www.tsukangyo.or.jp

Japan Association for Simplification of International Trade Procedures

Daiichi-Daimon Bldg., 2-10-1 Shiba-Daimon, Minato-ku, Tokyo 105-0012

tel 0081-3-3437-6135, fax: 0081-3-3437-6136

URL: www.jastpro.org

The Japan Commercial Arbitration Association

Taisho Seimei Hibiya Bldg. 4F, 1-9-1 Yurakucho, Chiyoda-ku, Tokyo 100-0006

tel: 0081-3-3287-3051, fax: 0081-3-3287-3054

URL: www.jcaa.or.jp

DOVOZ, VÝVOZ:**The Japan Sugar Import & Export Council**

Oshima Bldg., 1-3 Nihonbashi-Koami-cho, Chuo-ku, Tokyo 103-0016

tel: 0081-3-3639-2546, fax: 0081-3-3639-2548

Osaka Importers & Exporters Association, Inc.

1-3-20 Nakanoshima, Kita-ku, Osaka 530-8201

tel: 0081-6-6202-8587, fax: 0081-6-6232-2749

URL: www.wtcosaka.com/oiea

Japan Fertilizer Traders Association

Kitanomaru Bldg., 3-7 Kanda-Nishikicho, Chiyoda-ku, Tokyo 101-0054

tel: 0081-3-3293-5471, fax: 0081-3-3293-5477

Japan Feed Trade Association

Koizumi Bldg., 4-3-13 Ginza, Chuo-ku, Tokyo 104-0061

tel: 0081-3-3563-6441, fax: 0081-3-3567-2297

The Japan Oil Fat Importers & Exporters Association

Kyodo Bldg., 1-10-12 Nihonbashi-Horidome-cho, Chuo-ku, Tokyo 103-0012

tel: 0081-3-3662-9821, fax: 0081-3-3667-7867

International Aromatics Traders' Association of Japan

3-3-9 Kajicho, Chiyoda-ku, Tokyo 101-0045

tel: 0081-3-3254-2651, fax: 0081-3-3254-2655

JEN DOVOZ DO JAPONSKA

Manufactured Imports Promotion Organization (MIPRO)

World Import Mart Bldg. 6F, Sunshine City Complex
3-1-3 Higashi-Ikebukuro, Toshima-ku, Tokyo 170-8630
tel: 0081-3-3988-2791, fax: 0081-3-3988-1629
URL: www.mipro.or.jp
(bližší informace viz kapitola 8.10.2.)

The Japan Federation of Importer's Organizations

Hogaku Bldg., 1-19-14 Toranomon, Minato-ku, Tokyo 105-0001
tel: 0081-3-3581-9251, fax: 0081-3-3581-9217

The Grain Importers Association

Mizuho Kaikan, 2-1-16 Nihonbashi, Chuo-ku, Tokyo 103-0027
tel: 0081-3-3274-0171, fax: 0081-3-3274-0177

Japan Fresh Produce Import Facilitation

Suehiro Bldg., 1-12-16 Kanda-Izumi-cho, Chiyoda-ku, Tokyo 101-0024
tel: 0081-3-5833-5141, fax: 0081-3-5833-5140

Japan Confectionery Importers Association

c/o MEIDI-YA Co., Ltd., 2-2-8 Kyobashi, Chuo-ku, Tokyo 104-8302
tel: 0081-3-3271-9518, fax: 0081-3-3274-4890

Japan Wines and Spirits Importers Association

No.1 Tentoku Bldg., 1-13-5 Toranomon, Minato-ku, Tokyo 105-0001
tel: 0081-3-3503-6505, fax: 0081-3-3503-6504

Wine Importers Association of Japan

c/o Yamaoka, 4-24-28 Takanawa, Minato-ku, Tokyo 108-0074
tel: 0081-3-5798-4201, fax: 0081-3-5798-4201

Japan Dried Fruits Importers Association

c/o Shoei Foods Corporation, 5-7 Akihabara, Taito-ku, Tokyo 110-8723
tel: 0081-3-3253-1234, fax: 0081-3-3256-1914

The Japan Textiles Importers Association

1-7-14 Nihonbashi-Honcho, Chuo-ku, Tokyo 103-0023
tel: 0081-3-3270-0791, fax: 0081-3-3243-1088

Japan Lumber Importer's Association

Yushi Kogyo Bldg., 3-13-11 Nihonbashi, Chuo-ku, Tokyo 103-0027
tel: 0081-3-3271-0926, fax: 0081-3-3271-0928

International Development Association of the Furniture Industry of Japan

Karukozaka-Tanaka Bldg. 3F, 2-16-1 Kagurazaka, Shinjuku-ku, Tokyo 162-0825
tel: 0081-3-6161-9401, fax: 0081-3-5261-9404
URL: <http://idafij.or.jp>

Japan Paper Importer's Association

Kami-Pulp Kaikan, 3-9-11 Ginza, Chuo-ku, Tokyo 104-8139
tel: 0081-3-3248-4832, fax: 0081-3-3248-4834

Japan Chemical Importers' Association

Soma Nishi-Shinbashi Bldg., 1-6-14 Nishi-Shinbashi, Minato-ku, Tokyo 105-0003
tel: 0081-3-3501-1304, fax: 0081-3-3595-3344
URL: www.cheminfo.jp/jcta

Japan Pharmaceutical Traders' Association

Nichiyakubo Bldg., 1-23 Kanda-Nishikicho, Chiyoda-ku, Tokyo 101-0054
tel: 0081-3-3294-6533, fax: 0081-3-3294-6533

Japan Machinery Importers' Association

Kikai Shinko Bldg. #404, 3-5-8 Shiba-Koen, Minato-ku, Tokyo 105-0011
tel: 0081-3-5777-1261, fax: 0081-3-5777-2779
URL: www.jmia.or.jp
(bližší informace viz kapitola 8.10.5.)

Japan Machine Tool Importer's Association

Toranomon Kogyo Bldg. 4F, 1-2-18 Toranomon, Minato-ku, Tokyo 105-0001
tel: 0081-3-3501-5030, fax: 0081-3-3501-5040
URL: www.jmtia.gr.jp

Importers' Association for Graphic Arts Machinery & Material

3-21-4 Minami Ooi, Shinagawa-ku, Tokyo 140-8541
tel: 0081-3-3763-4157, fax: 0081-3-3763-9176

Japan Automobile Importers' Association

Shuwa Kioicho TBR Bldg. 9F, 5-7 Koji-machi, Chiyoda-ku, Tokyo 102-0083
tel: 0081-3-3222-5421, fax: 0081-3-3222-1730
URL: www.jaia-jp.org

Japan Watch Importers Association

Nihonbashi Kaishin NY Bldg. 4F, 1-13-5 Nihonbashi Muromachi, Chuo-ku, Tokyo 103-0022
tel: 0081-3-3270-5901, fax: 0081-3-3270-5980
URL: www.tokei.or.jp

The Sporting Goods Importers Association of Japan

Misaki Bldg. 9F, 3-28-9 Kanda-Ogawamachi, Chiyoda-ku, Tokyo 101-0052
tel: 0081-3-3219-2532, fax: 0081-3-3219-2533

DISTRIBUTE**Japan Department Stores Association**

Yanagiya Bldg., 2-1-10 Nihonbashi, Chuo-ku, Tokyo 103-0027
tel: 0081-3-3272-1666, fax: 0081-3-3281-0381
URL: www.depart.or.jp

Tokyo Department Stores Association

Yanagiya Bldg., 2-1-10 Nihonbashi, Chuo-ku, Tokyo 103-0027
tel: 0081-3-3278-8781, fax: 0081-3-3278-8783

All Japan Federation of Shopping Centers

Chusho Kigyo Kikan, 2-10-18 Ginza, Chuo-ku, Tokyo 104-0061
tel: 0081-3-3542-0231, fax: 0081-3-3542-0236

Japan Retailers Association

Tosho Bldg. 3F, 3-2-2 Marunouchi, Chiyoda-ku, Tokyo 100-0005
tel: 0081-3-3283-7920, fax: 0081-3-3215-7698
URL: www.japan-retail.or.jp

Japan Franchise Association

3-6-2 Toranomom, Minato-ku, Tokyo 105-0001
tel: 0081-3-5777-8701, fax: 0081-3-5777-8711
URL: http://jfa.jfa-fc.or.jp/about_jfa_English.html

National Association of Supermarkets (NAS)

Okubo Fuji Bldg. #505, 2-7-1 Okubo Shinjuku-ku, Tokyo 169-0072
tel: 0081-3-3207-3157, fax: 0081-3-3207-5277
URL: www.super.or.jp

Japan Chain Stores Association

5-13-1 Toranomom, Minato-ku, Tokyo 105-0001
tel: 0081-3-3433-1290, fax: 0081-3-3433-1297
URL: www.jcsa.gr.jp

Japan Direct Selling Association

Hosoi Bldg. 4F, 4-1 Yotsuya, Shinjuku-ku, Tokyo 160-0004
tel: 0081-3-3357-6531, fax: 0081-3-3357-6585
URL: www.jdsa.or.jp

Federation of Japan Wholesalers' Association

Ida Bldg. 6F, 1-3-8 Yaesu, Chuo-ku, Tokyo 103-0028
tel: 0081-3-3275-1573, fax: 0081-3-3273-7648

2.2. Obchodní a průmyslové komory

Japonské komory podporující zahraniční styky svých členů:

Japan Chamber of Commerce and Industry

Tokyo CCI 6F, 3-2-2 Marunouchi, Chiyoda-ku, Tokyo 100-0005
tel: 0081-3-3283-7824, fax: 0081-3-3216-6497
URL: www.jcci.or.jp/home-e.html
(bližší informace viz. kapitola 8.10.3)

Tokyo Chamber of Commerce and Industry
3-2-2 Marunouchi, Chiyoda-ku, Tokyo 100-0005
tel: 0081-3-3283-7500, fax: 0081-3-3216-6497

Fuchu Chamber of Commerce and Industry
445-1 Motomati, Fuchu-shi, Hiroshima Pref. 726-0003
tel: 0081-847-45-8200, fax: 0081-847-45-5110

Fukuoka Chamber of Commerce and Industry
2-9-28 Hakata-Ekimae, Hakata-ku, Fukuoka 812-8505
tel: 0081-92-441-1111, fax: 0081-92-474-3200

Fukuyama Chamber of Commerce and Industry
2-10-1 Nishi-machi, Fukuyama-shi, Hiroshima Pref. 720-0067
tel: 0081-84-921-2345, fax: 0081-84-922-0100

Kitakyushu Chamber of Commerce and Industry
Mainichi Seibu Kaikan 1F-2F
13-1 Konya-machi, Kokurakita-ku, Kitakyushu-shi, Fukuoka Pref. 802-8522
tel: 0081-93-541-0181, fax: 0081-93-531-1799

Kyoto Chamber of Commerce and Industry
Ebisugawa Karasuma, Nakagyo-ku, Kyoto 604-0862
tel: 0081-75-212-6450, fax: 0081-75-251-0743

Kobe Chamber of Commerce and Industry
6-1 Minatojima-Nakamachi, Chuo-ku, Kobe 560-8543
tel: 0081-78-303-5806, fax: 0081-78-303-2312

Nagoya Chamber of Commerce and Industry
2-10-19 Sakae, Naka-ku, Nagoya 460-8422
tel: 0081-52-232-5727, fax: 0081-52-232-5751

Nogata Chamber of Commerce and Industry
7-50 Tonomachi, Nogata-shi, Fukuoka Pref.
tel: 0081-949-22-5500, fax: 0081-949-25-0471

Osaka Chamber of Commerce and Industry
2-8 Honmachibashi, Chuo-ku, Osaka 540-0029
tel: 0081-6-6944-6211, fax: 0081-6-6944-6293

Sagamihara Chamber of Commerce and Industry
3-12-3 Chuo, Sagamihara-shi, Kanagawa Pref. 229-0039
tel: 0081-427-53-1315, fax: 0081-427-53-7637

Tab. Internetové adresy obchodních a průmyslových komor, jejichž webové stránky jsou kromě japonštiny i v angličtině

Komora		URL
JCCI	celostátní působnost	www.jcci.or.jp/home-e.html
Město	Prefektura	
Fuchu	Hiroshima	www.fuchu.or.jp/~fuchucci/english/index-e.html
Fukuyama	Hiroshima	www.fukuyama.or.jp/newemain.html
Kitakyushu	Fukuoka	www.kitakyushucci.or.jp/
Kobe	Hyogo	www.kcci.hyogo-iic.ne.jp/index_e.htm
Matsumoto	Nagano	www.mcci.or.jp/index-e.htm
Nagano	Nagano	www.online.co.jp/english/nagano_online.htm
Nagoya	Aichi	www.nagoya-cci.or.jp/eng/
Niigata	Niigata	www.niigata-cci.or.jp/06-english/english.htm
Nogata	Fukuoka	www.nogata-cci.or.jp/e.html
Osaka	Osaka	www.osaka.cci.or.jp/e/
Sagamihara	Kanagawa	www.ssp21.or.jp/kaigisyo_e/english1.html
Saporo	Hokkaido	www.sapporo-cci.or.jp/worldbusiness/
Shizuoka	Shizuoka	www.shizuoka-cci.or.jp/english/cci_01.htm
Tokyo	Tokyo Metrop.	www.tokyo-cci.or.jp/english/index.htm

2.3. Zastoupení českých firem v Japonsku

Jablonex Tokio

Shinjuku Q Flat Bldg. #302

5-4-1 Shinjuku, Shinjuku-ku

Tokyo 160-0022

tel: 0081-3-3350-9171, fax: 0081-3-3350-9172

e-mail: bohemia@gol.com

Manager: Ms. Akiko Noda

3. Seznam významných předpisů

Japonské zákony a předpisy je možné najít v tištěné podobě (obdobně jako v ČR) v kompletní podobě v chronologické řadě tak, jak jsou vydávány vládou a dalšími japonskými orgány a nebo v knižní podobě v různých příručních vydáních, která jsou pravidelně aktualizována. Všechny tyto informační zdroje jsou samozřejmě v japonštině, některé důležité zákony jsou po přijetí postupně překládány do angličtiny (např. v obchodní sféře atp.).

Kompletní přehled (včetně vyhledávací funkce podle roku vydání, tématického zaměření atp.) japonských zákonů a dalších předpisů spadajících do kompetence jak ministerstev, tak i nižších administrativních orgánů, je k dispozici v japonštině na internetové stránce Ministerstva veřejné správy, vnitra, pošt a telekomunikací:

<http://www.soumu.go.jp>

V japonské jazykové mutaci bezprostředně pod fotografií budovy ministerstva prostřední tlačítko umožňuje vyvolat hledací funkci. Stejnou funkci je možné vyvolat i tlačítkem e-Gov. Anglická mutace internetové stránky ministerstva zatím podobnou hledací funkci nenabízí.

Kromě originálních japonských informačních zdrojů je možné komentáře důležitých zákonů (ne nutně plný text) v angličtině najít i na stránkách některých zahraničních organizací působících v Japonsku, např. Obchodní komory USA, obchodních zastoupení a komor některých států EU a Evropské komise, některých velkých konzultačních a poradenských firem atp. Vzhledem k velmi rychlému vývoji využívání internetu je třeba ověřovat aktuálnost údajů o informačních internetových zdrojích a současně i spolehlivost těchto informačních zdrojů.

4. Nejdůležitější internetové zdroje informací o Japonsku

Webová stránka japonského ministerstva zahraničních věcí nabízí základní informace o aktuálním dění v japonských vztazích s okolním světem. Obsahuje též velké množství základních informací o zemi, její kultuře, historii a reáliích, které mohou být dobrým prvním zdrojem poznatků o Japonsku. Tato stránka má též samostatný oddíl odkazů, jimiž je možno přistoupit na stránky ostatních státních orgánů, úřadů a institucí v Japonsku. Adresa:

<http://www.mofa.go.jp>

Pro přehled uvádíme internetové adresy i některých dalších vládních úřadů:

úřad vlády - <http://www.cao.go.jp/index-e.html>

úřad obrany - http://www.jda.go.jp/e/index_.htm

ministerstvo hospodářství, obchodu a průmyslu - <http://www.meti.go.jp/english/index.html>

ministerstvo zemědělství, lesnictví a rybolovu - <http://www.maff.go.jp/eindex.html>

ministerstvo školství, kultury, sportu, vědy a techniky –

<http://www.mext.go.jp/english/index.htm>

ministerstvo životního prostředí - <http://www.env.go.jp/en/>

ministerstvo financí - <http://www.mof.go.jp/english/>

ministerstvo zdravotnictví, práce a sociálních věcí - <http://www.mhlw.go.jp/english/index.html>

ministerstvo spravedlnosti - <http://www.moj.go.jp/ENGLISH/preface.html>

ministerstvo půdy, infrastruktury a dopravy - <http://www.mlit.go.jp/english/index.html>

ministerstvo veřejné správy, vnitra, pošt a telekomunikací –

<http://www.soumu.go.jp/english/index.html>

Japonská vláda poskytuje na své internetové stránce přehledný výčet svých současných i minulých aktivit a politik, svou organizační strukturu a odkazy na další zdroje informací, včetně odkazů na hlavní anglicky psané japonské deníky:

<http://www.kantei.go.jp/foreign/index-e.htm>

Japonská oficiální informační síť Japan Information Network má též svojí webovou stránku, jež obsahuje nejrozumnější informace o Japonsku i odkazy na užitečné zdroje specializovaných informací o kultuře, turistice, atd. Adresa:

<http://jin.jcic.or.jp>

Velmi užitečným zdrojem informací s velmi širokým záběrem je soukromá stránka Schauwecker's Guide to Japan. Zahrnuje informace od politiky, ekonomiky a historie přes kulturu, náboženství a zábavu až po japonskou etiketu, sport a zpravodajství:

www.japan-guide.com

Webová stránka Zastupitelského úřadu ČR v Tokiu poskytuje aktuální základní informace zejména pro občany ČR pobývající v Japonsku, případně mířící do Japonska na kratší či delší pobyt. Adresa:

<http://www.mfa.cz/tokyo>

5. Různé

5.1. Reforma vlády a ústředních státních orgánů platná od roku 2001

Japonská vláda prošla v rámci probíhajících reforem zásadní reorganizací, v jejímž rámci se zásadně změnil rozsah působnosti a kompetencí mnoha ústředních orgánů. Aktuální organizační strukturu japonské vlády lze vidět na adrese:

http://www.kantei.go.jp/foreign/link/links_e.html

Webové adresy firem, které nakupují subdodávky prostřednictvím internetu

Některé japonské firmy poptávají subdodávky různého druhu ze zahraničí, případně dávají možnost zahraničním dodavatelům nabídnout jejich výrobky jako subdodávky prostřednictvím svých firemních internetových stránek. Některé stránky jsou pouze v japonštině, některé umožňují též komunikaci v angličtině, všechny jsou však zaměřeny primárně na potenciální nejaponské subdodavatele. Přehled o těchto možnostech podává následující tabulka.

Firma	URL
Brother	http://www.brother.co.jp/procurement/
Fuji Film	http://www.fujifilm.co.jp/purchasing/
Fujitsu	http://www.fujitsu.co.jp/hypertext/procurement
Hakko	http://www.hakko.co.jp/shizai/
IHI	http://www.ihi.co.jp/ihi/procure/procure.html
Komatsu	http://www.komatsu.co.jp/purchase/
Mitsubishi EL	http://www.melco.co.jp/ip/index.htm
Mitsubishi HI	http://www.mhi.co.jp/index/procu.html
Niigata Engin	http://www.niigata-eng.co.jp/procur/procur-j.htm
Nippon Ham	http://www.nipponham.co.jp/sizai/supply.html
Nippon Ind.	http://www.nippondenchi.co.jp/procu/top.htm
Nippon Seisen	http://www.n-seisen.co.jp/material/
OKI	http://www.oki.co.jp/OKI/home/JIS/IP_home
Omron	http://www.omron.co.jp/purchase/
Onkyo	http://www.onkyo.co.jp/opn/opn_set.htm
Pioneer	http://www.pioneer.co.jp/procurement/index-j.html
Sharp	http://www.sharp.co.jp/sizai/index.htm
Shimadzu	http://www.shimadzu.co.jp/procure/
Tanita	http://www.tanita.co.jp/purchase.html
Toshiba	http://www.toshiba.co.jp/procure/index.htm
Toyota	http://www.tns.ne.jp/purchase/
Tsuba	http://www.tsubakimoto.co.jp/procurem/

Užitečné webové adresy na „business matching“

Chambers Information Network (CIN)

International Business Opportunities

<http://www.cin.or.jp/trade/front.htm>

Fukuoka Factory Search

<http://www5.joho-fukuoka.or.jp/infoe/>

Gifu Prefectural Government

<http://www.pref.gifu.jp/s11337/trade/index.html>

IBO Business Matching Center

http://www.mydome.or.jp/ibo/index_e.html

International Business Directory of Chiba

<http://nd1sv05.mepros.co.jp/ccjc/kensaku/index2.html>

JETRO

<http://www.jetro.go.jp/>

JETRO Akita

<http://www.jetro.go.jp/ove/aki/db/e/index.html>

JETRO Fukui

<http://www.jetro.go.jp/ove/fki/html/ftd.html>

JETRO Hiroshima

http://www.jetro.go.jp/ove/hir/hir_dir.html

JETRO Kanazawa

<http://www.jetro.go.jp/ove/kan/info/list/list.html>

JETRO Nagoya

http://www.jetro.go.jp/ove/nag/smes_cnt.html

JETRO Trade Tie-up Promotion Program (TTPP)

<http://www3.jetro.go.jp/tpppoas/index.html>

Kanagawa Trade Promotion Corporation (KTPC)

<http://www.ktpc.or.jp/wtd/index.htm>

Kumamoto Virtual Import Business Fair

<http://www.pref.kumamoto.jp/faz/index-e.htm>

Miyazaki International Virtual Trade Expo

<http://e-trade.pref.miyazaki.jp/english/index.html>

Nagano Prefectural Government

<http://www.icon.pref.nagano.jp/7english/72000001.html>

Niigata Business Net Plaza

<http://www.niigata-bnp.com//e/>

Niigata City Trade Directory

<http://www.city.niigata.niigata.jp/>

Oita Foreign Trade Association, Inc.

<http://www.oita-fta.jp/vtrade/e/index.html>

Okayama Prefecture Small Business Training and Information Center

http://www.optic.or.jp/index_e.html

Osaka Business and Investment Center

<http://o-bic.net/index.html>

Saitama Prefectural Government, Department of Labor, Commerce & Industry

<http://www.pref.saitama.jp/A07/BA00/ties/>

Sapporo Chamber of Commerce and Industry

<http://www.sapporo-cci.or.jp/worldbusiness/>

Sendai Business Directory

<http://www.siip.city.sendai.jp/sangyoshinko/SBD/>

Shizuoka International Business Association (SIBA)

<http://www.siba.or.jp/einde/einde1.htm>

Tokyo Trade Center

<http://www.tokyo-trade-center.or.jp>

Tokyo Metropolitan Small Business Promotion Agency

<http://www.tokyo-kosha.or.jp/kirari/kigyoinde3.html>

Yokohama World Business Support Center

http://www.ywbc.org/e/m_db/index.html

WTC Japan Trade Leads

<http://www.wtcjapan.ne.jp/index.php>

Tohoku Bureau of Economy, Trade and Industry (in Sendai)

<http://www.tohoku.meti.go.jp/english/index.html>

Business Innovation Center Osaka (Osaka Small and Medium-sized Business Support Center)

<http://www.sansokan.jp/English/>

Industrial Location Guide in Toyama

<http://www.pref.toyama.jp/sections/1307/kigyou/english/index.htm>

